

*Selvitys ulosottolain 9 ja 10 lukujen
säännösten korjaustarpeesta*

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2005:4

*Selvitys ulosottolain 9 ja 10 lukujen
säännösten korjaustarpeesta*

OIKEUSMINISTERIÖ
HELSINKI 2005

ISSN 1458-7149
ISBN 952-466-275-2
Oikeusministeriö
Helsinki

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji	
Hovioikeudenneuvos Matti Rintala		Selvitys	
		Toimeksiantaja Oikeusministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä 1.10.2004	
Julkaisun nimi Selvitys ulosottolain 9 ja 10 lukujen säännösten korjaustarpeesta			
Julkaisun osat			
Tiivistelmä			
<p>Ulosottolain muutoksenhakusäännökset uudistettiin 1.12.1996 voimaan tulleen ulosottolain osauudistuksen yhteydessä (197/1996). Osauudistus oli ulosottolain kokonaisuudistuksen 1. vaihe. Ulosottolain kokonaisuudistuksen 2. vaihe tuli voimaan 1.3.2004 ja kokonaisuudistuksen 3. vaihetta koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle helmikuussa 2005. Kokonaisuudistuksen viimeisessä eli 4. vaiheessa on tarkoitus valmistella kokonaan uusi ulosottoa koskeva laki, johon siirrettäisiin muun muassa uudistuksen 1. vaiheessa vuonna 1996 uudistetut säännökset.</p> <p>Ennen kuin vuonna 1996 uudistetut itseoikaisua, täytäntöönpanon keskeyttämistä ja täytäntöönpanoriitaa sekä muutoksenhakua koskevat voimassa olevat ulosottolain säännökset kokonaisuudistuksen 4. vaiheessa siirretään uuteen lakiin, on aiheellista tarkistaa, tulisiko niitä samalla korjata joltakin osin. Tämän vuoksi oikeusministeriö antoi hovioikeudenneuvos Matti Rintalalle tehtäväksi laatia asiaa koskevan selvityksen. Selvityksessä tuli kiinnittää huomiota etenkin ulosottovalituksen ja täytäntöönpanoriidan suhteeseen sekä keskeytysäännösten toimivuuteen käytännössä. Kirjoittajalle annettiin lisäksi oikeus teettää selvityksen liitteenä oleva hovioikeuden viskaali Ismo Rädyn laatima selvitys ulosottovalitusten käsittelystä Helsingin hovioikeudessa.</p> <p>Selvityksessä käydään läpi vuoden 1996 uudistus sekä myöhempää ulosottovalitusasioita ja niiden käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä. Tämän jälkeen kartoitetaan alustavasti voimassa olevassa laissa ja sen soveltamisessa havaittuja ulosottovalituksia koskevia ongelmia.</p> <p>Selvityksen lopussa otetaan kantaa ulosottovalituksen ja täytäntöönpanoriidan suhteeseen, täytäntöönpanon keskeyttämiseen ja lopputilitykseen sekä velallisen valitusoikeuteen, ulosottomiehen asemaan muutoksenhakuasioiden käsittelyssä, valitusmenettelyyn ja oikeudenkäyntikuluihin ulosottovalitusasioissa.</p>			
Avainsanat: (asiasanat)			
Täytäntöönpano, ulosotto, muutoksenhaku, täytäntöönpanoriita, täytäntöönpanon keskeytys			
Muut tiedot tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) OM17/41/2004, OM0560:00/06/01/1998			
Sarjan nimi ja numero Lausuntoja ja selvityksiä 2005:4		ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-275-2
Kokonaissivumäärä 62	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum 15.2.2005

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation Utredning	
Hovrättsrådet Matti Rintala		Uppdragsgivare Justitieministeriet	
		Datum då organet tillsattes 1.10.2004	
Publikation (även den finska titeln) Selvitys ulosottolain 9 ja 10 lukujen säännösten korjaustarpeesta Utredning av behovet av att korrigera bestämmelserna i utsökningens lagens 9 och 10 kap.			
Publikationens delar			
Referat			
<p>Bestämmelserna om ändringssökande i utsökningens lag reviderades i samband med den delreform av utsökningens lag som trädde i kraft 1.12.1996 (197/1996). Delreformen utgjorde den första fasen av totalrevisionen av utsökningens lag. Den andra fasen av totalrevisionen trädde i kraft 1.3.2004 och en proposition om den tredje fasen av totalrevisionen kommer att överlämnas till riksdagen i februari 2005. I den fjärde och sista fasen av totalrevisionen är avsikten att bereda en helt ny lag om utsökning. Till lagen kommer man bl.a. att överföra de bestämmelser som reviderades i den första fasen av reformen 1996.</p> <p>Innan de gällande bestämmelserna om självrättelse, avbrytande av verkställighet och verkställighetstvist samt sökande av ändring i samband med den fjärde fasen av totalrevisionen av utsökningens lag överförs till den nya lagen är det skäl att kontrollera om bestämmelserna, som reviderades 1996, samtidigt bör korrigeras till någon del. Därför gav justitieministeriet hovrättsrådet Matti Rintala i uppgift att göra en utredning om saken. I utredningen skulle uppmärksamhet fästas särskilt vid förhållandet mellan utsökningens besvär och verkställighetstvister samt hur bestämmelserna om avbrytande av verkställighet fungerar i praktiken. Författaren medgavs dessutom rätt att låta göra en utredning om behandlingen av utsökningens besvär vid Helsingfors hovrätt. Utredningen gjordes av hovrättsfiskal Ismo Rätty och har bifogats denna utredning.</p> <p>I utredningen behandlas 1996 års reform samt senare lagstiftning och rättspraxis som gäller utsökningens besvärssärenden och behandlingen av dem. Därefter kartläggs preliminärt de problem som i den gällande lagen och vid tillämpningen av den har kunnat noteras i fråga om utsökningens besvär.</p> <p>Sist i utredningen framförs synpunkter på förhållandet mellan utsökningens besvär och verkställighetstvister, avbrytande av verkställighet och slutredovisning samt gäldenärens besvär rätt, utsökningensmannens ställning vid behandlingen av fullföljdsärenden, besvär förfarandet och rättegångskostnaderna i utsökningens besvärssärenden.</p>			
Nyckelord Verkställighet, utsökning, ändringssökande, verkställighetstvist, avbrytande av verkställighet			
Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-numren, andra referensnumren) JM17/41/2004, JM0560:00/06/01/1998			
Seriens namn och nummer Utlåtanden och utredningar 2005:4		ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-275-2
Sidoantal 62	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Justitieministeriet		Förlag Justitieministeriet	

Oikeusministeriölle

Oikeusministeriö antoi allekirjoittaneelle tehtäväksi laatia selvityksen ulosottolain 9 ja 10 lukujen säännösten korjaustarpeesta. Selvitys liittyy ulosottolain kokonaisuudistuksen 4. vaiheeseen, jonka yhteydessä on tarkoitus valmistella uusi ulosottoa koskeva säännös. Tähän uuteen lakiin siirrettäisiin muun muassa vuonna 1996 uudistetut ulosottolain muutoksenhakusäännökset. Ennen kuin säännökset siirretään uuteen lakiin, on kuitenkin aiheellista tarkistaa, tulisiko niitä samalla korjata joltakin osin. Selvityksessä, jossa tuota korjaustarvetta arvioidaan, tuli kiinnittää huomiota etenkin ulosottovalituksen ja täytäntöönpanoriidan väliseen suhteeseen sekä keskeytysäännösten käytännön toimivuuteen. Oikeusministeriö antoi selvityksen tekijälle lisäksi oikeuden teettää valitsemallaan henkilöllä selvityksen ulosottovalitusten käsittelystä Helsingin hovioikeudessa.

Selvityksen tuli valmistua 31.1.2005 mennessä. Selvityksen nyt valmistuttua luovutan sen oikeusministeriölle. Kiitän kaikkia, jotka ovat myötävaikuttaneet selvityksen onnistumiseen. Erityisesti kiitän Helsingin hovioikeuden viskaalia Ismo Rättyä, joka on laatinut selvityksen liitteenä olevan erillisen selvityksen ulosottoasioiden käsittelystä Helsingin hovioikeudessa.

Helsinki 15.2.2005

Matti Rintala
Hovioikeudenneuvos

Sisällysluettelo

SELVITYS ULOSOTTOLAIN 9 JA 10 LUKUJEN SÄÄNNÖSTEN KORJAUSTARPEESTA.....	s. 4
1. Selvitystehtävä.....	4
1.1. Ulosottolain kokonaisuudistus.....	4
1.2. Selvitystehtävä.....	4
2. Taustaa ja ongelmia.....	5
2.1 Aluksi.....	5
2.2. Vuoden 1996 uudistus.....	6
2.3 Eräitä selvitystehtävään vaikuttavia myöhempiä lakimuutoksia.....	9
2.3. Oikeuskäytännöstä ja oikeuskirjallisuudesta.....	13
2.3.1 Korkeimman oikeuden oikeuskäytäntöä.....	13
Oikeudenkäyntimenettelyä ja velallisen valitusoikeutta koskevia ratkaisuja.....	13
Tilityksen vaikutusta koskevia ratkaisuja.....	15
Täytäntöönpanoriidan ja ulosottovalituksen suhteeseen liittyviä ratkaisuja.....	17
Oikeudenkäyntikuluja koskevia ratkaisuja.....	19
Eräitä muita ratkaisuja.....	21
2.3.2 Korkeimman oikeuden valitusluvat.....	22
2.3.3 Hovioikeuskäytäntöä.....	22
2.3.4 Oikeuskirjallisuudesta.....	23
2.4. Ongelmien alustavaa kartoittamista	24
2.4.1 Keskustelutilaisuus 7.10.2004.....	24
2.4.2 Eräitä muita kannanottoja.....	26
2.4.3 Ismo Rädyn selvitys.....	28
Ulosottovalitusten käräjäoikeuskäsittely.....	28
Ulosottovalitusten hovioikeuskäsittely.....	30
Täytäntöönpanoriidat hovioikeudessa.....	33
2.4.4 Hieman tilastoja.....	33
Ulosottovalitukset.....	33
Täytäntöönpanoriidat.....	34
3. Selvitystehtävän edellyttämät kannanotot.....	35
3.1. Aluksi.....	35
3.2 Ulosottovalituksen ja täytäntöönpanoriidan suhteesta.....	36
3.3 Täytäntöönpanon keskeyttäminen ja lopputilitys.....	38
3.4 Eräitä muita kannanottoja.....	40
Velallisen valitusoikeus.....	40
Ulosottomiehen asema.....	40
Eräitä valitusmenettelyä koskevia kannanottoja.....	41
Oikeudenkäyntikulut.....	42
4. Lopuksi.....	42

Liite:

Ismo Rätty: Selvitys ulosotto- ja täytäntöönpanoriitavalitusten käsittelystä Helsingin hovioikeuden 1.10.2003 - 30.10.2004 ratkaisemien tapausten osalta.

SELVITYS ULOSOTTOLAIN 9 JA 10 LUKUJEN SÄÄNNÖSTEN KORJAUSTARPEESTA

1. Selvitystehtävä

1.1. Ulosottolain kokonaisuudistus

Ulosottolain muutoksenhakusäännökset¹ uudistettiin 1.12.1996 voimaan tulleen ulosottolain (UL) osauudistuksen yhteydessä (197/1996). Osauudistus oli ulosottolain kokonaisuudistuksen 1. vaihe, jonka yhteydessä muutettiin myös ulosottoviranomaisia koskevat säännökset sekä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annettu laki ja lakkautettiin ulosotonhaltijalaitos. Tämän jälkeen toteutettiin ulosottomenettelyn tehostamista koskeva uudistus (171/1997), velallisen erottamisesta koskeva uudistus (378/1997), veroulosottolain 9 §:n muutos (793/1998), elatusavun perintää koskeva uudistus (673-677/1998) sekä keinotekoisiiin järjestelyihin perustuvaa ulosoton välttämistä koskeva uudistus (481/1999). Uusi laki sakon täytäntöönpanosta (672/2002) tuli voimaan 1.10.2002. Ulosottolain kokonaisuudistuksen 2. vaihe tuli voimaan 1.3.2004 ja siinä muutettiin ulosottooperustetta koskevat säännökset, ulosoton menettelysäännökset ja muun muassa häätöä koskevat säännökset (679-692/2003). Kokonaisuudistuksen 3. vaihe sisältää ulosmittausta koskevat säännökset sekä myynti- ja tilityssäännökset ja tuohon vaiheeseen sisältyvistä säännösehdoituksista perusteluineen on jo pyydetty lausunnot eri tahoilta. Kokonaisuudistuksen 3. vaihetta koskeva hallituksen esitys on oikeusministeriön suunnitelmien mukaan tarkoitus antaa eduskunnalle helmikuussa 2005. Ulosottolain kokonaisuudistuksen viimeisessä eli 4. vaiheessa on tarkoitus valmistella kokonaan uusi ulosottoa koskeva säädös, johon siirrettäisiin muun muassa kokonaisuudistuksen 1. vaiheessa vuonna 1996 uudistetut säännökset. Kokonaisuudistuksen 4. vaiheen ehdotus on oikeusministeriön hankerekisterin mukaan tarkoitus lähettää lausunnolle 2005 ja hallituksen esitys antaa vuonna 2006.

1.2. Selvitystehtävä

Ennen kuin vuonna 1996 uudistetut itseoikaisua, täytäntöönpanon keskeyttämistä ja täytäntöönpanoriitaa sekä muutoksenhakua koskevat voimassa olevan ulosottolain säännökset kokonaisuudistuksen 4. vaiheessa siirretään uuteen lakiin, on aiheellista tarkistaa, tulisiko niitä samalla korjata

¹ Mm. itseoikaisua, täytäntöönpanon keskeyttämistä, täytäntöönpanoriitaa ja muutoksenhakua koskevat ulosottolain 9 ja 10 lukujen säännökset.

joltakin osin. Tässä tarkoituksessa oikeusministeriö antoi 1.10.2004 tämän kirjoittajalle tehtäväksi laatia asiaa koskevan selvityksen 31.1.2005 mennessä. Selvityksessä tuli kiinnittää huomiota etenkin ulosottovalituksen ja täytäntöönpanoriidan väliseen suhteeseen sekä keskeytyssäännösten toimivuuteen käytännössä. Kirjoittajalle annettiin lisäksi oikeus teettää valitsemallaan henkilöllä (n. 40 h) selvitys ulosottovalitusten käsittelystä Helsingin hovioikeudessa.

Selvitystehtävään ei kuulunut yksityiskohtaisten säännösehdotusten ja niiden perustelun laatiminen, vaan lähinnä nykytilanteen käytäntöjen ja ongelmien kartoittaminen. Ongelmien alustavaksi selvittämiseksi oikeusministeriö kutsui eräiden tuomioistuinten, ulosottovirastojen ja lääninhallitusten sekä eräiden muiden viranomaisten ja järjestöjen edustajia 7.10.2004 pidettyyn keskustelutilaisuuteen². Selvitystehtävän aikana selvityksen kirjoittaja saanut joitakin asiaan liittyviä yhteydenottoja ja yrittänyt itsekin selvittää käytäntöjä ja niiden ongelmia eri tuomioistuimissa.³ Hovioikeudenviskaali Ismo Rätty on hänen kanssaan sovitulla tavalla laatinut selvityksen ulosottovalitusten käsittelystä Helsingin hovioikeudessa.⁴

2. Taustaa ja ongelmia

2.1 Aluksi

Jaksossa 2 käydään melko yleisellä tasolla läpi 1.12.1996 voimaan tulleen ulosoton muutoksenhakusäännösten uudistuksen keskeisiä kohtia sekä näihin säännöksiin ja niihin liittyviin säännöksiin myöhemmin tehtyjä muutoksia. Tämän jälkeen käsitellään (lähinnä) korkeimman oikeuden oikeuskäytäntöä sekä ja yritetään alustavasti hahmottaa muutoksenhakusäännösten ja niiden soveltamisen sellaisia ongelmia, joiden korjaaminen edellyttäisi voimassa olevien säännösten muuttamista.⁵ Jakso 3 sisältää selvitystehtävän edellyttämät kannanotot selvityksen kohteena olleisiin kysymyksiin.

² Keskustelutilaisuuteen oli kutsuttu edustajia korkeimmasta oikeudesta, Helsingin, Turun ja Vaasan hovioikeuksista, Helsingin, Joensuun, Oulun, Rovaniemen, Tampereen, Turun ja Vantaan käräjäoikeuksista, Oikeuskanslerin virastosta ja Eduskunnan oikeusasiamiehen kansliasta, Etelä- ja Länsi-Suomen lääninhallituksista, Helsingin, Jyväskylän, Lahden ja Salon kihlakunnan ulosottovirastoista sekä Espoon oikeusaputoimistosta ja Suomen Asianajajaliitosta.

³ Kaikkiin ulosottovalituksia käsitteleviin tuomioistuimiin lähetettiin viesti, jossa ilmoitettiin vireillä olevasta selvitystehtävästä ja mahdollisuudesta lähettää asiaa koskevia kannanottaja selvityksen laatijalle.

⁴ Rädyn selvitys on tämän selvityksen liitteenä.

⁵ Jakson 2 alaviitteet ovat melko laajoja. Tavoitteena on kuitenkin ollut etsiä lähinnä lakien esitöistä ja korkeimman oikeuden ratkaisujen perusteluista sellaisia kohtia, joilla selvityksen laatijan käsityksen mukaan on merkitystä arvioitaessa ulosoton UL 9 ja 10 lukujen muutostarpeita.

2.2. Vuoden 1996 uudistus

Ulosottoimen lainkäyttöorganisaatio uudistettiin kohdassa 1.1. mainitulla tavalla osana ulosottolain kokonaisuudistuksen 1. vaihetta 1.12.1996 voimaan tulleella lailla (197/1996). Mainitun ajankohdan jälkeen ulosoton täytäntöönpanotoimiin ja ulosottomiehen (kihlakunnanvouti) ulosottoasioissa tekemiin päätöksiin on haettu muutosta UL 10 luvun mukaisesti ulosotonhaltijan (lääninhallitus) sijasta 19 käräjäoikeudelta, joihin ulosottovalitusten käsittely on keskitetty.⁶ Käräjäoikeuden päätöksiin haetaan muutosta hovioikeudelta ja sen päätöksiin korkeimmalta oikeudelta. Uudistuksen 1. vaiheessa UL 9 lukuun sisällytettiin ulosottomiehen itseoikaisua koskevat aikaisempaa laaja-alaisemmat säännökset (1-5 §), ulosottomenettelyyn liittyvien takaisinsaanti- ja vahvistuskanteiden sekä sivullisen nostamien ulosoton torjuntakanteiden yhtenäiseksi sääntelyksi käräjäoikeudessa riita-asiana ajattavaa kannetta eli täytäntöönpanoriitaa koskevat säännökset (6-13 §) ja täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevat täydennetyt säännökset (14-18 §). Samalla muutettiin osamaksukaupasta annetun lain muutoksenhakujärjestelmä vastaamaan ulosottolain mukaista järjestelmää (199/1996). Myös lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annettu uusi laki (619/1996) tuli voimaan 1.12.1996 ja eräs tuon lain keskeisistä muutoksista oli asioiden siirtäminen ulosotonhaltijoilta käräjäoikeuksille niin, että kaikki käräjäoikeudet ovat toimivaltaisia käsittelemään näitä täytäntöönpanoasioita. Kokonaisuudistuksen 1. vaiheessa voimaan tulleiden lakien siirtymäsäännöksistä säädetään ulosoton viranomaisia ja muutoksenhakua sekä ulosotonhaltijan lakkauttamista koskevan uudistuksen siirtymäsäännöksistä annetussa laissa (818/1996).⁷

Vuoden 1996 uudistuksen yhteydessä ulosottoimen lainkäyttöorganisaatiota uudistettiin edellisessä kappaleessa selostetulla tavalla siten, että laillisuusvalvonta ulosottoasioissa kuuluu nykyisin yksinomaisesti yleisille tuomioistuimille. Uudistusta koskevan hallituksen esityksen (HE1)⁸ mukaan epäilykset aikaisemman ulosotonhaltijaprosessin osalta kohdistuivat ensi sijassa

⁶ Ks. UL 10:2 ja asetus käräjäoikeuksien tuomiopiireistä ulosottovalituksia koskevissa asioissa (713/1996). Vuonna 1996 voimaan tulleen UL 10:13.1:n mukaan käräjäoikeus oli muutoksenhakemusta käsitellessään päätösvaltainen, kun siinä oli yksin puheenjohtaja, ja muutoksenhakemus käsiteltiin noudattaen soveltuvin osin hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa annettua lakia. Vuonna 2002 ko. säännöstä muutettiin lailla 775/2002 niin, että muutoksenhakemuksen käsittelyssä käräjäoikeudessa noudatetaan soveltuvin osin OK 8 luvun säännöksiä. Ks. tästä muutoksesta tarkemmin jäljempänä kohta 2.3.

⁷ Siirtymäsäännöksistä annettu laki koskee 24:ää eri lakia, joita muutettiin 1.12.1996 lukien. Ks. Pr 601a. Ko. laissa oli myös uuden lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain (619/1996) siirtymäsäännökset, missä uudessa täytäntöönpanolaissa on viittauksia myös ulosottolain säännöksiin (esim. 21 §). Ulosotonhaltijan lakkauttamiseen liittyen UL 3 lukuun lisättiin 1.12.1996 lukien säännökset, joiden nojalla käräjäoikeuden toimivaltaan tuli kuulumaan muun muassa täytäntöönpanon yhteydessä asetetun uhkasakon tuomitseminen (Ks. laki 792/1996). Näissä säännöksissä viitattiin myös UL 9 ja 10 lukujen uusiin säännöksiin.

⁸ HE 106/1995 vp, josta tässä käytetään lyhennettä HE1. HE1:tä tässä jäljempänä käsiteltäessä viitataan UL 9 ja 10 lukujen säännöksiin laissa 197/1996. Säännökset vastaavat hyvin pitkälle HE1:ssä esitettyä. Eduskunta teki HE1:een vain eräitä vähäisiä muutoksia.

todistelumahdollisuuksien vähäisyyteen ja suullisen menettelyn suppeuteen⁹. Näin erityisesti siksi, että osa ulosotonhaltijan ulosottovalitukseen antamista ratkaisuksista perustui näyttökysymyksiin eikä ulosotonhaltijan luona käytävässä prosessissa asianosaisilla kuitenkaan ollut käytössään kaikkia oikeudenkäymiskaaren sallimia todistelukeinoja. Menettely saattoi johtaa myös ristiriitaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen (EIS) 6 artiklan määräysten kanssa. HE1:n mukaan ulosottolain välioikeudenkäynnit ja takaisinsaannit muodostivat myös niin hajanaisen ja osin liian tiukan attraktioperiaatteen leimaaman sääntelyn, joka kaipasi systematisointia. (HE1 s. 20-21)

HE1:n mukaan ulosoton muutoksenhakujärjestelmän ensisijaisena tavoitteena oli oikeusturvan ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimusten toteuttaminen, minkä katsottiin toteutuvan parhaalla mahdollisella tavalla, jos ulosoton muutoksenhakemukset käsiteltäisiin yleisissä tuomioistuimissa. Oikeusturvan ohella menettelyn tuli olla mahdollisimman tarkoituksenmukaista ja taloudellista. Tähän päästäisiin HE1:n mukaan käyttämällä mahdollisimman yksinkertaista prosessimuotoa noudattaen soveltuvin osin hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa annettua lakia (*hakemusasiainlaki 307/86*), joka mahdollisti kuitenkin asioiden suullisen käsittelyn käräjäoikeudessa.¹⁰ Käräjäoikeudella olisi muutoksenhakemusta käsitellessään mahdollisuus puuttua sekä oikeus- että tosiasiakysymyksiin ja käräjäoikeus voisi näin ollen hyvin toimia muutoksenhakutuomioistuimena EIS:n edellyttämällä tavalla, vaikka ulosottovalitukset käsiteltäisiin käytännössä tavallisesti käräjäoikeuden kansliassa kirjallisessa menettelyssä.¹¹ Valitukset olisi

⁹ Yhtäaikaan ulosottolain mukaisen muutoksenhakujärjestelmän kanssa uudistettiin ulosoton hallinto-organisaatio ja lakkautettiin ulosotonhaltija. Ulosotonhaltijalta oli jo 1.12.1993 siirretty tuomioistuimille (ensivaiheessa käräjäoikeuksille) valtaosa tehtävistä (mm. turvaamistoimet ja lainhakuja vastaavat summaariset riita-asiat). Mainitut seikat vaikuttivat osaltaan siihen, että myös ulosoton muutoksenhakujärjestelmä oli pakko uudistaa.

¹⁰ Hakemusasiain 20.1:n viittaussäännöksen nojalla *“Mikäli tässä laissa toisin säädetä, hakemusasian käsittelyssä on soveltuvin osin noudatettava, mitä riita-asian käsittelystä alioikeudessa on voimassa.”* Näin ollen oikeudenkäymiskaaren riita-asian käsittelyä koskevat säännökset tulivat noudatettavaksi myös ulosottovalitusta tuomioistuimissa käsiteltäessä. Hakemusasiain soveltamisesta ulosottovalitukseen ks. HE1 s. 107 ss. Hakemusasiain kumoamisesta 1.1.2003 lukien ja siihen liittyvistä ulosottolain muutoksista ks. jäljempänä kohta 2.3. HE1:ssä pohdittiin myös valituslupajärjestelmän käyttöönottamista valitettaessa käräjäoikeudesta hovioikeuteen, vaihtoehtoisia muutoksenhakuteitä (esim. valittaminen ulosottomiehen päätöksestä suoraan hovioikeuteen, mitä eräissä aikaisemmissa selvityksissä oli ehdotettu) ja asianosaisen oikeutta suulliseen käsittelyyn muutoksenhakutuomioistuimissa (ks. HE1 s. 23 ss.).

¹¹ HE1:n mukaan ulosoton asianosaisella oli tavallisesti oikeus hakea muutosta käräjäoikeudelta, jos tätä ei ole erikseen kielletty (UL 10:1-2). HE1:ssä jätettiin kuitenkin muun muassa velallisen oikeus valittaa sivullisen omaisuuteen kohdistuneesta täytäntöönpanotoimesta oikeuskäytännössä erikseen kussakin yksittäistapauksessa ratkaistavaksi. HE1:ssä luovuttiin aikaisempaan ulosottolakiin sisältyvästä jaottelusta määräaikaan sitomattomaan menettelyvalitukseen (kantelu) ja määräaikaan sidottuun varsinaiseen ulosottovalitukseen (määräaikaisvalitus) samalla kun valituksen määräaika pidennettiin 20 päivästä kolmeen viikkoon ja määräajan laskemista koskevat säännökset ehdotettiin uudistettaviksi (UL 10:4-5). Rahasaamisen ulosotossa voitiin ehdotuksen mukaan kertyneiden varojen lopputilityksen ja rahojen lähettämisen jälkeen valittaa enää lopputilityksessä olevasta virheestä (UL 10:1.2). UL 10 lukuun otettiin myös säännökset uuden määräajan asettamisesta (UL 10:6), valituskirjelmän sisällöstä ja liitteistä (UL 10:7), valituksen vaikutuksesta täytäntöönpanoon (UL 10:8), toimitusmiehen selvityksestä ja ulosottomiehen lausunnosta (UL 10:9), itseoikaisusta valituksen johdosta (UL 10:10) ja valitusosoituksesta (UL 10:11) sekä eräitä täydentäviä säännöksiä (UL 10:12). UL 10 luvun valituksen käsittelyä koskevaan jaksoon otettiin säännös

HE1:n mukaan käsiteltävä kiireellisinä. HE1:ssä torjuttiin kuitenkin voimakkaasti ajatus siitä, että tavoitteena voisi olla oikeusturvan parantaminen muutoksenhakemusten lukumäärän lisääntymisen kautta.¹²

Ulosottovalituksia käsittelevät käräjäoikeudet käsittelevät HE1:n mukaan myös ehdotuksen mukaiset täytäntöönpanoriidat, joskin yleisissä tuomioistuimissa käsiteltäviin asioihin rinnastettavat siviilioikeudelliset kysymykset (esim. riita omistusoikeudesta ulosmitattuun omaisuuteen) tulivat ulosoton attraktioperiaatteen mukaisesti usein ratkaistavaksi myös itse täytäntöönpanossa ja siihen liittyvässä muutoksenhaussa¹³.

käsittelystä käräjäoikeudessa (UL 10:13), itseoikaisupäätöksen vaikutusta valitukseen koskeva säännös (UL 10:14), säännökset asian siirtämisestä (UL 10:15) ja osoituksesta kantelun tekemiseen (UL 10:16) sekä valitusta hovioikeuteen ja muutoksenhakua hovioikeuden ratkaisuun (UL 10:17) ja muutoksen hakemisesta aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuutta (UL 10:18) koskevat säännökset. (Ks. HE1 s. 29 ss.)

¹²Valituksia ulosotonhaltijalle tehtiin HE1:n mukaan vuonna 1994 yhteensä 1.104. Käräjäoikeuksiin saapui vuonna 2004 yhteensä 866 ja ratkaistiin yhteensä 933 ulosottolakiin perustuvaa asiaa. Hovioikeuksiin saapui 244 ja ratkaistiin 242 ulosottoasiaa.

¹³HE1:n mukaan esityksessä oli ulosoton asianosaisten oikeusturvan parantamiseksi tingitty attraktioperiaatteesta niissä tapauksissa, joissa ulosotossa esitetty väite perustuu todennäköisiin syihin asian HE1 tosiasiapuolen ollessa epäselvä tavalla, joka edellyttää näytön esittämistä tuomioistuimessa. HE1:n mukaan osoitus niin sanottuun välioikeudenkäyntiin oli voitu antaa aikaisemman lain aikana vain sivullisen omistusoikeusväitteen yhteydessä. "Esityksessä avattaisiin nykyistä yleisempi välioikeudenkäynnin (*täytäntöönpanoriita*) mahdollisuus, mikäli laissa säädetyt kriteerit kuten väitteen todennäköisyys ja näytön epäselvyys täyttyvät." Osoituksen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen voisi antaa ulosottomies tai ulosottovalitusta käsittelevä tuomioistuin, mutta oikeusturvasyistä myös asianosaisella itsellään olisi laissa säädettyjen edellytysten täytyessä oikeus panna vireille täytäntöönpanoriita ilman osoitustakin. Täytäntöönpanoriitakanteen nostaminen ei HE1:n mukaan ollut varsinaista muutoksenhakua ulosottoon, vaan ulosottomiehen tuli ottaa täytäntöönpanon esteeksi tai edellytykseksi kanteen johdosta tuomioistuimessa vahvistetun/vahvistamatta jääneen *seikan* olemassaolo ja pätevyys/puuttuminen huomioon jatkaessaan täytäntöönpanoa. Täytäntöönpanoriitaosoituksen antaminen/-kanteen nostaminen johti tavallisesti ulosottovalituksen tutkimatta jättämiseen kanteessa tarkoitetuilta osin. (Ks. HE1 s. 28 ss.)

Täytäntöönpanoriitaa koskevat säännökset ovat UL 9:6-13:ssa. HE1:n perusteluissa todetaan, että "Sivullisen, jonka omaisuutta on ulosmitattu, tulisi itse ajaa omistusoikeutensa vahvistamista koskevaa kanna. Osoitusta täytäntöönpanoriidan nostamiseen ei sanotussa tapauksessa voitaisi antaa velalliselle." (HE1 s. 31). HE1:n perusteluissa on täytäntöönpanoriitaa ja sitä koskevan osoituksen antamista käsiteltäessä erikseen myös todettu, että "Esityksessä on kuitenkin luovuttu epäselvien ja riitaisten tosiasiakysymysten käsittelystä ulosottovalituksen yhteydessä." Näin siksi, että ulosotossa noudatettava tehokkuuden ja nopeuden vaatimus edellytti HE1:n mukaan, että ulosottovalitus käsitellään loppuun niin nopeasti kuin mahdollista ja että epäselvät asianosaisten henkilökohtaista kuulemista ja todistelua vaativat tosiasiakysymykset erotetaan ulosottovalituksesta erikseen riita-asiana käsiteltäviksi. HE1:n mukaan siviilioikeudelliset riitakysymykset olisi perusteltua jatkossakin tutkia noudattaen näiden asioiden yleistä oikeudenkäymiskaaren mukaista käsittelymuotoa osoituksen johdosta ajettavan täytäntöönpanoriitakanteen muodossa. HE1:ssä ei pidetty tarpeellisena myöskään laatia erityisiä säännöksiä epäselvän ulosottovalituksen siirtämisestä käräjäoikeuden toimesta täytäntöönpanoriitana käsiteltäväksi. (Ks. HE1 s. 32).

HE1:n mukaan tapaukset, joissa osoitus täytäntöönpanoriitaa koskevan kanteen nostamiseen olisi mahdollinen, eroavat jonkin verran toisistaan (s. 67 ss.). UL 9:6.1:n 1 kohdan mukaan osoitus kanteen nostamiseen voidaan antaa, jos täytäntöönpanoa vastaan esitetään lainvoimaisen tuomion antamisen jälkeen syntyneitä perusteita, joita ei ole tuomiolla ratkaistu (esim. väite saatavan lakkaamisesta vanhentumisen tai maksun johdosta). Säännöksen 2 kohdan mukaan kanteen olisi mahdollinen, jos täytäntöönpanossa määrätty tai määrättävä maksu- ja varojenpalautusvelvollisuus, velkojan oikeus saada suoritus pantti- tai pidätysoikeuden alaisesta omaisuudesta taikka velkojien saatavien keskinäinen etuoikeus on käynyt riitaiseksi (esim. UL 3:20a, 4:9b, 5:45 ja 6:12 laissa 197/1996). Säännöksen 3 kohdan nojalla osoitus voitaisiin antaa, jos sivullinen vastustaa täytäntöönpanoa sillä perusteella, että se loukkaa hänen oikeuttaan (UL 4:10). Osoitus

Virheellinen ulosotto voitaisiin HE1:n mukaan korjata myös ulosottomiehen suorittaman itseoikaisun kautta antamalla ulosottomiehelle laajahko itseoikaisumahdollisuus ja ulottamalla itseoikaisumahdollisuus valitusmenettelyyn alkuvaiheeseen saakka¹⁴. (Ks. HE1 s. 23 ss. ja s. 30 ss.)

Vuoden 1996 uudistuksen yhteydessä ulosottolain uuteen 9 lukuun otettiin myös täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevat säännökset. HE1:n mukaan ulosoton muutoksenhaku-uudistus edellytti, että täytäntöönpanon keskeyttämisestä itseoikaisun, täytäntöönpanoriidan ja ulosottovalituksen osalta laaditaan asianmukaiset säännökset.¹⁵ Ulosottolakiin ei kuitenkaan ehdotettu otettavaksi säännöstä keskeytyspäätöksen perusteista.¹⁶

2.3 Eräitä selvitystehtävään vaikuttavia myöhempiä lakimuutoksia

Ulosottomenettelyn tehostamista koskevan 15.3.1997 voimaan tulleen uudistuksen (171/1997) yhteydessä muutettiin ulosottolain 4 luvun 10 §:ää niin, että mahdollistettiin sivullisen hallinnassa olevan irtaimen omaisuuden ulosmittaus, jos irtain omaisuus olosuhteista päätellen kuului todennäköisesti velalliselle. Säännökseen lisättiin samalla määräys jonka mukaan, jos sivullisen hallinnassa ollut omaisuus on ulosmitattu ja sivullinen tekee omistusoikeutta koskevan väitteen, on aina annettava osoitus UL 9:6-13:n mukaisen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen.

Hovioikeusmenettelyä koskevat oikeudenkäymiskaaren säännökset muutettiin 1.5.1998 voimaan tulleella lailla 165/1998, jolla hovioikeusmenettely saatettiin vastaamaan uudistettua käräjäoikeusmenettelyä. Uudet pääkäsittelyä hovioikeudessa koskevat OK 26:13-16:n säännökset

kanteen nostamiseen voitaisiin säännöksen 4 kohdan mukaan antaa, jos täytäntöönpanossa esitetään muu 1-3 kohdassa mainittuihin seikkoihin rinnastettava väite tai vaatimus, jonka ratkaisemista täytäntöönpano tai sen jatkaminen edellyttää. Käytännössäkin tärkeä täytäntöönpanoriitaa koskeva säännös on UL 9:12.2, jonka mukaan ulosotossa kertyneet varat saa nostaa vain vakuutta vastaan, jos täytäntöönpanoriidassa annettu tuomio ei ole saanut lainvoimaa. Näin siinäkin tapauksessa, että täytäntöönpanoa ei muutoin ole täytäntöönpanoriidan vuoksi keskeytetty.

HE1:n mukaan täytäntöönpanoriitoja arvioitiin pantavan vireille käräjäoikeuksissa yhteensä enintään 100. Tilastokeskuksen Oikeustilastollisen vuosikirjan 2003 mukaan yleisissä alioikeuksissa käsiteltiin vuonna 2002 yhteensä 116 asiaa nimikkeellä Täytäntöönpanoriita. Tämän lisäksi nimikkeellä Omistusoikeus ulosmitattuun irtaimeen omaisuuteen käsiteltiin 4 asiaa ja nimikkeellä Muu UL:iin perustuva asia 20 asiaa.

¹⁴Itseoikaisua koskevat säännökset ovat UL 9:1-5:ssä. Säännös itseoikaisusta valituksen yhteydessä on UL 10:10:ssä ja UL 10:14:ssä säädetään itseoikaisupäätöksen vaikutuksesta valitukseen.

¹⁵ Ks. UL 9:14-18.

¹⁶ Oikeusministeriön asettama muutoksenhakutyöryhmä oli aikaisemmin esittänyt keskeytyspäätöksen perusteita koskevan säännöksen ottamista ulosottolakiin (Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 19/1988). HE1:n mukaan ehdotetut perusteet olivat siinä määrin eri suuntaan vaikuttavia ja harkinnanvaraisia, että niiden sijoittamista lakitekstiin ei pidetty hyvänä ratkaisuna. HE1:n mukaisen UL 9:15:n perusteissa käsiteltiin kuitenkin melko yksityiskohtaisesti keskeytyspäätöksen perusteita (HE1 s. 33 ja s. 87 ss.).

mahdollistivat, että Suomen EIS:iin tekemä suullisia käsittelyjä muutoksenhakuasteessa koskeva varauma voitiin poistaa. Uudet pääkäsittelyä koskevat säännökset tulivat sovellettaviksi myös käräjäoikeudesta hovioikeuteen tehtäviin ulosottovalituksiin.¹⁷

Veroulosottolain 9.1:n muuttamisen yhteydessä siihen otettiin 1.12.1998 voimaan tullut viittaus-säännös ulosottolain täytäntöönpanon keskeyttämistä koskeviin UL 9:14-16 ja 18:n säännöksiin (793/1998).

Keinotekoisiin järjestelyihin perustuvaa ulosoton välttämistä koskevan 1.6.1999 voimaan tulleen uudistuksen (481/1999) yhteydessä lisättiin ulosottolakiin uusi 4:6b.3, jonka mukaan ulosottomies saattoi antaa palkan ulosmittauksessa myös luontaiseta koskevan maksukiellon. Säännöksen viimeisen virkkeen mukaan kysymys tällaisesta maksukiellosta voitiin saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi UL9:6-13:n mukaisena täytäntöönpanoriitana. UL 4:9:ään lisättiin uudet keinotekoista järjestelyä koskevat 4 ja 5 momentit ja viimeksi mainitun lainkohdan nojalla kysymys siitä loukkaako ulosmittaus sivullisen todellista oikeutta voitiin saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi niin kuin UL 9:6-13:ssa täytäntöönpanoriidasta säädetään. UL 4:9b.1:n kohtuullisen palkan määräämistä koskevaa säännöstä laajennettiin selvissä ulosoton välttämistapauksissa koskemaan myös velalliselle kuuluvaa yritystä ja myös näiltä osin kysymys työnantajan maksuvelvollisuudesta voidaan säännöksen 2 momentin nojalla saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi UL 9:6-13:n mukaisesti.

Sakon täytäntöönpanosta annetun 1.10.2002 voimaan tulleen lain 9 §:n (672/2002) mukaan sanotussa laissa tarkoitettua saatavaa koskevassa ulosottotoimin tapahtuvassa täytäntöönpanossa noudatetaan soveltuvin osin ulosottolain säännöksiä, jollei sakon täytäntöönpanolaissa toisin säädetä.

Riita-asioiden 1.1.2003 voimaan tulleen menettelyuudistuksen (768-775/2002) yhteydessä hakemusasiolaki kumottiin ja oikeudenkäymiskaaren uuteen 8 lukuun otettiin hakemusasioiden käsittelyä koskevat säännökset (768/2002). Samalla muutettiin UL 10:7.2:ta ja 10:13.1:tä (775/2002). Ensiksi mainitussa säännöksessä viitataan valituskirjelmän sisällön ja liitteiden osalta oikeudenkäymiskaaren (OK) 8:2:een. Ulosottovalituksen käsittelyä tuomioistuimessa koskevaa UL 10:13.1:n säännöstä muutettiin niin, että muutoksenhakemuksen käsittelyssä käräjäoikeudessa säädettiin soveltuvin osin noudatettavaksi OK 8 luvun säännökset.¹⁸

¹⁷ Ks. HE 33/1997 vp.

¹⁸ Kysymyksessä olevaa muutosta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 32/2001) todettiin ko. säännösten osalta, että UL 10:7.2:n muutos on luonteeltaan lähinnä teknisluonteinen ja uudessa säännöksessä viitattaisiin hakemusasioiden käsittelyä koskevan lain sijasta OK 8:2:een. UL 10:13.1:stä poistettiin muutoksen

Hovioikeusmenettelyä muutettiin uudelleen 1.10.2003 lukien lailla 381/2003. Uusi laki mahdollisti ns. seulontamenettelyn, joka tuli koskemaan myös hovioikeuteen saapuvia ulosottovalituksia kuten muitakin kärjäoikeudesta hovioikeuteen saapuvia valituksia.¹⁹

Ulosottolain kokonaisuudistuksen 2 vaihe tuli voimaan 1.3.2004 ja uudistuksen yhteydessä muutettiin edellä kohdassa 1.1. mainitulla tavalla ulosottoperustetta koskevat säännökset, ulosoton menettelysäännökset ja muun muassa häätöä koskevat säännökset (679-692/2003). Tässä yhteydessä kumottiin ja muutettiin myös eräitä ulosottolain alkupään lukuihin sisältyneitä säännöksiä, joissa oli viittauksia ulosottolain 9 ja 10 lukuihin.²⁰ Muutosten seurauksena ulosottolain sisäiset

yhteydessä siinä aikaisemmin ollut kärjäoikeuden päätösvaltaisuutta koskeva säännös. Päätösvaltaisuus määräytyisi OK 2:5:n perusteella myös ulosottovalitusta koskevassa asiassa. Jos ulosottovalituksen käsitteilyä ei jatketa riita-asiain käsittelystä säädettyssä järjestyksessä, kärjäoikeudessa olisi vain puheenjohtaja. Riitaprosessijärjestyksessä käsiteltävän ulosottovalituksen pääkäsitely voitaisiin aikaisemmasta poiketen toimittaa myös kärjäoikeuden täysilukuisessa kokoonpanossa. UL 10:13.1:stä poistettiin myös säännös, jonka mukaan muutoksenhakemus käsitellään kärjäoikeuden kansliassa, jollei asiassa kuulla todistajaa tai muuta henkilöä henkilökohtaisesti. HE:n mukaan hakemusasian järjestyksessä käsiteltävän ulosottovalituksen käsittelyn suullisuus määräytyisi soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 8:3:n perusteella. "Koska ulosottovalitusasia on säännönmukaisesti riitainen, se olisi käsiteltävä hakemusasian istunnossa, jos asianosainen sitä vaatii tai kärjäoikeus asian tai sen osan selvittämiseksi pitää asian käsittelyä hakemusasian istunnossa tarpeellisena." HE:n mukaan asianosaisella olisi oikeus ulosottovalituksen suulliseen käsittelyyn kärjäoikeudessa, mitä pidettiin lähtökohtana myös vuoden 1996 uudistuksessa (HE 106/1995 vp). Merkittävien ko. riita-asioiden käsittelymenettelyn korjausesityksestä ulosottovalitusten käsittelyyn aiheutuva muutos olisi HE:n mukaan se, että kärjäoikeus voisi oikeudenkäymiskaaren 8:4:n mukaisesti nimenomaisesti päättää, että asian käsittelyä jatketaan riita-asiain käsittelystä säädettyssä järjestyksessä. Tällöin ulosottovalitusasiassa tulisivat HE:n mukaan soveltuvin osin noudatettaviksi OK 5 luvun säännökset valmistelusta ja 6 luvun säännökset pääkäsitteystä, mikä mahdollistaisi esimerkiksi nykyistä laajemman suullisen todistelun ulosottovalitusasiassa ja siten saattaisi vähentää tarvetta antaa osoitus täytäntöönpanoriitaan. HE:ssä todetaan vielä erikseen, että riita-asiain käsittelyjärjestyksen noudattaminen ei kuitenkaan merkitsisi, että ulosottovalitusasian luonne muutoksenhakusiana muuttuisi ja esimerkiksi UL 10:13.5:n säännös kärjäoikeuden mahdollisuudesta tutkia ulosottomiehen ratkaisun oikeellisuus myös muulta kuin valituksessa ja vastauksessa ilmoitettujen seikkojen osalta, olisi edelleen noudatettava. Siinäkin tapauksessa, että päätöstä riita-asiain käsittelyjärjestyksen noudattamisesta ei tehtäisi ja asian käsittelyssä noudatettaisiin soveltuvin osin OK 8:3 ja 5-13:ta, ulosottovalitus ei olisi hakemusasia, vaan muutoksenhakemus, joka voitaisiin käsitellä suullisesti hakemusasian istunnossa. OK 8:13:n nojalla noudatettaisiin soveltuvin osin myös OK 5:6.2:n säännöksiä ja selvästi perusteeton valitus voitaisiin hylätä vastapuolta kuulematta ja suullista käsittelyä järjestämättä. (Ks. HE 32/2001 vp s. 76-78).

¹⁹ Oikeusministeriön asettama selvitysmies Helsingin hovioikeuden entinen presidentti Olli Huopaniemi on helmikuun 2005 alussa esittänyt seulontamenettelyä koskevien säännösten tarkistamista (Oikeusministeriö. lausuntoja ja selvityksiä 2005:1). Esityksen taustalla ovat korkeimman oikeuden seulontasäännösten tulkinnasta antamat ennakkopäätökset, jotka rajoittavat hovioikeuskäytännöstä poikkeavalla tavalla sellaisten valitusten seulomista, joissa on kysymys suullisen todistelun uskottavuudesta.

²⁰ Ulosottolain 1 luvun uuteen 2a §:ään sisältyy tuomioistuinta koskeva säännös, jonka mukaan yleiset tuomioistuimet toimivat ulosottoasioissa muutoksenhakuviranomaisina niin kuin ulosottolain 10 luvussa säädetään sekä käsittelevät niiden tehtäväksi erikseen säädetty ulosottoasiat. UL 1:18.3:een sisältyy säännös muutoksenhakemisesta päätökseen, jolla väite ulosottomiehen esteellisyydestä on hylätty. Täytäntöönpanotavan tuomion lainvoimaisuutta ja keskeytysmääräystä koskeviin UL 2:3.2:een, 2:13:een ja 2:19.1:een sisältyy viittauksia täytäntöönpanon keskeyttämisestä koskeviin UL 9 luvun 14-18 §:n säännöksiin. Ulosottomiehen päätöksen ajankohtaa ja voimassaoloa koskevissa UL 3:30.2:ssa ja 3:31.2:ssa viitataan myös ulosottolain 9 luvun itseoikaisua koskeviin säännöksiin. Jälki-ilmoitusta koskevassa UL 3:36.3:ssa säädetään, että jälki-ilmoitus tulee toimittaa viipymättä siten, että asianosainen tai sivullinen saa tilaisuuden mahdollisimman varhaisessa täytäntöönpanon vaiheessa pyytää tuomioistuimelta keskeytys-

viittaussäännökset muuttuivat. Myös ulosottolain 9 ja 10 lukuihin tehtiin samalla eräitä muutoksia.²¹

Kuten edellä jaksossa 1.1 todettiin, ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen 3. vaihetta koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa helmikuussa 2005.²² Myös tästä uudistuksesta aiheutuisi eräitä muutoksia ulosottolain sisäisiin 9 lukua ja 10 lukua koskeviin viittauksiin. Myös UL 10 lukuun ehdotettaneen eräitä muutoksia.²³

määräystä tai hakea muutosta. UL 3:70.2:n nojalla ulosottomies saa ilmaista tuomioistuimelle ulosottovalituksen ja täytäntöönpanoriidan käsittelyä varten tarpeelliset ulosottoasiaan liittyvät tiedot. UL 3:77:n mukaan ulosottomiehen päätökseen, joka koskee uhkasakon asettamista, haetaan muutosta valittamalla ja ulosottomies voi itsekin oikaista päätöstään UL 9:1-3:n mukaisesti. UL 3:78:ssa on viittaus UL 10:2:een: viimeksi mainitussa säännöksessä tarkoitettu käräjäoikeus tuomitsee tavallisesti maksettavaksi ulosottomiehen asettaman uhkasakon ja UL 3:79-81:ssä on uhkasakkoa käsittelyä tuomioistuimessa sekä tuomitsemispäätöksen täytäntöönpanoa ja täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevia säännöksiä. UL 3:84-91:ssä on säännökset ulosottolain mukaisesta takaisinsaannista: ulosoton hakija voi vaatia oikeustoimenperäyttämistä myös takaisinsaantiperustetta koskevalla väitteellä täytäntöönpanoriidassa tai muussa oikeudenkäynnissä, jossa sivullinen vaatii oikeutta ulosmittauksen kohteeseen. Hakija voi esittää takaisinsaantiväitteen myös ulosottovalitusasiassa, jossa vaaditaan täytäntöönpanon kumoamista sivullisen oikeuden perusteella. UL 3:94-96:ssa on ulosoton vireillölon päättymistä koskevia säännöksiä.

²¹ Itseoikaisupäätöksen täytäntöönpanoa koskevaan UL 9:5:een lisättiin 2 momentti, jonka nojalla kirjoitusvirheen johdosta tai vahingossa liikaa varoja saaneelta voitaisiin periä sanotut varat takaisin itseoikaisupäätöksen perusteella.

Täytäntöönpanoriidan käsittelyä koskevan UL 9:11:n 1 momenttia muutettiin ja säännökseen lisättiin uusi 4 momentti. Muutetun 1 momentin mukaan täytäntöönpanoriidaa käsittelevän tuomioistuimen tulee kuulla ulosottomiestä, jollei sitä voida pitää tarpeettomana. Kuuleminen olisi pääsääntö. Kuulemisen muoto (kirjallinen lausunto/henkilökohtainen kuuleminen/tai molemmat) jää tuomioistuimen harkintaan. Hallituksen esityksen mukaan säännöksen tarkoituksena on lisätä ja yhtenäistää ulosottomiehen kuulemista täytäntöönpanoriidoissa. UL 9:11:n uuden 4 momentin mukaan, jos sivullisen nostama täytäntöönpanoriitakanne hyväksytään, valtio voidaan sivullisen vaatimuksesta määrätä korvaamaan tämän kohtuulliset oikeudenkäyntikulut. Säännöstä perusteltiin HE:ssä sillä, että tilanne saattaa sivullisen kannalta muodostua kohtuuttomaksi, jos hän voittaa täytäntöönpanoriidan, muttei saa korvausta oikeudenkäyntikuluista vastapuoleltaan. Näin myös siksi, että täytäntöönpanoriida on virallistoimintoista ulosottomenettelyä palveleva oikeudenkäynti, jossa ulosottomiehen asema uuden kuulemista koskevan säännöksenkin johdosta korostuu, ja koska ulosottomiehen lausumilla on riidassa suhteellisen vahva asema. Sivullisen tekemän ulosottovalituksen osalta HE:ssä ei ehdotettu vastaavaa sääntelyä. HE:n mukaan ulosottovalitusasioiden osalta pysyisi HE 32/2001 vp. mukaisen riita-asioiden käräjäoikeuskäsittelyn uudistamisen ja hakemusasiain lain kumoamisen jälkeenkin pääsääntönä, että vastapuolta ei veloitettaisi korvaamaan oikeudenkäyntikuluja. Erityistapauksissa sivulliselle voitaisiin korvata hänen oikeudenkäyntikulujaan vahingonkorvauksena ehdotetun 3:109:n nojalla (ks. HE 216/2001 vp. s. 207 ss.).

Täytäntöönpanon keskeytyspäätöksen sisältöä koskevan UL 9:15:n 2 momenttia muutettiin ja säännökseen lisättiin uusi 3 momentti. 2 momentti koskee säilytyskelvotonta omaisuutta koskevan täytäntöönpanon keskeyttämistä myynnin osalta ja 3 momentin nojalla on mahdollista kieltää tai keskeyttää täytäntöönpanon peruuttaminen. Uuden UL 9:18.3:n mukaan ulosottomiehen on ilmoitettava keskeytysmääräyksen antaneelle tuomioistuimelle, jos hän havaitsee, että keskeytyksen aikana ulosmitatun omaisuuden arvo alenee nopeasti tai sen hoitokustannukset ovat korkeat. UL 10:8:n uuden 2 momentin mukaan "Jos ulosmittaus kumotaan, ulosottomiehen tulee viivytyksettä ryhtyä toimiin ulosmittauksen peruuttamiseksi, jollei tuomioistuin toisin määrää." Säännös täydentää edellä tässä alaviitteessä selostettua UL 9:15.3:a.

²² Ehdotus ulosottolain muuttamisesta valmistui vuonna 2003 (Oikeusministeriö. Lausuntoja ja selvityksiä 2003:18) ja se on tämän jälkeen ollut lausuntokierroksella. Lausunnoista on valmistunut yhteenveto (Oikeusministeriö. Lausuntoja ja selvityksiä 2004:1).

²³ UL 10:4:n uuden 3 momentin mukaan palkan ulosmittauksessa annettuun maksukieltoon saataisiin hakea muutosta ilman määräaikaa kuitenkin niin, että ulosottomiehelle jo maksettuihin palkkaeriin tulee hakea muutosta säännöksen 1 momentin mukaisessa määräajassa siitä, kun varat ovat saapuneet ulosottomiehen virkavarojen tilille. UL 10:5:een tulisi uusi säännös valituksen määräajan laskemisesta kertyneiden varojen

2.3. Oikeuskäytännöstä ja oikeuskirjallisuudesta

2.3.1 Korkeimman oikeuden oikeuskäytäntöä

Vuonna 1996 voimaan tulleen ulosoton muutoksenhaku-uudistuksen jälkeen korkein oikeus on antanut useita ulosottolain soveltamista koskevia ennakkopäätöksiä, joista osa on koskenut uudistettua muutoksenhakumenettelyä ja muita siihen läheisesti liittyviä säännöksiä. Ulosottolakia ja sen soveltamista koskevat ratkaisut ovat merkittävä osa KKO:n ennakkopäätöksistä. Ratkaisut on ryhmitelty kokonaisuuksiksi niin, että kukin ratkaisuista on sellaisen otsikon alla, joka kuvaa kirjoittajan mielestä tärkeintä ratkaisuun sisältyvää KKO:n tulkintakannanottoa. Otsikkojen alla ratkaisut ovat aikajärjestyksessä.

Oikeudenkäyntimenettelyä ja velallisen valitusoikeutta koskevia ratkaisuja:

KKO 1999:66 (Ään.): Ratkaisun mukaan OK 25:17:n preklusiosäännöksen katsottiin soveltuvan valitettaessa hovioikeuteen käräjäoikeuden päätöksestä ulosottoasiassa.²⁴

KKO 2002:32: Ratkaisussa oli kysymys ulosottovalituksessa pyydetyn pääkäsittelyn toimittamisesta hovioikeudessa. KKO hyväksyi hovioikeuden käsittelyratkaisun pääkäsittelyn tarpeettomuudesta, koska niillä seikoilla, joita pääkäsittelyssä oli tarkoitus selvittää, ei ollut merkitystä asian ratkaisun kannalta.²⁵

KKO 2004:66: Ratkaisun otsikon mukaan velallinen oli valittanut ulosmittauksesta käräjäoikeuteen. Sivullinen, joka väitti omistavansa ulosmitatun omaisuuden, ei ollut käyttänyt asiassa

jaosta siinä tapauksessa, että jaosta on tehty UL 6:2:n mukainen jakoluettelo tai -päätös tai talletettu kohdennustieto. UL 10:8:n uuteen 3 momenttiin tulisi viittaus uuteen UL 6:16:een, jonka mukaan ulosottomiehen olisi pyynnöstä keskeytettävä varojen tilitys määrääjäksi muutoksenhaun turvaamiseksi.

²⁴ OK 25:17:n mukaan valittaja ei saa hovioikeudessa riita-asiassa vedota muihin todisteisiin kuin niihin, jotka oli esitetty käräjäoikeudessa, paitsi jos hän saattoi todennäköiseksi, ettei hän ollut voinut vedota seikkaan tai todisteeseen käräjäoikeudessa tai että hänellä muutoin oli ollut pätevä aihe olla tekemättä niin. Mainitun säännöksen nojalla hovioikeus oli hylännyt vasta hovioikeudessa esitetyn pyynnön todistajan kuulemisesta. KKO hyväksyi hovioikeuden näkemyksen OK 25:17 soveltamisesta. Ottaen huomioon KKO:n ratkaisu pääasiassa todistajan kuuleminen ei olisi ollut kuitenkaan asiaan vaikuttavaa. Tämän vuoksi KKO on todennut, ettei ollut tarpeen lausua siitä, oliko valittajalla ollut pätevä aihe olla vetoamatta todisteeseen käräjäoikeudessa.

²⁵ KKO totesi mm., että ulosottovalitusta käsiteltäessä hovioikeudessa noudatetaan OK 26:14:n säännöksiä pääkäsittelyn toimittamisesta ja että tarjotulla suullisella todistelulla ei olisi saatavissa sellaista selvitystä, jolla olisi merkitystä asiaa oikeudellisesti arvioitaessa. Pääkäsittelyn toimittaminen oli tämän vuoksi OK 26:14.2,6:ssa tarkoitettulla tavalla selvästi tarpeetonta.

puhevaltaa ennen kuin hän yhdessä velallisen kanssa valitti hovioikeuteen käräjäoikeuden päätöksestä. KKO:n mukaan sivullisen vasta hovioikeuteen tekemää valitusta ei voitu tutkia.²⁶

KKO 2004:93: Ennakkopäätöksessä on ollut kysymys mm. ulosmittausasiassa annetun ratkaisun sitovuudesta uudessa ulosmittausasiassa ja velallisen oikeudesta valittaa ulosmittauksesta sekä myös yhtiömiehen oikeudesta valittaa ulosmittauksesta, kun yhtiön omaisuudeksi merkitty auto oli ulosmitattu yhtiön puoleksi omistaneen velallisen veloista. Ensi vaiheessa hovioikeus oli jättänyt velallisen valituksen tutkimatta ja katsonut yhtiön valituksen johdosta, että auto voitiin ulosottolain 4 luvun 9 §:n nojalla ulosmitata velallisen veloista. Korkein oikeus ei ollut antanut hovioikeuden päätökseen valituslupaa. Auto oli tämän jälkeen ulosmitattu uudelleen velallisen muista veloista ja yhtiö ja velallinen olivat valittaneet ulosmittauksesta samoilla perusteilla kuin aikaisemmastakin ulosmittauksesta. Käräjäoikeus ja hovioikeus olivat jättäneet uudet valitukset tutkimatta. KKO katsoi, että alempien oikeuksien ei olisi tullut mainitsemillaan perusteilla jättää valituksia tutkimatta ja että velallisella, mutta ei yhtiömiehellä, oli oikeus valittaa ulosmittauksesta.²⁷

²⁶ Ko. tapauksessa KKO 2004:66 hovioikeus oli tutkinut sivullisen valituksen katsoen, että sivullinen oli voinut UL 9:6.1,3:n säännös huomioon ottaen tehdä omistusoikeuttaan koskevan väitteen vielä hovioikeudessa ja väite voitiin tutkia, vaikka sivullinen ei ollutkaan valittanut ulosmittauksesta säädettyssä järjestyksessä. KKO totesi aluksi velallisen valittaneen sivulliselle kuuluneiden autojen ulosmittauksesta käräjäoikeuteen, mutta käräjäoikeuden jättäneen valituksen tutkimatta, koska ulosmittaus ollut koskenut velallisen oikeutta. Sivullinen ei ollut valittanut käräjäoikeuteen eikä käyttänyt siellä puhevaltaa. KKO on viitannut oikeusastejärjestykseen ja todennut sen merkitsevän, että tuomioistuimeen saatettua asiaa on asianosaisen osalta käsiteltävä ensin alemmassa oikeusasteessa ja vasta sen jälkeen asianosaisella on mahdollisuus hakea muutosta ylemmässä oikeusasteessa. Oikeusastejärjestystä koskevat säännökset ovat ehdottomia ja sitovat sekä tuomioistuinta että asianosaisia. UL 10 luvun säännökset huomioon ottaen oikeusastejärjestys koski myös sivullista. KKO on edelleen todennut, että UL 9:6.1:n mukainen osoitus täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen voidaan eräin poikkeuksin antaa täytäntöönpanon missä vaiheessa tahansa. Se, missä vaiheessa ulosottolain mukaan voidaan antaa osoitus täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen, on KKO:n mukaan kuitenkin eri asia kuin se, miten ulosottovalitusasioita saadaan käsitellä oikeusastejärjestyksen mukaan. Ulosottolaisissa ei KKO:n mukaan ole nimenomaista säännöstä siitä, voiko muutoksenhakutuomioistuin antaa osoituksen myös silloin, kun se, jolle osoitus tulisi antaa, ei ole hakenut muutosta alemmassa oikeudessa. UL 9:6.2:sta tai sen esitöistä ei ilmene eivätkä UL 10 luvun säännökset tue käsitystä, että UL 9:6.2 tai UL:n 10:n säännökset tarkoittaisivat poikkeusta oikeusastejärjestystä koskevasta periaatteesta. KKO:n mukaan voidaan kiinnittää huomiota myös mahdollisuuteen nostaa täytäntöönpanoriitakanteen UL 9:9:n nojalla ilman osoitusta. KKO katsoi, että sivullisella ei ollut oikeutta saattaa ulosmittausvalitustaan vireille vasta hovioikeudessa.

²⁷ KKO on todennut päätöksensä perusteluissa, että eräs ulosmittausmenettelyn erityispiirre on, että ulosottomies voi joutua menettelyn kestäessä tekemään useita erillisiä ratkaisuja, joihin kuhunkin voidaan hakea muutosta, ja että samaan omaisuuteen voidaan kohdistaa eri ulosmittauksia, joissa saatavien laji ja määrä voivat olla hyvinkin erilaisia. Omaisuuden ulosmittaaminen ei KKO:n mukaan vielä merkitse sitä, että se myös lopullisesti käytettäisiin ulosmittausvelkojen maksamiseen. Olosuhteet voivat myös menettelyn kestäessä muuttua niin, että ne seikat, joihin ratkaisu on menettelyn aikaisemmassa vaiheessa perustunut, vaikuttavat menettelyn myöhemmässä vaiheessa eri tavalla. KKO:n mukaan velallinen ja sivullinen voivat ulosottoasiaa käsiteltäessä myös perustellusti lähteä siitä, etteivät he menetä oikeutta vedota haluamiinsa seikkoihin samaa omaisuutta koskevassa uudessa ulosottoasiassa, johon he eivät ole ehkä voineet käsiteltävänä olevassa asiassa edes varautua. Näistä ulosottomenettelyn erityispiirteistä seuraa KKO:n mukaan, että ulosmittausasiassa annetun ratkaisun sitovuutta uudessa ulosmittausasiassa ei ole perusteltua arvioida samalla tavoin kuin aikaisemman ratkaisun sitovuutta esimerkiksi riita-asiassa. KKO on viitannut ratkaisunsa KKO 2003:132, jossa aiemmassa ulosottoasiassa valitukseen annettu hylkäävä päätös ei KKO:n mukaan estänyt tutkimasta kysymystä sivullisen oikeudesta ulosmitattuun omaisuuteen esimerkiksi myöhempää ulosmittausta koskevassa täytäntöönpanoriitaoikeudenkäynnissä. Näin ollen KKO kysymyk-

Ks. myös jäljempänä olevat KKO 1999:5, 2003:86 ja 2004:97.

Tilityksen vaikutusta koskevia ratkaisuja:

KKO 2001:50: Ennakkopäätöksessä on kysymys UL 10:1.2:n tulkinnasta. Ratkaisun otsikon mukaan pankkitililtä oli ulosmitattu kaikki sillä olleet varat, jotka oli tilitetty velkojille. Kun tämä ulosmittaus oli näin saatettu loppuun, rahojen lähettäminen velkojille merkitsi KKO:n mukaan UL 10:1.2:ssa tarkoitettua lopputilitystä siitä huolimatta, että velkojan ulosotossa olleet saatavat olivat ulosmitattua määrää suuremmat. Valitus oli tämän vuoksi jätettävä tutkimatta.

KKO 2001:71 (Ään.): Myös tässä ennakkopäätöksessä on kysymys mm. ulosmitattujen varojen tilittämisen vaikutuksesta valitusoikeuteen. Ratkaisun otsikon mukaan velallisen työnantajalle oli annettu maksukielto ja velallisen palkka oli ulosmitattu. KKO:n mukaan velallisella oli UL 10:1.2:n estämättä oikeus valittaa ulosmittauksesta siltä osin kuin maksukielto koski

sessä olevassa tapauksessa KKO 2004:93 katsoi, että molemmat ulosmittaukset olivat itsenäisiä eri velkojien saatavien maksamiseksi toteutettuja ulosmittaustoimenpiteitä siitä huolimatta, että ne ovat koskeneet samaa omaisuutta. Vaikka kummassakin ulosmittausasiassa ovat valittajina samat henkilöt, jotka kummasakin valituksessaan ovat vedonneet pääosin samoihin seikkoihin, ei aikaisemmassa ulosmittausasiassa annetulla ratkaisulla ole asianosaisia sitovasti ratkaistu onko yhtiöllä, velallisella ja toisella yhtiömiehellä oikeus valittaa jälkimmäisestä ulosmittauksesta ja onko auto voitu ulosmitata velallinen veloista.

KKO on ottanut myös kantaa velallisen oikeuteen valittaa ko. ulosmittauksesta. KKO on todennut UL 10:1.1:een viitaten ("*...täytäntöönpanotoimeen tai ulosottomiehen päätökseen ulosottoasiassa saa hakea muutosta se, jonka oikeutta toimi tai päätös koskee.*"), että säännös koskee myös muutoksenhakijana olevaa ulosottovelallista. Jotta velallisen valitus voidaan tutkia, edellytetään KKO:n mukaan, että valituksen kohteena oleva toimi tai päätös vaikuttaa haitallisesti velallisen omiin oikeuksiin. Aikaisempaan käytäntöön viitaten KKO on todennut, että aikaisemmin ei ole tutkittu velallisen valitusta, joka on perustunut yksinomaan siihen, että ulosmitattu omaisuus kuuluu sivulliselle. Käytäntö on perustunut käsitykselle, että velallinen saa valittaa vain sellaisesta ratkaisusta, joka on hänelle itselleen epäedullinen. KKO on viitannut myös muutoksenhaku-uudistuksen perusteluihin (HE 106/1995 vp s. 52 ja 94), joiden mukaan asia jäi oikeuskäytännön varaan. Kysymyksessä olevassa tapauksessa KKO on todennut, että kun velallinen vetoaa siihen, että sivullinen omistaa ulosmitatun omaisuuden, on usein olemassa oikeussuhde sivullisen ja velallisen välillä ja tästä oikeussuhteesta saattaa johtua velallisen perusteltu itsenäinen tarve saada päätös tai toimenpide kumotuksi. Kun velallinen itse valittaa ulosmittauksesta sillä perusteella, että sivullinen omistaa ulosmitatun omaisuuden, hänen tulisi KKO:n mukaan voida saattaa todennäköiseksi, että ulosmittauksesta aiheutuu hänelle itselleen sellaisia haitallisia seuraamuksia, joita hän ei muilla toimilla pysty torjumaan tai vähentämään. KKO:n mukaan UL 10:1.1:n väljän sanamuodon tarkoituksena voidaan katsoa olevan sen, että näin sellaisella henkilöllä, jonka oikeuksiin ulosottoasiassa ennalta arvaamattomalla tavalla välittömästi puututaan, on mahdollista saada oikeussuojaa. Kynnystä ulosottovelalliseen valitusoikeudelle ei KKO:n mielestä ole syytä asettaa kovin korkealle. Erityisesti UL 4:9.4:n tapauksissa ulosottovelallisella itsellään saattaa usein olla perusteltu oikeudellinen tarve valittaa ulosmittauksesta ja myös ko. tapauksessa KKO katsoi, että ne seikat joihin velallinen on oman valitusoikeutensa tueksi vedonnut, riittävät osoittamaan, että auton ulosmittaus on voinut vaikuttaa haitallisesti hänen oikeuksiinsa. Näin KKO katsoi, että velallisella oli UL 10:1.1:n nojalla valitusoikeus. Kun yhtiömiehelle auton ulosmittauksesta aiheutuva haitta oli vain välillistä ja kun yhtiöllä itsellään oli valitusoikeus, KKO katsoi, että yhtiömiehellä ei ollut itsenäistä valitusoikeutta. Pääasian osalta KKO kumosi ulosmittauksen katsoen auton kuuluvan yhtiölle. Koska auto oli jo myyty pakkohuutokaupalla, yhtiö osoitettiin valvomaan oikeutensa kauppahinnan jaossa. Aikaisemman lain aikaista menettelyä koskeva velallisen valitusoikeuteen liittyvä päätös ks. KKO 1998:36.

vastaisuudessa maksettavia palkkaeriä ja häneltä mahdollisesti ulosmitattuja, mutta velkojille tilitämättä olevia varoja.²⁸

KKO 2001:115 (Ään.) Ratkaisun mukaan, kun irtaimen omaisuuden pakkohuutokaupasta kertyneet varat oli jo jaettu ja lähetetty velkojille, jätettiin ulosmittausta koskeva purkuhakemus tutkimatta. Velallinen oli valittanut ulosmittauksesta käräjä- ja hovioikeuteen ja ulosottomies oli hovioikeuden päätöksen jälkeen myynyt ulosmitatun omaisuuden ja tilittänyt pakkohuutokaupassa kertyneet varat velkojille ennen ko. purkuhakemuksen tekemistä KKO:lle. KKO on jättänyt purkuhakemuksen tutkimatta.²⁹

KKO 2004:62 (erim.): Tapaus koskee lopputilityksen vaikutuksia. Käräjäoikeus oli jättänyt ulosmittausta koskevan valituksen tutkimatta sillä perusteella, että ulosmitatut varat oli jo tilitetty velkojille. KKO:n ennakkopäätöksessä oli kysymys siitä, voitiinko käräjäoikeuden päätöksen purkamista koskeva hakemus tutkia. Äänestyksen jälkeen KKO hylkäsi purkuhakemuksen, mutta KKO:n päätös sisältää merkittäviä lopputilityksen suorittamiseen liittyviä kannanottoja: lopputilitys ei saa johtaa tilanteeseen, jossa loukataan perustuslain 21 §:n mukaisia oikeuksia.³⁰

²⁸ KKO:n mukaan velallisen valitus koskee suojaosuuden määräämistä edelleen vireillä olevassa palkan ulosmittauksessa. Näin ollen UL 10:1.2:n säännös, jonka mukaan ainoastaan lopputilityksessä olevasta virheestä voidaan valittaa sen jälkeen kun kertyneiden varojen lopputilitys on tehty ja varat lähetetty hakijalle, ei estä velallista tuosta ulosmittauksesta tekemän valituksen tutkimista siltä osin kuin ulosottomiehen maksukielto koskee velallisen vastaisuudessa maksettavia palkkaeriä tai häneltä mahdollisesti jo ulosmitattuja, mutta velkojille tilittämättä olevia varoja. Niiltä osin kuin ulosmitatut varat oli tilitetty velkojille, enemmän lausunnon antaminen esitetyistä vaatimuksista raukesi.

²⁹ KKO on viitannut muutoksenhakua täytäntöönpanotoimeen rajoittavaan UL 10:1.2:een, jonka mukaan kertyneiden varojen lopputilityksen tekemisen ja rahavarojen velkojille lähettämisen jälkeen voidaan valittaa vain lopputilityksessä olevasta virheestä(, mistä nyt ei ollut kysymys). KKO:n mukaan ne syyt, jotka ovat johtaneet edellä tarkoitetun ulosottovalitusta koskevan kiellon säätämiseen, erityisesti se, ettei velkojille tilitettyjä varoja saada ulosotto-oikeudellisin keinoin palautetuiksi, puoltavat sitä tulkintaa, että täytäntöönpanon päätyttyä ratkaisu ei voi olla enää poistettavissa tai purettavissa myöskään ylimääräisin muutoksenhakekeinoin. Esittelijä, jonka mietinnön yksi KKO:n jäsenistä hyväksyi, olisi mietinnöstään ilmenevillä perusteilla tutkinut purkuhakemuksen ja hylännyt sen.

³⁰ KKO on todennut, että UL 10:1.2:n muutoksenhaun rajoituksen (*“Sen jälkeen, kun täytäntöönpanossa kertyneiden varojen lopputilitys on tehty ja varat lähetetty hakijalle, voidaan valittaa ainoastaan lopputilityksessä olevasta virheestä.”*) perustuvan siihen, että ulosmittauksen kautta kertyneiden varojen tultua tilitetyksi velkojille niitä ei voida enää saada ulosotto-oikeudellisin keinoin takaisin. Näin ollen valitus oli tullut jättää tutkimatta, vaikka se oli tehty määräajassa. KKO on todennut, että *“Jos ulosmittauksella on loukattu sivullisen oikeutta, mahdollisuus saada oikeussuojaa ulosottovalituksella on siten kokonaan menetetty johtuen varojen ripeästä tilityksestä täytäntöönpanoa hakeneelle velkojalle.”* Ja *“Erityisesti perustuslain 21 § huomioon ottaen sellaisen tilanteen syntymistä, jossa täytäntöönpano on kohdistunut sivulliselle kuuluvaan omaisuuteen ilman, että tämä voi saada oikeussuojaa menettelyssä, jonka tarkoituksena on turvata täytäntöönpanon oikeellisuus, ei voida pitää asianmukaisena.”* Ja edelleen *“Tilanteessa, jossa on aihetta olettaa, että tarvetta muutoksenhakuun voi olla, varojen tilitys ennen valitukselle varatun määräajan päättymistä on omiaan vaarantamaan sivulliselle kuuluva oikeusturva.”* Kun varojen tilitys oli kuitenkin tehnyt ulosottovalituksen oikeussuojakeinona hyödyttömäksi ja sivullisella oli mahdollisuus vahingonkorvaus- ja edunpalautusvaatimusten esittämiseen, ei ollut oikeudellista tarvetta siihen, että kysymys siitä, oliko ulosmittaus loukannut sivullisen oikeutta, tulisi voida tutkia erikseen ulosottovalitukseen perustuvassa menettelyssä. Esittelijä ja eri mieltä ollut jäsen katsoivat, että hakijalla ei ollut ollut mahdollisuutta saada ulosmittausta koskevia muutosvaatimuksiaan ja niiden perusteita tuomioistuimessa

Täytäntöönpanoriidan ja ulosottovalituksen suhteeseen liittyviä ratkaisuja:

KKO 2003:2 (Ään.) Ennakkopäätöksessä on kysymys siitä, oliko sivullinen saattanut omistusoikeutensa osaksi velallisen omaisuutena ulosmitattuun rakennukseen siinä määrin todennäköiseksi, että hänelle olisi pitänyt antaa osoitus täytäntöönpanoriitakanteen nostamisen. Käräjäoikeus ja hovioikeus olivat hylänneet sivullisen ulosmittausvalituksen. Asia oli käsitelty kirjallisessa menettelyssä. KKO katsoi, että sivullinen oli esittänyt todennäköisiä perusteita sen tueksi, että hän yksin omisti ulosmitatun asuinrakennuksen. Ulosottoasia oli tämän vuoksi tullut epäselväksi eikä selvitystä voitu hankkia ulosottomenettelyssä. KKO katsoi, että sivulliselle olisi tullut antaa osoitus nostaa käräjäoikeudessa kanne omistusoikeutensa vahvistamiseksi. KKO kumosi hovioikeuden päätöksen ja palautti asian ulosottomiehelle. Sivulliselle varattiin tilaisuus täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen. Kaksi KKO:n jäsentä piti sivullisen omistusoikeutta niin selvänä, ettei tarvetta täytäntöönpanoriitaan ollut. Mainitut jäsenet olisivat kumonnet ulosmittauksen ko. rakennuksen osalta.

KKO 2003:86 (Ään.): Ratkaisu koski tapausta, jossa velallisen veloista oli ulosmitattu vene ja hänen avopuolionsa (sivullinen) valitti ulosmittauksesta väittäen kauppakirjaan ja muuhun selvitykseen vedoten veneen kuuluvan hänelle. KKO:ssa oli kysymys ulosmittauksen ja noudatetun menettelyn oikeellisuudesta. Käräjäoikeus oli hylännyt sivullisen valituksen, jossa hän oli väittänyt omistavansa veneen. Myös hovioikeus, jolle sivullinen oli toimittanut vaadittua selvitystä omistusoikeudestaan ja joka oli hylännyt sivullisen pyynnön pääkäsittelyn toimittamisesta pitäen tarjottua henkilötodistelua selvästi tarpeettomana, oli päätöksessään mainitsemillaan perusteilla hylännyt sivullisen valituksen. Hovioikeus oli myös katsonut, ettei sivullinen esittämillään todisteilla ollut esittänyt sellaisia todennäköisiä perusteita vaatimuksensa tueksi, että hänet olisi osoitettava ajamaan täytäntöönpanoriitakannetta. Vähemmistöön jäänyt hovioikeuden jäsen olisi kumonnut ulosmittauksen. KKO kumosi ratkaisustaan ilmenevillä perusteilla hovioikeuden päätöksen ja palautti asian hovioikeuteen pääkäsittelyn toimittamiseksi. Yksi KKO:n jäsenistä olisi antanut täytäntöönpanoriitaosoituksen ja kaksi jäsentä olisi kumonnut ulosmittauksen.³¹

asianmukaisesti käsiteltäviksi. Heidän mielestään UL 10:1.2:n soveltaminen oli ko. tapauksessa johtanut lopputulokseen, joka oli ilmeisesti ristiriidassa perustuslain 21 §:n 1 momentin kanssa (*”Jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiin koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen tutkittavaksi.”*) ja perustuslain 106 §:n mukaan tuomioistuimen tuli tällaisessa tapauksessa antaa etusija perustuslain säännökselle. Esittelijä ja eri mieltä ollut jäsen olisivat purkaneet käräjäoikeuden päätöksen ja velvoittaneet käräjäoikeuden ottamaan asian uudelleen käsiteltäväkseen.

³¹ KKO kiinnitti ratkaisussaan aluksi huomiota menettelyvirheisiin: Hovioikeus ei ollut varannut sivulliselle tilaisuutta lausua ulosottomiehen hovioikeudelle antamasta lausunnosta. Tilanne oli kuitenkin korjautunut KKO-käsittelyn yhteydessä. Hovioikeus oli pyytänyt sivulliselta selvitystä varallisuudestaan ja

Ratkaisussa KKO 2003:132 sivullinen oli valittanut ulosmittauksesta, jossa velallisen veloista oli ulosmitattu omaisuutta, jonka sivullinen väitti kuuluvan itselleen. Sivullisen valitus oli hylätty hovioikeudessa lainvoimaisesti sillä perusteella, ettei sivullinen ollut esittänyt väitteensä tueksi todennäköisiä perusteita. Sama omaisuus oli sittemmin ulosmitattu velallisen muista veloista. Aiemmassa ulosottoasiassa tehty valituksen annettu hylkäävä päätös ei KKO:n mukaan estänyt tutkimasta sivullisen oikeutta ulosmitattuun omaisuuteen jälkimmäistä ulosmittausta koskevassa täytäntöönpanoriitaoikeudenkäynnissä. Sivullinen oli nostanut täytäntöönpanoriitakanteen ilman osoitusta sen jälkeen kun toisen ulosmittauksen valitusaika oli jo päättynyt. Käräjäoikeus oli jättänyt kanteen tutkimatta katsoen, että vaatimus osakkeiden omistusoikeudesta oli jo hovioikeuden ulosottovalituksen johdosta antamalla tuomiolla lainvoimaisesti ratkaistu eikä asiassa olisi enää voitu antaa osoitusta täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen. Hovioikeus oli kumonnut käräjäoikeuden päätöksen katsoen, ettei aikaisemmassa ulosottovalitusasiassa annettu ratkaisu ollut estänyt omistusoikeuden tutkimista täystutkintaisessa oikeudenkäynnissä. KKO päätyi ratkaisustaan ilmenevillä perusteilla samaan lopputulokseen kuin hovioikeus.³²

sivullisella oli KKO:n mukaan ollut perusteltu syy pitää selvitystä riittävänä, jollei hovioikeus muuta ilmoita. Tämän vuoksi hovioikeuden olisi tullut ennen valituksen hylkäämistä varata sivulliselle tilaisuus lisäselvityksen esittämiseen. Tämäkin menettelyvirhe oli korjaantunut KKO-käsittelyn yhteydessä.

Pääasiassa oli KKO:n mukaan kysymys UL 4:10.1:n tulkinnasta. Asiassa oli esitetty seikkoja, jotka tukivat sivullisen omistusoikeutta. Toisaalta eräät seikat puhuivat tätä vastaan niin, ettei sivullinen ollut vielä näyttänyt omistusoikeuttaan toteen. KKO on edelleen todennut, että sivullinen oli hovioikeudessa vaatinut pääkäsittelyn toimittamista tullakseen kuulluksi todistelutarkoituksessa sekä kuullakseen todistajana kauppakirjan todistajana ollutta henkilöä. KKO:n mukaan tarjottua todistelua ei voitu pitää riitakysymyksen kannalta merkityksettömänä. Näin ollen sen vastaanottaminen ei ole KKO:n mukaan ollut tarpeetonta eikä hovioikeuden siten olisi mainitsemillaan perusteilla jättää pääkäsittelyä toimittamatta. KKO on edelleen todennut, että sivullinen on jo tosin esittänyt todennäköisiä perusteita sille, että hän on veneen omistaja. Koska ulosottovalitusta käsiteltäessä on vielä saatavissa sanottua selvitystä, KKO on katsonut, ettei ollut syytä antaa UL 9:6.1:ssä tarkoitettua osoitusta täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen. Veneen tultua myydyksi asiassa oli kysymys paremmasta oikeudesta veneen kauppahintaan. KKO:n esittelijä olisi perustellut eri tavalla, miksi täytäntöönpanoriitaosoitusta ei anneta, vaikka edellytykset osoituksen antamiseen olivat olemassa: “Tässä asiassa esitettävien todisteiden kokonaismäärä on melko vähäinen ja tarjotussa henkilötodistelussa kuultavien henkilöiden ja selvitettävien tosiasioiden määrä on pieni. Kun tällaisessa tilanteessa estettä kerrotun todistelun vastaanottamiselle ulosottovalituksen käsittelyn yhteydessä ei ole, ei asiassa ole syytä antaa osoitusta täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseksi.” Yksi KKO:n jäsen katsoi, ettei riittävää selvitystä asian ratkaisemiseksi voida saada ulosottomenettelyssä ja että asiassa oli tämän vuoksi annettava osoitus täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseksi. Kuten edellä on todettu, kaksi jäsentä olisi katsonut sivullisen näyttäneen omistusoikeutensa ja he olisivat määränneet ulosmitatun veneen myynnistä saadut rahat palautettavaksi sivulliselle.

³² KKO totesi asiassa olevan kysymys siitä, oliko hovioikeuden ulosmittausasiassa antamalla päätöksellä sitovasti ratkaistu, ettei sivullinen omistanut osaksikaan velallisen omaisuutensa ulosmitattuja osakkeita siten, ettei tuota kysymystä enää voitu tutkia nyt kysymyksessä olevan ulosottoasian yhteydessä tai sen johdosta vireille pannussa täytäntöönpanoriita-asiassa. KKO on todennut, että UL 9:6.2 (“*Jos täytäntöönpanossa esitetty väite tai vaatimus on jo ratkaistu ulosottomiehen lainvoimaisella täytäntöönpanotoimella tai päätöksellä taikka muutoksenhakutuomioistuimen ulosottovalituksen johdosta antamalla lainvoimaisella päätöksellä, ulosottoasiassa ei enää voida antaa samaan väitteeseen tai vaatimukseen perustuvaa osoitusta kanteen nostamiseen*”) ja UL 9:9.1 (“*Asianosainen voi nostaa täytäntöönpanoriitakanteen myös ilman osoitusta. Kannetta ei kuitenkaan voida nostaa, ellei asiassa 6 §:n 2 momentin nojalla voitaisi antaa osoitusta kanteen nostamiseen.*”) koskevat sellaisia tapauksia, joissa samassa ulosottoasiassa esitetyn väitteen tai vaatimuksen johdosta on jo ehditty antaa muutoksenhakutuomioistuimen lainvoimainen päätös.

Ennakkopäätöksen KKO 2003:133 mukaan sivulliset, jotka eivät olleet olleet läsnä ulosmittausta toimitettaessa, eivät olleet ulosottomenettelyssä esittäneet väitettä, että ulosmittaus loukkaa heidän oikeuttaan. KKO:n ratkaisussa oli kysymys siitä, oliko lainvoimaiseksi tullut ulosmittaus sellainen UL 9:6.2:ssa tarkoitettu ulosottomiehen täytäntöönpanotoimi tai päätös, jolla väite oli tullut ratkaistuksi siten, että sivulliset olivat menettäneet oikeutensa täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen. Sivulliset olivat nostaneet ilman osoitusta täytäntöönpanoriitakanteen käräjäoikeudessa, joka samoin kuin hovioikeus olivat katsoleet, että sivulliset olivat menettäneet oikeutensa täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen. Päätöksestään ilmenevillä perusteilla KKO katsoi, että oikeutta kanteen nostamiseen ei ollut menetetty.³³

Oikeudenkäyntikuluja koskevia ratkaisuja:

KKO 1999:5 (Ään.): Ratkaisun mukaan käräjäoikeuden ei olisi tullut ratkaista asiaa varaamatta velalliselle tilaisuutta tulla kuulluksi ulosottomiehen käräjäoikeudelle UL 10:9.1:n nojalla antaman lausunnon johdosta. Tilanne oli kuitenkin korjaantunut näiltä osin hovioikeusmenettelyn yhteydessä. Asiassa oli kysymys myös oikeudenkäyntikuluista. Velallisen muutoksenhakemukseen korkeimmassa oikeudessa vastannut velkoja veloitettiin korvaamaan valtiolle velallisen avustajalle maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain nojalla maksettu palkkio. Velkojat, jotka eivät olleet käyttäneet puhevaltaa, eivät olleet velvollisia osallistumaan sanottuun korvaukseen.³⁴

KKO 2001:114: Ratkaisun mukaan käräjäoikeus kumosi velallisen valituksen johdosta ulosmittauksen. Kun velkoja ei ollut vaikuttanut ulosottomiehen suorittaman täytäntöönpanon lopputulokseen, ei ollut käyttänyt käräjäoikeudessa puhevaltaa ulosmittauksen kumoamista koskevan vaatimuksen osalta eikä ollut muutoinkaan menetellyt asiassa siten, että sen menettelystä olisi

KKO:n mukaan on perusteltua, että sivullinen ei voi samassa menettelyssä saada samaa väitettä uudelleen tutkituksi, koska hän on ennen väitteen tai vaatimuksen hylkäämistä voinut ennakoida, mitä vaatimuksen tai väitteen hylkäämisestä seuraa. Sitä vastoin KKO:n mukaan ei ole perusteltua vaatia ulosmitatun omaisuuden omistusoikeudesta väitteen tehneen sivullisen varautuvan siihen, ettei samaa vaatimusta tai väitettä enää voitaisi tutkia muussa, toista saatavaa koskevassa ulosottomenettelyssä, jota sivullinen ei ole ehkä voinut ennakoida. Tämän vuoksi ei KKO:n mukaan myöskään ole perustetta sille, että aikaisemmassa ulosottoasiassa annettu päätös sitoisi sivullista myös muussa asiassa.

³³ KKO totesi riidatonta olevan, että lopputilitystä ei ollut suoritettu eikä varoja ollut jaettu velkojille ja että sivulliselle ei ollut annettu osoitusta täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen. Vaikka sivullinen KKO:n päätöksestä ilmenevissä olosuhteissa ei ollut ulosottomenettelyssä vastustanut täytäntöönpanoa ja vaikka ulosmittaus valitukselle säädetyn määräajan kuluttua umpeen oli tullut lainvoimaiseksi, tästä ei seurannut, että sivullisen täytäntöönpanoriitakanteessaan esittämä omistusoikeutta koskeva väite tai vaatimus olisi jo ratkaistu ulosottomiehen lainvoimaisella täytäntöönpanotoimella tai päätöksellä taikka että sivullinen muutoinkaan olisi menettänyt oikeutensa täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen. KKO katsoi, että alempien oikeuksien ei olisi pitänyt jättää täytäntöönpanoriitakannetta tutkimatta ja kumosi alempien oikeuksien päätökset.

³⁴ Oikeudenkäyntikulujen korvaamista aikaisemman lain mukaisesti koskee esim. KKO 1996:116.

aiheutunut velalliselle kuluja, velallisen vaatimus velkojan velvoittamisesta korvaamaan velallisen oikeudenkäyntikulut käräjäoikeudessa hylättiin. Asiassa käräjäoikeus oli hylännyt velallisen oikeudenkäyntikuluvaatimuksen ja hovioikeus oli muuttanut näiltä osin käräjäoikeuden päätöstä. Korkein oikeus vapautti velkojan kuluvastuusta.³⁵

KKO 2004:97: Tapauksessa on ollut kysymys velallisen oikeudesta vedota ulosottovalituksen yhteydessä vasta käräjäoikeudessa uuteen seikkaan ja myös valtion velvollisuudesta korvata ulosottovalituksen tehneen asianosaisen oikeudenkäyntikulut.³⁶

³⁵ KKO viittasi UL 10:18:aan, jonka mukaan valituksen käsitellyt tuomioistuin voi velvoittaa sen, jolle tuomioistuimen päätös on vastainen, korvaamaan muutoksen hakemisesta aiheutuneet kulut noudattaen soveltuvin osin OK 21 luvun säännöksiä. KKO on todennut, että mainitun UL 10:18:n sanamuodon mukaan korvausvelvollisuuden määrittäminen on tuomioistuimen harkinnassa. KKO:n mukaan harkinnan tulee olla tapauskohtaista ja siinä tulee ottaa huomioon, onko velkoja käyttänyt asiassa puhevaltaa ja miten velkoja on voinut vaikuttaa ulosottomiehen suorittaman täytäntöönpanon lopputulokseen, niin kuin lain esitöissäkään on todettu (HE 106/1995 s. 116), sekä se, voidaanko hävinneen osapuolen katsoa aiheuttaneen vastapuolelle oikeudenkäyntikuluja. Koska velkojapankki ei olisi kysymyksessä olevassa tilanteessa voinut vaikuttaa ulosottoviranomaisten suorittaman ulosmittauksen suorittamiseen edes peruuttamalla ulosottohakemuksensa eikä pankki ollut myöskään käyttänyt puhevaltaa ulosottovalitusta käsiteltäessä velalliselle kuluja aiheuttavalla tavalla, pankki ei ollut velvollinen korvaamaan velalliselle ulosmittausvalituksesta aiheutuneita kuluja. Pankilla, joka voitti valituksensa KKO:ssa, oli oikeus saada korvaus oikeudenkäyntikuluistaan velalliselta.

³⁶ Korkein oikeus on viitannut ratkaisussaan UL 10:13.5:n säännökseen, jonka mukaan käräjäoikeus voi tarvittaessa tutkia ulosottomiehen ratkaisun oikeellisuuden myös muulta kuin valituksessa ilmoitettujen seikkojen osalta. KKO:n mukaan ulosottovalitusasian korostettua virallallistoimintoisuutta osoittavasta ko. säännöksestä on pääteltävissä, etteivät oikeudenkäymiskaaren säännökset, joilla on rajoitettu mahdollisuutta esittää uusia väitteitä tai muuttaa kannetta käräjäoikeudessa riita-asiassa, tule sellaisenaan sovellettaviksi käsiteltäessä ulosottovalitusta. Tästä johtuen asianosaiset voivat esittää valituksessaan sellaisia vaatimuksia perusteineen, joita he eivät ole tehneet ulosottomiehelle, ja käräjäoikeudessa sellaisia vaatimuksia perusteineen, joita he eivät ole esittäneet valituksessa. Myöskään OK 6:9:n mukaista rajoitusta vedota uuteen seikkaan tai todisteeseen käräjäoikeuskäsittelyn yhteydessä ei KKO:n mukaan sovelleta. Sen sijaan, kuten ratkaisusta KKO 1999:66 ilmenee, ulosottoasioita hovioikeudessa käsiteltäessä sovelletaan OK 25:17:n mukaista rajoitusta vedota uusiin seikkoihin ja todisteisiin. Kun valittaja oli vedonnut käräjäoikeudessa ko. seikkaan, hovioikeuden ei olisi KKO:n mukaan tullut jättää kysymyksessä olevaa väitettä tutkimatta sillä perusteella, ettei valittaja ollut saattanut kysymystä ensin ulosottomiehen ratkaistavaksi. Velkojan oikeudenkäyntikuluvastuun osalta KKO on todennut, että UL 10:18:n mukaan valituksen käsitellyt tuomioistuin voi velvoittaa sen, jolle tuomioistuimen päätös on vastainen, korvaamaan vastapuolen muutoksen hakemisesta aiheutuneet kulut noudattaen soveltuvin osin OK 21 luvun säännöksiä. Ratkaisun KKO 2001:114 mukaisesti harkinta on KKO:n mukaan tapauskohtaista ja siinä tulee ottaa huomioon, onko velkoja käyttänyt asiassa puhevaltaa ja miten velkoja on voinut vaikuttaa ulosottomiehen suorittaman täytäntöönpanon lopputulokseen sekä se, voidaanko hävinneen osapuolen katsoa aiheuttaneen vastapuolelle oikeudenkäyntikuluja. Vaikka velkojayhtiö häviää asian KKO:ssa, se ei KKO:n mukaan kuitenkaan ollut voinut vaikuttaa täytäntöönpanon lopputulokseen eikä sen voitu katsoa aiheuttaneen velalliselle oikeudenkäyntikuluja eikä yhtiö näin ollen ollut velvollinen korvaamaan velalliselle ulosmittausvalituksen johdosta aiheutuneita kuluja. KKO on edelleen todennut, että valtio ei ollut velallisen vastapuoli asiassa eikä sitä voitu UL 10:18:n nojalla velvoittaa korvaamaan velallisen oikeudenkäyntikuluja KKO:ssa eikä muuallakaan ulosottolaissa ollut säännöstä, jonka perusteella valtio olisi vastuussa velallisen oikeudenkäyntikuluisista. KKO on viitannut myös uuteen UL 3:109:ään ja sen esitöihin todeten, ettei säännöksessä tarkoiteta oikeudenkäyntikulujen korvaamista ja ettei myöskään oikeudenkäymiskaarissa ollut valtion kuluvastuuta koskevaa säännöstä. Sen sijaan hallintolainkäyttölain 74 §:ssä on säännös viranomaisen kuluvastuusta hallintolainkäytön osalta, jonka mukaan hallintoviranomainen on velvollinen korvaamaan asianosaisen oikeudenkäyntikulut kokonaan tai osaksi, jos erityisesti asiassa annettava ratkaisu huomioon ottaen on kohtuutonta, että tämä joutuu pitämään oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan. Tällöin on otettava erityisesti huomioon, onko oikeudenkäynti aiheutunut viranomaisen virheestä. Todettuaan, että valtion kuluvastuu

Eräitä muita ratkaisuja:

*Täytäntöönpanoriitaa koskeva ratkaisu.*³⁷ KKO 2001:122 (Ään.). Kysymyksessä on täytäntöönpanoriitaa koskeva KKO:n ennakkopäätös. Käräjäoikeus ja hovioikeus olivat katsoneet ulosmitattujen autojen kuuluvan sivulliselle ja vahvistanut, ettei autoja voitu käyttää velallisen velkojen suorituksiksi. Korkein oikeus puolestaan katsoi mainitsemillaan perusteilla jääneen näyttämättä, että sivullinen olisi omistanut kanteessa mainitut autot. Autot oli siten voitu ulosmitata velallisen veloista. Kaksi KKO:n jäsentä olisi päätenyt samaan lopputulokseen eri perustein. KKO:n esittelijä olisi pysyttänyt alempien oikeuksien ratkaisun.³⁸

*Ulosottomenettelyyn liittyvä ratkaisu.*³⁹ KKO 2003:135: Tapauksessa oli velalliseen kohdistuvan turvaamistoimipäätöksen perusteella UL 4:9.4:n nojalla pantu hukkaamiskieltoon omaisuutta kuulematta niiden omistajaa, joka oli sivullinen. Omaisuus oli sittemmin ulosmitattu velallisen veloista. Koska sivullisen kuulemisen ei KKO:n ratkaisusta ilmenevin perustein voitu katsoa haittaavan täytäntöönpanoa, sivullista olisi tullut kuulla jo ennen turvaamistoimen täytäntöönpanoa ja ulosmittauksia. Tämän vuoksi KKO kumosi täytäntöönpanotoimet.⁴⁰

ulosottovalituksen osalta on sääntelemätön ja että ulosottovalituksessa päätöksen tehneen viranomaisen ja valittajan suhde sekä tilanne muutoinkin ovat saman tapaiset kuin haettaessa muutosta hallintoviranomaisen päätökseen hallintolainkäytössä, KKO on katsonut, että valtion kuluvastuuta on ko. tilanteessa perusteltua arvioida ulosottovalituksen osalta samoin perustein eli sanotusta hallintolainkäyttölain säännöksestä ilmenevien periaatteiden perusteella. Ratkaisussa mainitsemillaan perusteilla KKO on velvoittanut valtion korvaamaan osaksi velallisen muutoksenhakukulut KKO:ssa.

³⁷ KKO on antanut hyvin vähän ennakkopäätöksiä varsinaisesta UL 9 luvun mukaisesta täytäntöönpanoriitasta. Toisaalta KKO:n ulosmittausvalituksia koskevista edelläkin mainituista ennakkopäätöksistä ilmenee, että esimerkiksi omistusoikeutta ulosmitattuun omaisuuteen koskeva riita on useammassa tapauksessa käsitelty ulosottovalituksen yhteydessä.

³⁸ Parempaa oikeutta ulosmitattuun omaisuuteen koskeva aikaisemman lain mukaisesti käsitelty kanne ks. KKO 1997:161.

³⁹ Ratkaisu KKO 2003:135 on tässä esimerkkinä ulosottomenettelyssä tapahtuneen virheen vaikutuksesta valitusasian ratkaisuun. KKO on ottanut vastaavaan kysymykseen kantaa eräissä muissakin melko tuoreissa ennakkopäätöksissään (esim. KKO).

⁴⁰ KKO totesi, että UL 4:9.5:n mukaan ulosottomiehen on ennen säännöksen 4 momentin nojalla suoritettava ulosmittausta (ja hukkaamiskiellon täytäntöönpanoa) varattava mm. velalliselle ja sivulliselle tilaisuus tulla sopivalla tavalla kuulluksi, jos se täytäntöönpanoa haittaamatta käy päinsä. Jotta asianosaisten kuuleminen voisi täyttää tarkoituksensa, se voi KKO:n mukaan yleensä tapahtua vain sen asian yhteydessä, josta asianosaista halutaan kuulla. Sivullisen oikeussuojan kannalta on KKO:n mukaan syytä edellyttää, että kuuleminen toimitetaan siinä nimenomaisessa ulosottoasiassa, jossa sivullisen omaisuutta ulosmitataan tai muutoin käytetään täytäntöönpanoon. UL 4:9.4:ssä ja 5:ssä tarkoitettu ulosmittaus kohdistuu sivullisen nimissä olevaan omaisuuteen ja merkitsee poikkeusta pääsäännöstä, jonka mukaan toisen omaisuutta ei saa ulosmitata. Tällöin on KKO:n mielestä syytä lähteä siitä, että ulosottomiehen asiana on perustella ja tarvittaessa osoittaa, että sivullisen kuuleminen jo ennen ulosmittausta voi haitata täytäntöönpanoa. Mainitsemillaan perusteilla KKO katsoi, ettei asiassa ollut käsillä sellaista omaisuuden hukkaamisvaaraa, jonka vuoksi sivullisen kuuleminen olisi haitannut täytäntöönpanoa. Koska kuulemista ei oltu suoritettu ennen täytäntöönpanoatoimia, KKO kumosi alempien oikeuksien päätökset. Kuulemisesta vastaavassa tilanteessa on kysymys myös tapauksessa KKO 2002:63.

*Keinotekoista järjestelyä koskeva ratkaisu:*⁴¹ KKO 2004:96 (erim.): Tapauksessa on ollut kysymys siitä voitiinko ratkaisussa selostettua järjestelyä pitää UL 4:9.4:ssä tarkoitettuin tavoin keinotekoisena. Korkein oikeus on myös eräissä muissa ennakkopäätöksissään (mm. KKO 2004:52) ottanut kantaa tähän oikeudelliseen ongelmaan.⁴²

Muut ulosottoa sivuavat ratkaisut: Korkein oikeus antanut myös eräitä muita ulosottoa sivuavia ennakkoratkaisuja, mutta niitä ei ole käsitelty tarkemmin tässä ulosottovalituksiin ja täytäntöönpanoriitakanteisiin keskittyvässä selvityksessä.⁴³

2.3.2 Korkeimman oikeuden valitusluvut

Korkein oikeus on edellä selostettujen tapausten lisäksi myöntänyt useita ulosottolain soveltamista koskevia valituslupia, joihin liittyviä valituksia ei ole vielä ratkaistu. Eräät valitusluvista näyttävät koskevan myös valitusmenettelyä.⁴⁴

2.3.3 Hovioikeuskäytäntöä

Myös hovioikeuksien oikeustapausrekisterissä on joitakin ulosmittausta koskevia ratkaisuja.⁴⁵ Ismo Rädyn laatimassa selvityksessä, joka on tämän selvityksen liitteenä, on käyty kattavasti läpi

⁴¹Ratkaisu KKO 2004:96 on tässä mukana esimerkkinä keinotekoisesta järjestelystä, johon liittyvät ongelmat ovat eräs suurin ja vaikein ulosmittausvalitusten käsittelyn yhteydessä syntyvä ongelmaryhmä. Kuten jäljempänä käy ilmi, juuri nämä asiat käsitellään ulosottovalituksina käräjäoikeuksissa tavallisesti suullisessa menettelyssä noudattaen riitaisille hakemusasioille säädettyä menettelyä ja joskus myös useamman tuomarin kokoonpanossa.

⁴² Tapauksessa KKO 2004:96 asia on käsitelty ulosmittausvalituksen yhteydessä. Korkein oikeus on katsonut, että kysymys ei ollut ollut UL 4:9.4:ssä tarkoitettua keinotekoisesta järjestelystä ja kumonnut ulosmittauksen. Eri mieltä ollut korkeimman oikeuden jäsen olisi hyväksynyt ulosmittauksen. KKO on ratkaisussaan lisäksi muun muassa todennut, että ulosottomiehen asiana oli hankkia näyttö sellaisista risti-riitaisuuksista, jotka vallitsevat yhtäältä oikeudellisen muodon ja toisaalta asian varsinaisen luonteen ja tarkoituksen välillä. Hovioikeus oli omassa päätöksessään hyväksynyt ulosmittauksen. Hovioikeuden eri mieltä ollut jäsen olisi varannut yhtiölle, jonka hallituksen jäsenen ja varajäsenen veloista yhtiön kiinteistö oli ulosmitattu, tilaisuuden nostaa kanne esittääkseen todennäköisiä perusteita sille, että ulosmittaus loukkasi yhtiön todellista oikeutta. Myös tapauksessa KKO 2004:52 oli kysymys väitetystä keinotekoisesta järjestelystä ja KKO kumosi alempien oikeusasteiden hyväksymän ulosmittauksen.

⁴³ Ks. mm. KKO 1998:96, 1998:104, 1998:119, 1999:3, 1999:43, 2000:6, 2000:24, 2001:10, 2001:20, 2001:100, 2001:123, 2001:138, 2002:63, 2002:84, 2002:116, 2003:13, 2003:54, 2003:68, 2003:101, 2003:113, 2004:52 ja 2004:136.

⁴⁴Finlexissä oli 9 ulosottolakia sivuavaa valituslupaa 1.2.2005. VL 2004-105:ssä on kysymys sivullisen oikeudesta ajaa täytäntöönpanoriitakannetta ilman osoitusta sen jälkeen, kun sivullisen ulosmittausvalitus oli jätetty tutkimatta myöhään saapuneena. VL 2004-160 koskee hovioikeuden velvollisuutta kuulla pakko- huutokauppaostajaa ennen pakko- huutokaupan kumoamista ulosottovalituksen johdosta. Useampi valituslupa koskee UL 4:9.4:n soveltamista.

⁴⁵ Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisussa 19.6.2003 nro 750 on katsottu ulosmittausvelallisella olevan oikeus

Helsingin 1.10.2003-30.10.2004 ratkaisemat ulosottovalitukset ja täytäntöönpanoriidat. Selvityksen tuloksia käydään läpi jäljempänä tässä kirjoituksessa.

2.3.4 Oikeuskirjallisuudesta

Tässä selvityksessä ei ole käyty läpi uutta ulosoton muutoksenhakumenettelyä koskevaa ja sitä sivuavaa oikeuskirjallisuutta eikä myös oikeudellisissa aikakauslehdissä julkaistuja artikkeleita tarkoituksin selvittää sisältyykö mainittuihin kirjoituksiin sellaisia kannanottoja, jotka olisi tarpeen ottaa huomioon ulosottolain kokonaisuudistuksen 4. vaiheen valmistelussa. Ulosoton muutoksenhakuakin käsittelevistä teoksista on kuitenkin syytä mainita *Erkki Havansin* teokset Ulosotto-oikeuden pääpiirteet (Helsinki 2000) ja teoksessa *Insolvenssioikeus* (Juva 2002) oleva ulosotto-oikeutta koskeva jakso (s. 307-436), *Risto Koulun* teos *Muutoksenhaku ulosotossa* (Jyväskylä 1997), jossa Koulun tuoreeltaan arvioi kysymyksessä olevia ulosoton uusia muutoksenhakusäännöksi, *Heidi Lindforsin* Lakimies-aikakausikirjassa vuonna 2001 olevat kirjoitukset (Ulosottomenettelyn päätyminen ulosottovalituksen esteenä s. 434-454 ja Vapaaehtoinen maksu ulosotossa s. 626-637), *Tuula Linnan* teos *Häädön täytäntöönpano* (Helsinki 2004) sekä hänen kirjoittamansa Lakimies-aikakausikirjassa vuosina 1999 ja 2000 olleet artikkelit (Ulosoton oikeus-suojakeinojen systematiikasta 3-20/1999, Ulosottovalitus ja hallintokantelu 183-198/1999, Täytäntöönpanoriita ja omistusoikeuskollisio 335-354/1999 sekä Ulosotto ja perusoikeudet 690-709/2000) sekä *Tuula Linnan* ja *Tatu Leppäsen* teos *Ulosottomenettely* (Helsinki 2003) ja *Hannu Töyrylän* toimittama teos *Ulosottolaki. Ulosottomenettely, säädökset ja hallituksen esitys* (Vantaa 2004). Teoksessa *Korkeimman oikeuden ratkaisut kommentein* on vuosina 1999-2004 otettu erityisesti *Heidi Lindforsin* toimesta kantaa edellä selostettuihin korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiin ratkaisuun KKO 2004:66 saakka.

valittaa sillä perusteella, että ulosmitattu omaisuus kuuluu sivulliselle, mikäli hän kykeni näyttämään oman itsenäisen valitusintressin olemassaolon. Velallisen valitusoikeutta koskee myös Helsingin hovioikeuden ratkaisu 11.5.1998 nro 1488. Vaasan hovioikeuden ratkaisun 21.3.2003 nro 390 mukaan käräjäoikeus oli jättänyt tutkimatta ulosmittausvalituksen, kun valittajayhtiön asiamies ei ollut toimittanut asianmukaista valtakirjaa täydennyspyynnöistä huolimatta. Hovioikeudelle toimitettu valtakirja ei korjannut sanottua puutetta ja hovioikeus pysytti käräjäoikeuden päätöksen valituksen hyläten.

2.4. Ongelmien alustavaa kartoittamista

2.4.1 Keskustelutilaisuus 7.10.2004

Oikeusministeriö järjesti edellä jaksossa 1.2 mainitulla tavalla 7.10.2004 epävirallisen keskustelutilaisuuden ulosottolain 9 ja 10 luvun säännösten mahdollisista uudistustarpeista. Ismo Rätty laati epävirallisen muistion ko. tilaisuudesta. Muistion mukaan keskustelussa nousivat esiin erityisesti seuraavat ongelmat:

Täytäntöönpanoriita, ulosottovalitus ja itseoikaisu sekä niiden suhde: Täytäntöönpanoriitaa koskevaa lainsäädäntöä ei pidetty kaikilta osin ajanmukaisena. Täytäntöönpanoriitaosoituksia annetaan varsin vähän; ulosottomiesten toimesta tuskin lainkaan. Myös täytäntöönpanoriitaosoituksen antamista koskeva säännöstö oli sekava (kuka ja missä vaiheessa voi antaa osoituksen) ja pitkitti asioiden käsittelyä. Käräjäoikeuksien edustajat pitivät tarkoituksenmukaisena käsitellä tehdyt väitteet ulosottovalitusten yhteydessä ja tarvittaessa suullisessa istunnossa laajaakin henkilötodisteluvaativissa asioissa. Näin oli menetelty jo ennen hakemusasioihin kumoamiseen liittyviä UL 10:13.1 ja OK 8 luvun muutoksia. Täytäntöönpanoriidoissa oli ongelmallista, etteivät valittajan vastapuolet osallistuneet millään tavoin prosessiin, jolloin asia saatettiin joutua antamaan aineellisen totuuden vastainen yksipuolinen tuomio. Sivulliset olivat myös ehkä aikaisempaa useammin panneet täytäntöönpanoriitakanteita vireille ilman osoitusta ja eräissä tällaisissa tapauksissa oli merkkejä pyrkimyksestä täytäntöönpanon viivyttämiseen, koska riita esti varojen tilittämisen. Toisaalta täytäntöönpanoriita saattoi olla eräissä tapauksissa käyttökelpoinenkin tapa ulosottomenettelyä koskevien väitteiden ratkaisemiseksi. Täytäntöönpanoriita oli myös pikemmin niiden oikeusturvakeino, joilla oli varaa käydä prosessia. Eräissä tapauksissa oli aiheutunut sekaannusta itseoikaisuvaatimuksen ja valituksen välisestä suhteesta, koska itseoikaisuvaatimus ei keskeyttänyt valitusaikaa. Saattoi myös olla turhaa, että valituksen tekemisen jälkeen käräjäoikeus joutui odottamaan itseoikaisupäätöksen lainvoimaisuutta, jos valitusta ei peruutettu.

Lopputilityksestä ja täytäntöönpanon keskeytyksestä: Valituksen tekeminen ulosmittauksesta ei aina estä varojen tilittämistä. UL 10:1.2:n mukaan lopputilitys estää valituksen tutkimisen muutoin kuin lopputilityksessä olevan virheen osalta.⁴⁶ Käytännössä tämä on johtanut siihen, että ulosottovalituksia on jäänyt tutkimatta varojen tilityksen vuoksi. Eräissä käräjäoikeuksissa on jo nyt sovittu käytännöstä, jonka mukaan ulosotto odottaa käräjäoikeuden ratkaisua ennen varojen tilitystä.⁴⁷

⁴⁶ Jos varat on nostettu vakuutta vastaan tai jos velkoja on vapautettu vakuuden asettamisesta UL 3:94.1:n mukaisesti, ulosottovalitus voidaan kuitenkin eräissä tapauksissa tutkia.

⁴⁷ Ulosoton kokonaisuudistuksen 3 vaiheeseen sisältyy ehdotettu UL 6:16, jonka nojalla ulosottomies pyynnöstä keskeyttäisi eräin edellytyksin tilityksen muutoksenhaun turvaamiseksi.

Toisaalta velkojien intressi edellyttää varojen tilittämistä niin nopeasti kuin laki vain sen sallii. Keskustelussa pidettiin kuitenkin tärkeänä tilityksestä aiheutuvien oikeudenmenetysten välttämistä ainakin niissä tapauksissa, joissa valitus ei näytä selvästi perusteettomalta. Saattaisi olla tarpeen myös harkita olisiko täytäntöönpanon keskeytysperusteet otettava lakiin.

Ulosmittausvelallisen valitusoikeudesta: Velallisen oikeuteen hakea muutosta sillä perusteella, että ulosmitattu omaisuus kuuluu sivulliselle, on oikeuskäytännössä suhtauduttu pääosin hyvinkin torjuvasti. Toisaalta velalliselle on annettu itsenäinen muutoksenhakuoikeus, jos hän kykenee osoittamaan ulosmittauksen koskevan hänen välitöntä itsenäistä oikeuttaan. Oikeuskäytäntö on kuitenkin ollut vaihtelevaa. Erityisesti UL 10:9.4:n tapauksissa velallisella saattoi usein olla todellinen valitusintressi ja velalliselle saattaisi olla syytä antaa valitusoikeus.

Pääkäsittely ja ulosottomiehen rooli: Oli ongelmallista, että ulosottomiehen roolia tai asemaa ulosottovalitusten istunnoissa ei ollut lailla säädelty. Tämä oli johtanut siihen, että käytäntö eri tuomioistuimissa ja myös tuomioistuinten sisällä vaihteli sen suhteen missä roolissa (kuultava/todistaja/vastapuoli) ulosottomies tai avustava ulosottomies voi ja sai osallistua prosessiin. Erityisen ongelmallinen tilanne oli istunnoissa, joissa valittajatahon ja tämän myötäpuolien lisäksi paikalla oli vain ulosoton edustaja. Ulosottomies joutui tällöin esiintymään istunnossa valittajan suoranaisena vastapuolena.⁴⁸ Ulosottomiehen asemasta täytäntöönpanoriidan käsittelyssä on uusi säännös UL 9:11.1:ssä (679/2003), jonka mukaan ulosottomiestä on pääsääntöisesti kuultava. Käytännössä tuomioistuin joutui kutsumaan todistajia pääkäsittelyyn viran puolesta. Myös kiinteät ja kiireelliset käsittelyajat olivat ongelmallisia.

Oikeudenkäyntikulut ulosottoasioissa: Keskustelutilaisuuteen osallistujien mielestä vallitseva käytäntö ulosottoasioissa oli, että prosessiin aktiivisesti osallistuva taho oli hävitessään velvollinen korvaamaan vastapuolen oikeudenkäyntikulut.⁴⁹ Oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuutta koskevat pääperiaatteet olisi kuitenkin saatettava säännöstasolle. Käytännössä suuretkin velkojat olivat vain harvoin halukkaita osallistumaan (istunto)käsittelyyn yhtäältä siitä mahdollisesti aiheutuvien kulujen vuoksi ja toisaalta sen vuoksi, ettei prosessiin aktiivisesti osallistuvaa ja sen voittavaa velkojaa kuitenkaan myöhemmin varojen jakovaiheessa “palkita”. Valtio/ulosottomies ei ole ulosottoasioissa valittajan vastapuoli, eikä laissa ole oikeudenkäyntikuluja koskevaa säännöstä, jonka nojalla valtio voitaisiin velvoittaa korvaamaan oikeudenkäyntikuluja. Tällaisenkin

⁴⁸ Joensuun käräjäoikeudessa työskentelevä tuomari kertoi neuvottelussa, että hän käsittelee asian suullisesti niin, että ulosoton edustaja kuultavan roolissa saa pitää aluksi puheenvuoron ja “asiaesittelyn”, jossa hän voi kertoa millä perusteella ulosmittaus on tehty.

⁴⁹ Ks. edellä erikseen käsitelty KKO 2001:114.

säännöksen tarpeellisuus oli otettava esille.⁵⁰ Täytäntöönpanoriidan osalta sivullisella on kanteen voittaessaan mahdollisuus saada oikeudenkäyntikulunsa korvatuksi valtion varoista UL 9:11.4:n (679/2003) perusteella.

2.4.2 Eräitä muita kannanottoja

Selvityksen laatijan ulosottoasioita käsitteleviin käräjäoikeuksiin ja hovioikeuksiin sekä eräille korkeimman oikeuden esittelijöille lähettämään tiedusteluun vastauksena lähetetyissä viesteissä kiinnitettiin huomiota pääosin samoihin ongelmiin kuin edellisessä kohdassa selostetussa keskustelutilaisuudessa. Seuraavassa käydään läpi näissä viesteissä esitettyjä - osin jo edellisessä kohdassa mainittuja - näkökohtia:

Oikeudenkäyntimenettely, ulosottomiehen asema ja oikeudenkäyntikulut: UL 10:1:tä tulisi täydentää ja antaa velalliselle laajempi valitusoikeus ulosmitatun omaisuuden kuuluessa sivulliselle.⁵¹ Ulosottomiehen asemaa ulosottovalituksen istuntokäsittelyssä olisi syytä selkiinnyttää. Käsitelyssä ei esimerkiksi velkojien poissaolon vuoksi ja ulosottomiehen puolueettoman ja asianmukaisen kuultavana esiintymisen vuoksi synny selvää vastakkain asettelua avustavien ulosottomiesten esiintyessä todistajina.⁵² Toisaalta haluttiin UL 1:19-21:n säännöksetkin huomioon ottaen korostaa sitä, että muutoksenhakuprosessia pitäisi käydä velallisen/sivullisen ja velkojan välillä. Myös kulusäännös voitaisiin kirjoittaa niin, että asianosaiset vastaisivat itse oikeudenkäyntikuluistaan, jollei jonkun menettelyä voida pitää ei-hyväksyttävänä. Oikeusavun ulkopuolella voitaisiin harkita ulosottomiehen päätöksen kumoamisesta seuraavaa valtion kuluvastuuta, koska kysymys on viranomaistoiminnassa tehdystä "virheestä".⁵³ Käräjäoikeuksien asiakirjat pohjat on laadittu I-asteen riita- ja rikosasioita varten. Asiakirjapohjissa ei ole kiinnitetty huomiota niihin ongelmiin, jotka liittyvät muutoksenhakuasioiden käsittelyyn (esim. lausumapyyntöihin liittyvät uhat).

Ulosottovalituksesta ja täytäntöönpanoriidasta sekä niiden suhteesta: Kun ulosottovalitus käsitellään käräjäoikeudessa riita-asiamaisesti istuntoineen ja todistajan kuulemisineen, ei vaikuta

⁵⁰ Ks. kuitenkin edellä erikseen käsitelty KKO 2004:97.

⁵¹ Tätä kannatettiin mm. Kotkan käräjäoikeudesta tullessa viestissä, koska ulosmittaus tehdään kuitenkin aina velallisen velkojen suorituksiksi. Velallisen valitusoikeuden puuttuminen voi olla ristiriidassa perustuslain kanssa estäessään pääsyn tuomioistuimeen. Velallisen valituksen jäädessä tutkimatta sivullisen valitusaika on usein jo päättynyt.

⁵² Asiaan puututtiin mm. Kotkan ja Seinäjoen käräjäoikeuksista saapuneissa viesteissä.

⁵³ Korkeimmasta oikeudesta saapuneessa viestissä pidettiin periaatteellisellakin tasolla ongelmallisena, että ulosottovalitusasioissa (ja täytäntöönpanoriidoissakin) tosiasiallisena asianosaisena esiintyy ulosottomies, kun UL 1:19 - 21 asettavat ulosottomiehelle asianmukaisuuden ja avoimuuden vaatimuksen sekä hyödyn tavoittelun ja sopimattoman menettelyn kiellon.

tarkoituksenmukaiselta, että hovioikeus antaa osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen. Muutenkin saattaisi olla riittävää, että ulosmittausvalitukset käsiteltäisiin OK 8 luvun mukaisesti ja tarvittaessa noudattaen OK 8:4:n säännöstä asian käsittelystä riita-asiana/täytäntöönpanoriitana.⁵⁴ Onko yleensäkin tarpeen, että tuomioistuin voi antaa osoituksen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen. Ulosottovalituksen ja täytäntöönpanoriidan välisen suhteen selkiintymättömyyttä osoittaa myös se, että täytäntöönpanoriitojen yhteydessä vaaditaan usein ulosmittauksen kumoamista. Täytäntöönpanoriidoissa vaaditaan usein myös voimakasta materiaalista prosessinjohtoa, että saadaan selvyys siitä mihin seikkoihin asiassa halutaan vedota. Tähän voi vaikuttaa myös ulosmittauspäätösten perustelemattomuus, koska perustelut esitetään usein vasta ulosottomiehen lausunnossa, joka saa näin ehkä “väärän roolin”. Velkojat eivät mielellään osallistu täytäntöönpanoriitoihin ulosmittauksen kohteen suhteellisen vähäisen arvon ja lisääntyvien oikeudenkäyntikulujen sekä velallisen asioita koskevan tiedon puutteen vuoksi. Edelleen on myös epäselvyyttä siitä tulisiko täytäntöönpanoriitaan osallistumattomia velkojia vastaan antaa yksipuolinen tuomio ja mikä on tällaisen tuomion merkitys tai onko kysymyksessä jonkinlainen välttämätön prosessinyhteyys. Erilaisia käsityksiä on myös täytäntöönpanoriitojen dispositiivisesta/indispositiivisesta luonteesta. Myös sovinnon vahvistamiseen täytäntöönpanoriidoissa velallisen tai sivullisen suostutua esimerkiksi maksamaan jotain velkojille liittyy ongelmia, koska sovinto saattaa mennä selvästi kannevaatimusten ulkopuolelle. Käytännössä tällaisen sovitun maksun suorittamisen jälkeen onkin peruutettu ensin ulosmittaukset ja sitten täytäntöönpanoriitakanne, mikä vaikuttaa turhan hankalalta. Myös osamaksukauppalaan mukaisesti asioihin saattaa liittyä tilanteita, joissa joudutaan harkitsemaan osoitusta täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen.⁵⁵

Varojen tilitys ja täytäntöönpanon keskeytyspyynnöt: Keskeytyspyyntöön suostumisen edellytyksiä ja ratkaisuvaihtoehtoja tulisi ohjeistaa nykyistä tarkemmin ja selvemmin. Nykyisin säännöksiä sovelletaan melko kaavamaisesti eikä erilaisia yksilöllisiä vaihtoehtoja paljon käytetä.⁵⁶ Ulosmitattujen varojen tilittämistä velkojille tulisi ehkä jarruttaa, koska varojen tilittäminen

⁵⁴ Esim. Helsingin käräjäoikeudesta saadun tiedon mukaan ulosottoasioita käsittelevät tuomarit eivät pidä täytäntöönpanoriitakanteita koskevia säännöksiä enää tarpeellisina, koska laajat yleensä samaistamispykälään perustuvat ulosottovalitukset käsitellään kuten riita-asiat. Samanlaisesta menettelytapaa ilmoitti noudattavansa Kotkan käräjäoikeudessa työskentelevä käräjätuomari. Turun käräjäoikeudesta saapuneessa viestissä otettiin laajemmin kantaa ko. täytäntöönpanoriitaan liittyviin ongelmiin. Näitä ongelmia käsiteltiin myös korkeimmasta oikeudesta sekä Seinäjoen ja Porin käräjäoikeuksista saapuneissa viestissä.

⁵⁵ Eräässä käräjäoikeudessa käsiteltiin tilitysvalitusta, jonka auton ostaja oli tehnyt rahoitusyhtiön pyynnöstä toimitetun tilityksen johdosta. Ostaja oli samanaikaisesti pannut toisessa käräjäoikeudessa vireille myyjää, maahantuojaa ja takuukorjaamoja vastaan vireille vahingonkorvaus ym. kanteen. Jos viimeksi mainitun kanteen yhteydessä olisi vaadittu kaupan purkua, olisi tilitysvalituksen johdosta saatettua joutua antamaan täytäntöönpanoriitaosoitus, koska rahoitusyhtiö ei siirron saajana voi saada parempaa oikeutta kuin myyjä.

⁵⁶ Keskeytyksen tulisi olla Rovaniemen käräjäoikeudesta saapuneen viestin mukaan olla ulosottoasian käsittelyn edetessä olosuhteisiin mukautuva toimi, joten keskeytysmääräystä tulisi eri asianosaisten pyynnöstä muuttaa tai muutostarve tulisi ottaa esille asian niin vaatiessa. Kouvolan hovioikeudesta saapuneen viestin mukaan lakiin olisi tarpeen kirjata keskeytyspäätöksen perusteet nykyistä tarkemmin.

oikeudellisestikin tulkinnanvaraisessa tilanteessa voi johtaa ulosottovalituksen tutkimatta jättämiseen. Voitaisiin myös harkita säännöstä, jonka mukaan ulosmittausvalitus keskeyttää täytäntöönpanon, ellei tuomioistuin toisin määrää.⁵⁷ Eräissä tapauksissa on myös ollut ongelmia tiedonsaannissa, koska ulosottoviranomaiset eivät ole aina pystyneet selvästi vastaamaan onko lopputilitys jo tehty ja varat lähetetty velkojille.

Turvaamistoimet ja niiden täytäntöönpano: Eräissä kannanotossa kiinnitettiin huomiota myös OK 7 luvun turvaamistoimen myöntämistä koskevien säännösten tulkinnanvaraisuuteen. Käytännössä on ilmennyt epäselvyyttä myös siinä suhteessa sovelletaanko ja miten ulosottolain säännöksiä kaikkien OK 7:3:n mukaisten turvaamistoimien täytäntöönpanossa.⁵⁸

2.4.3 Ismo Rädyn selvitys

Helsingin hovioikeuden viskaali Ismo Rätty on jo edellä mainitulla tavalla tehnyt tähän selvitykseen liittyvän erillisen selvityksen ulosotto- sekä täytäntöönpanoriitavalitusten käsittelystä Helsingin hovioikeuden 1.10.2003-30.10.2004 ratkaisemien tapausten osalta.⁵⁹ Seuraavassa käsitellään eräitä Rädyn selvityksestä ilmeneviä seikkoja ja esitetään niihin liittyviä havaintoja ja alustavia kannanottoja.

Ulosottovalitusten käräjäoikeuskäsittely:

Helsingin hovioikeudessa ratkaistiin ko. ajanjaksona 53 ulosottodiaariin merkittyä asiaa, joista 3 liittyi turvaamistoimen täytäntöönpanoon. Muiden kuin viimeksi mainittujen turvaamistoimiasioiden käräjäoikeusvaiheessa valittaja oli ollut 33 tapauksessa (yhteensä 50 tapauksesta) velallinen, 3 tapauksessa velkoja ja 14 tapauksessa sivullinen. Luvuista ilmenee velkojien melko vähäinen valitusalttius/-tarve ja toisaalta sivullisvalittajien huomattava osuus ainakin hovioikeuteen asti tulleissa valituksissa. Kaikissa tapauksissa toimitusmies oli antanut käräjäoikeudelle UL 10:9:n mukaisen selvityksen ja ulosottomies saman lainkohdan mukaisen lausunnon.

⁵⁷ Näin ehdotettiin Porin käräjäoikeudesta saapuneessa viestissä, koska ulosottomiehet pitävät käytännössä ulosoton keskeytyneenä, kunnes valitus on ratkaistu.

⁵⁸ Jos OK 7:3:n mukaisessa turvaamistoimessa on esim. sakon uhalla kielletty tekemästä jotain, miten ko. turvaamistoimi pannaan täytäntöön.

⁵⁹ Rädyn selvitys on tämän selvityksen liitteenä. Selvitystä arvioitaessa on muistettava, että se koskee vain niitä valituksia, joita on **jatkettu** käräjäoikeuksista hovioikeuteen. Näin ollen aineistoon liittyvät tapaukset ovat todennäköisesti keskimääräistä riitaisempia ja tulkinnanvaraisempia.

Rädyn selvityksestä ilmenee edelleen, että valittajan vastapuolelta oli käräjäoikeudessa pyydetty vastaus vain 15 tapauksessa, joten valtaosa valituksista oli ratkaistu vastapuolta kuulematta.⁶⁰ Käräjäoikeudet eivät tavallisesti olleet maininneet päätöksessään kuulematta jättämisen syytä, mutta UL 10:13.1:n ja OK 8:13:n nojalla käräjäoikeudessa tulee sovellettavaksi OK 5:6.2, jonka nojalla myös selvästi perusteeton ulosottovalitus voidaan hylätä vastausta pyytämättä. Näiltä osin voidaan kuitenkin kysyä, kuinka hyvin riita-asian kanteen tutkimatta jättämistä ja asian ratkaisemista vastausta pyytämättä koskeva OK 5:6 soveltuu ulosottovalitusten käsittelyyn käräjäoikeudessa. Toisaalta selvityksestä jäljempänä tarkemmin selostettavalla tavalla ilmenee, että valitus on noin 15 prosentissa tapauksista jätetty tutkimatta: noin 10 prosentissa tapauksista tutkimatta jättäminen on johtunut varojen lopputilityksestä.

Selvityksessä mainituista 53 asiasta 42 oli ratkaistu käräjäoikeudessa kirjallisessa menettelyssä ja 11 suullisen käsittelyn istunnossa. Istunnossa ratkaistut asiat ovat lähes poikkeuksetta olleet sivullisen ulosmittauksesta tekemiä valituksia. Käräjäoikeuden istunnossa ratkaistujen ja käräjäoikeudesta hovioikeuteen muutoksenhakuteitse saapuneiden asioiden prosentuaalinen osuus on näin ollen noin 20 prosenttia, mitä voidaan pitää melko korkeana. Jäljempänä kohdassa 2.4.4. käsiteltävistä tilastoista selviää, että vuonna 2004 käräjäoikeuden ratkaisivat istuntokäsittelyssä karkeasti arvioiden 5 - 25 prosenttia sinne saapuneista ulosottovalituksista. Joka tapauksessa ulosottovalituksen suullinen käsittely käräjäoikeuksissa ei ole mitenkään harvinainen valituksen käsittelytapa.

Selvityksen kohteena olleissa 53 tapauksessa valitus oli jätetty käräjäoikeudessa tutkimatta 8 tapauksessa (n. 15 %)⁶¹ ja hylätty 37 tapauksessa (n. 70 %) eli hylätty ja jätetty tutkimatta yhteensä n. 85 %:ssa tapauksista. Valitus oli menestynyt kokonaan tai osittain 8 tapauksessa eli noin 15 prosentissa asioista. Tutkimattajättämisprosenttia voidaan pitää melko korkeana ja menestymisprosenttia melko alhaisena.⁶² Käytettävissä olevien tietojen perusteella ei voida kuitenkaan arvioida pitäisikö tilanteen merkitsevällä tavalla olla toinen. Lopputilityksestä johtuvia tutkimattajättämisä käsitellään kuitenkin vielä erikseen jäljempänä.

Käräjäoikeudet olivat antaneet keskeytysmääräyksen 22 tapauksessa (n. 42 %), joista 14 tapauksessa (n. 26 % asioista) keskeytyspäätös oli määrätty olemaan voimassa kunnes päätös on

⁶⁰ Voidaan olettaa, että niissä käräjäoikeudessa ratkaistuissa ulosottovalitusasioissa, joista ei ole valitettu edelleen hovioikeuteen, on pyydetty vastapuolen vastaus vielä harvemmin.

⁶¹ Edellä mainitulla tavalla n. 10 % valituksista oli jätetty tutkimatta varojen lopputilityksen johdosta eli n. 66 %:ssa tutkimatta jättämistapauksista syynä on ollut lopputilitys.

⁶² Esim. hovioikeusmenettelyn uudistamista koskevasta HE 91/2002:sta (s. 7) ilmenee, että hovioikeudet muuttivat vuonna 2001 käräjäoikeuden ratkaisun lopputulosta merkittäväällä tavalla 25 prosentissa käräjäoikeuksista hovioikeuksiin saapuneista asioista. Tämän lisäksi ratkaisua muutettiin epäolennaisilta osin tai perustelujen osalta yhteensä 20 prosentissa tapauksista. Valitus jäi tutkimatta 2 prosentissa, sillensä 7 prosentissa ja sovinto vahvistettiin 1 prosentissa tapauksista.

lainvoimainen ja/tai asiasta toisin määrätään. Näiden lukujen valossa näyttää siltä, että kärjäoikeudet antavat keskeytysmääräyksen melko usein.

Kärjäoikeudet olivat velvoittaneet hävinneen osapuolen korvaamaan voittaneen osapuolen oikeudenkäyntikulut useimmiten ilman erityisiä lausumia: edellyttäen, että asiassa oli ollut mukana voittanut osapuoli.⁶³ Myös valtiota (ulosottoa) vastaan oli esitetty kuluvaatimuksia, mutta ne oli kärjäoikeudessa hylätty.

Kärjäoikeudet eivät olleet Rädyn selvityksen mukaan antaneet osoituksia täytäntöönpanoriidan nostamiseen.⁶⁴ Selvitys tukee sitä näkemystä, että täytäntöönpanoriitakanne ei ole ulosoton asianosaistenkaan näkökulmasta sellainen menettelytapa, jota koskevan osoituksen antamista usein vaadittaisiin. Toisaalta Rädyn selvityksen täytäntöönpanoriitoja koskevasta jaksosta ilmenee, että lähes kaikissa Helsingin hovioikeuden käsittelemissä täytäntöönpanoriitoja koskeneissa valituksissa on ollut kysymys kärjäoikeuden osoituksesta nostetusta kanteesta, jossa kantajana on ollut sivullinen, joka väittää ulosmittauksen loukkaavan oikeuksiaan.

Osoituksia UL 10:16:n mukaiseen kanteluun ulosottomiehen menettelystä kärjäoikeudet olivat Rädyn selvityksen mukaan antaneet neljä,⁶⁵joten ko. säännös ei ole jäänyt vaille merkitystä ulosottovalituksia kärjäoikeudessa käsiteltäessä.

Ulosottovalitusten hovioikeuskäsittely:

Rädyn selvityksen mukaan valittaja hovioikeudessa on ollut pääosin sama taho kuin kärjäoikeudessa: kärjäoikeuden ratkaisujen perusteellahan tämä on selvää valituksen tultua pääosin hylätyksi tai jäädessä tutkimatta. Kärjäoikeuden ratkaisusta johtuen valitusintressi on kuitenkin eräissä tapauksissa muuttunut.⁶⁶

⁶³ Rädyn selvityksestä ilmenee, että kuluratkaisuja oli perusteltu myös OK 21:1:n ja 8a:n säännöksillä.

⁶⁴ Vaatimus osoituksen antamisesta oli esitetty vain yhdessä tapauksessa. Toisaalta on selvää, että jos/kun kärjäoikeudet ovat osoituksia antaneet, tällaisesta päätöksestä ei olisi voinut UL 9:6.4:n mukaan hakea muutosta hovioikeudelta ja UL 10:13.3:n mukaan valitus olisi tutkittu kärjäoikeudessa vain niiltä osin kuin osoitusta ei olisi annettu. Viimeksi mainituilta osin olisi voitu hakea muutosta myös hovioikeudelta.

⁶⁵ UL 10:16:n mukaan, “Jos valituskirjelmässä on ilmoitus siitä, että ulosottomies on tehnyt virheellisen virkatoimen taikka laiminlyönyt toimen suorittamisen, eikä ilmoitusta voida tutkia muutoksenhakemuksena, kärjäoikeuden on, jättäessään valituksen sanotuilta osin tutkimatta, osoitettava asianomainen kantelemaan asiasta oikeusministeriölle tai asetuksella säädettävälle viranomaiselle.”

⁶⁶ Velkojan asemasta 1 tapauksessa muutoksenhakija oli velallinen, samoin 1 tapauksessa velallisen asemasta velkoja, 2 tapauksessa kärjäoikeuteen valittaneiden sivullisten lisäksi velkoja ja 1 tapauksessa velallisen lisäksi sivullinen.

Hovioikeuskäytännössä selvitetään ilmeisen säännönmukaisesti jo käsittelyn alkuvaiheessa epävirallisesti ulosottomieheltä onko lopputilitys asiassa tehty; näin erityisesti silloin, jos täytäntöönpano kärjäoikeuden määräyksen perusteella ei ole keskeytyneenä. Jos tällöin ilmenee, että valituksen tutkimisen estävä lopputilitys on jo tehty, asiasta pyydetään ulosottomieheltä kirjallinen varmistus, minkä jälkeen valitus jätetään tutkimatta.⁶⁷

Hovioikeus oli pyytänyt ulosottoviranomaiselta (uuden) muuta kuin lopputilitystä koskevan lausunnon 8 tapauksessa (n. 15 % valituksista).⁶⁸ Ulosottovirasto on hovioikeuden ratkaisuisissa merkitty tavallisesti kuultavaksi tai ulosotolta pyydetty lausunto/selvitys on mainittu oman otsakkeen alla hovioikeuden päätöksessä. Eräissä tapauksissa ulosottovirasto oli kuitenkin merkitty valittajien yhdeksi vastapuoleksi ja siltä oli pyydetty vastaus.⁶⁹ Viimeksi mainitut tapaukset liittyvät ainakin osaksi niihin jo edellä mainittuihin ongelmiin, jotka liittyvät ulosottomiehen asemaan ulosottovalitusmenettelyssä. Näihin ongelmiin palataan vielä uudelleen jäljempänä.

Hovioikeus oli pyytänyt valittajan vastapuolelta vastauksen 21 tapauksessa.⁷⁰ Hovioikeuteen saapuneista 53 valituksesta 51 oli ratkaistu kirjallisessa menettelyssä (n. 96 %) ja istunnossa 2 (n. 4 %); molemmissa istunnossa käsitellyissä asioissa valittajana on ollut sivullinen.⁷¹ Pääkäsitteilypyyntö oli hylätty 6 tapauksessa. Ulosottovalituksen pääkäsitteily Helsingin hovioikeudessa on melko poikkeuksellista. Kuten jäljempänä selostettavista tilastoista ilmenee, ulosottovalitukset käsitellään hovioikeuden pääkäsitteilyssä harvemmin kuin riita- ja rikosasioita koskevat valitukset. Tällä saattaa olla omat luonnollisetkin selityksensä, sillä onhan esimerkiksi hovioikeus ulosottoasioissa jo toinen muutoksenhakuaste ja pääkäsitteilyn tarve hovioikeudessa voi tästäkin syystä vähentyä. Myös ulosottomenettelyn tietty summaarisuus ja ulosoton päättyminen tilitykseen voivat vaikuttaa asiaan. Hovioikeudessa kirjallisessa menettelyssä ratkaistuista asioista seulottiin 9 (n. 17%/26 %) ⁷². Jäljempänä olevista tilastoista selviää myös, että seulontaprosentti

⁶⁷ Hovioikeuskäytäntö ilmeisesti vaihtelee sen suhteen varataanko valittaja-velalliselle tilaisuus lausua ko. tilitysilmoituksesta. Joka tapauksessa ilmoitus on annettava valittajalle tiedoksi.

⁶⁸ Rädyn selvityksestä ilmenee, että niissä 2 tapauksessa, jotka käsiteltiin hovioikeudessa pääkäsitteilyssä, ulosottoviranomaiselta ei ollut pyydetty erillistä lausumaa.

⁶⁹ Tällaisia tapauksia oli yhteensä 2, joista toinen näyttää koskeneen sivullisen ulosottovalitusta ja toinen ns. vapaakuukauden myöntämistä koskevaa ulosottomiehen kielteistä päätöstä.

⁷⁰ Yhdessä tapauksessa velallinen oli antanut oma-aloitteisesti lausuman sivullisen valituksen johdosta ja yhdessä tapauksessa vastaus oli jätetty pyytämättä, koska vastapuoli oli jo kärjäoikeudessa lausunut asiasta. Kärjäoikeudet olivat edellä mainitulla tavalla pyytäneet vastauksen 15 tapauksessa. Hovioikeus on siis todennäköisesti pyytänyt vastauksia sellaisenkin valittajan vastapuolta, jolta kärjäoikeus ei ollut pyytänyt vastausta. Lisäksi on syytä huomata, että Rädyn selvityksessä mukana olleista 53 tapauksesta kärjäoikeuden ratkaisu oli 19 tapauksessa annettu ennen 1.10.2003. Näihin tapauksiin ei ole voitu soveltaa OK 26:2:n seulontasäännöstä. Myöhemmin annettuihin 34 tapaukseen on seulontasäännöstä voitu soveltaa, millä on vaikutusta vastausten pyytämiseen, koska päätös valituksen seulomisesta (*“asiaa ei oteta enempään tutkintaan”*) tehdään tavallisesti vastausta valittajan vastapuolelta pyytämättä.

⁷¹ Edellä mainitulla tavalla kärjäoikeuden ratkaisivat mainituista asioista istunnossa yhteensä 11.

⁷² Jälkimmäinen prosenttiluku on laskettu seulontakelpoisten 34 asian perusteella.

ulosottovalistusasioissa on korkeampi kuin muissa asioissa ja huomattavasti korkeampi riita-asioihin verrattuna. Näiltä osin voidaan myös viitata edellä tässä kappaleessa mainittuihin pääkäsitteilyyn liittyviin arvioihin.

Hovioikeuden ratkaisemista 53 tapauksesta valitus oli jätetty tutkimatta 12 tapauksessa eli 22 %:ssa,⁷³ mikä on korkea luku verrattuna edellä alaviitteessä 62 mainittuun yleiseen valitusten tutkimattajättämisprosenttiin 2 %. Lopputilitysten osalta asiaan palataan kuitenkin vielä jäljempänä. Valitus on hylätty hovioikeudessa 33 tapauksessa (62 %), joista seulontaratkaisuja on ollut 9 (17/26 % - ks. edellä alaviite 70 ja 72). Valitus on menestynyt osittain tai kokonaan 7 tapauksessa (n. 13 %) ja 1 tapauksessa asia on palautettu kärjäoikeuteen. Valitusten menestymisen osalta voidaan viitata edellä alaviitteessä 62 mainittuun ja todeta, että ulosottovalitusten menestymisprosentti on hovioikeudessa alhaisempi kuin vastaava muiden valitusasioiden menestymisprosentti.⁷⁴ Näiltäkin osin on kuitenkin vaikea yleisellä tasolla arvioida onko ko. prosentti liian suuri tai pieni.

Hovioikeus on määrännyt täytäntöönpanon keskeyttäväksi 4 tapauksessa, mikä vaikuttaa vähäiseltä. Toisaalta kärjäoikeus oli kuitenkin edellä selostetulla tavalla määrännyt 14 tapauksessa täytäntöönpanon keskeytyksen olemaan voimassa kunnes päätös on lainvoimainen ja/tai asiasta toisin määrätään. Itse määräämänsä keskeytyksen hovioikeus oli peruuttanut 3 tapauksessa pääasiasratkaisun myötä kuten myös osan kärjäoikeuksien keskeytysmääräyksistä. Osassa tapauksista kärjäoikeuden keskeytysmääräys oli jätetty voimaan.

Hovioikeus on - samoin kuin edellä mainitulla tavalla kärjäoikeudet - velvoittanut hävinneen osapuolen korvaamaan vastapuolen oikeudenkäyntikulut yleensä ilman erityisiä lausumia.⁷⁵ Kuten kärjäoikeudessa myös hovioikeudessa on esitetty jonkin verran valtioon kohdistettuja oikeudenkäyntikuluvaatimuksia, jonka on kuitenkin kaikissa tapauksissa hylätty.

⁷³ Lopputilitys oli tehty - ilmeisesti kärjäoikeuden päätöksen jälkeen, mutta ennen valituksen saapumista hovioikeuteen - 5 tapauksessa (n. 9 %) ja muusta syystä oli jätetty tutkimatta 7 tapauksessa (n. 13 %): mm. 1 tapauksessa valitus myöhässä, 1 tapauksessa velallinen valittanut sivullisen omaisuuteen kohdistuneesta ulosmittauksesta, 2 tapauksessa valitus peruutettu, 1 osa-tapauksessa valittajan asiamies ei toimittanut valtakirjaa, 1 osa-tapauksessa sivullinen ei ollut valittanut kärjäoikeuteen .

⁷⁴ Kuten alaviitteestä 62 ilmenee, kysymys on vuoden 2001 tilastoista. On mahdollista, että seulontamenettelyn käyttöönotto 1.10.2003 lukien on jonkin verran vaikuttanut lukuihin. Hovioikeuden kärjäoikeuksien ratkaisuihin tekemät muutokset ovat saattaneet vähentyä. Pääkäsitteilyjen määrä vuonna 2004 on ainakin Helsingin hovioikeudessa vähentänyt ja muutos on johtunut todennäköisesti ainakin osaksi seulontamenettelystä.

⁷⁵ Eräissä tapauksissa oikeudenkäyntikuluratkaisua on perusteltu puhevallan käyttämisellä ja asian laadulla. Pääkäsitteilyssä olleen asian kuluratkaisussa hovioikeus oli kulujen määrän osalta ottanut huomioon, että muutoksenhaun voittanut velkoja oli pääosin voinut nojautua ulosottoviranomaisen hankkimaan viranomaisellvitykseen, mutta toisaalta tuo selvitys ja valittajan kirjelmät olivat olleet varsin laajoja. Eräissä kirjallisissa menettelyissä käsitellyssä tapauksessa kulut oli "kuitattu", vaikka velallinen oli hävinnyt valituksensa. Ratkaisua oli perusteltu sillä, että oikeuskirjallisuudessa esitetyn kannan mukaan asianosaiset vastaavat pääsäännön mukaan itse ulosottovalitusasioiden oikeudenkäyntikuluista.

Myöskään hovioikeus ei ole Rädyn selvityksen käsittämänä ajanjaksona antanut osoituksia täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen. Vaatimus oli esitetty kolmessa tapauksessa. Hovioikeus ei ollut antanut myöskään UL 10:16 mukaisia osoituksia kantelun tekemiseen ulosottomiehen menettelystä.

Täytäntöönpanoriidat hovioikeudessa:

Rädyn selvityksen kattamana ajanjaksona 1.10.2003-30.10.2004 Helsingin hovioikeudessa on ratkaistu 12 täytäntöönpanoriitaa, joista 11:sta annettu ratkaisu on ollut käytettävissä selvitystä tehtäessä. Käräjäoikeudessa kaikki asiat oli ratkaistu pääkäsitelyssä. Hovioikeudessa oli toimitettu pääkäsitely 4 tapauksessa (n. 36 %). Kirjallisessa menettelyssä ratkaistuista 7 asiasta yhteensä 3 (27 % kaikista) oli seulottu. Käräjäoikeusvaiheessa ainoastaan yksi kanne oli menestynyt, mutta hovioikeus vaiheessa käräjäoikeuden ratkaisu oli näiltäkin osin kumottu, joten kaikki kanteet olivat tulleet hylätyiksi. Selvityksestä voidaan päätellä, että täytäntöönpanoriitakanteita edelleen ajetaan, mutta että ainakin todellisiksi riita-asioiksi muodostuneiden kanteiden menestyminen on poikkeuksellista.

Käräjäoikeudet olivat keskeyttäneet täytäntöönpanon 6 tapauksessa ja kolmessa tapauksessa keskeytys oli määrätty jäämään voimaan vielä käräjäoikeuden tuomion jälkeenkin ratkaisun lainvoimaisuuteen saakka. Hovioikeuden antama - ilmeisesti täytäntöönpanoriitaosoitukseen liittyvä - keskeytysmääräys oli ollut voimassa 3:ssa käräjäoikeuksien käsittelemässä täytäntöönpanoriidassa, mutta nämä määräykset olivat päättyneet käräjäoikeuden tuomioon sisältyneellä määräyksellä. Hovioikeus oli antanut 1 uuden keskeytysmääräyksen, joka oli rauennut pääasiallisen yhteydessä. Käräjäoikeuden määräämän ja hovioikeudessa voimassa olleen keskeytysmääräyksen hovioikeus oli määrännyt päättymään 2 tapauksessa.

2.4.4 Hieman tilastoja

Ulosottovalitukset

Käräjäoikeuksiin saapui oikeusministeriön Ilona-tietokannassa julkaisemien tilastojen mukaan vuonna 2004 yhteensä 866 ulosottovalitusta ja ratkaistiin yhteensä 933 valitusta. Valitukset ratkaistiin pääosin kirjallisessa menettelyssä yhden tuomarin ratkaisulla: käräjäoikeuksittain jonkin verran

vaihdellen näin ratkaistiin karkeasti ilmaisten n. 75-95 prosenttia asioista.⁷⁶ Toisaalta osa asioista ratkaistiin suullisessa valmistelussa sekä osa istunnossa yhden jäsenen (tuomarin) ja osa vahvennetyssä (3 tuomarin) kokoonpanossa; muutoin kuin kirjallisessa menettelyssä ratkaistiin eri käräjäoikeuksissa n. 5 - 25 % asioista.⁷⁷

Hovioikeuksiin saapui vuonna 2004 yhteensä 244 ulosottoasiaa ja ratkaistiin 242 asiaa. Valituksesta ratkaistiin seulontamenettelyssä 72 asiaa (30 %). Pääkäsittely toimitettiin 13 asiassa (5,4 %). Loput 157 ratkaistiin kirjallisessa menettelyssä täystutkinnan jälkeen. Ulosottoasioissa oli kaikkein korkein seulontaprosentti ja kaikkein alhaisin pääkäsittelyprosentti.⁷⁸

Täytäntöönpanoriidat

Vuonna 2002 käräjäoikeuksissa⁷⁹ käsiteltiin 116 täytäntöönpanoriitaa, joista kanne hyväksyttiin 31 tapauksessa, yksipuolinen tuomio annettiin 7 tapauksessa, hylättiin 32 tapauksessa, sovittiin 19 tapauksessa ja jäi sillensä 34 tapauksessa. Ratkaistuista asioista valitettiin hovioikeuteen 33 tapauksessa, valitusprosentin oltua 58,9 %. Hovioikeuksissa käsiteltiin vuonna 2002 yhteensä 31 täytäntöönpanoriitaa koskevaa valitusta, joista palautettiin käräjäoikeuteen 1, hylättiin kokonaan 15, muutettiin osaksi tai kokonaan 11 sekä päättyi muulla tavalla 4.

⁷⁶ Näyttää siltä, että ainoastaan Oulun käräjäoikeudessa käräjäviskaalit ratkaisevat merkittävässä määrin ulosmittausvalituksia, joskin myös Oulussa valtaosan valituksista ratkaisevat tuomarit.

⁷⁷ Tilastokeskuksen Oikeustilastollisen vuosikirjan 2003 mukaan vuonna 2002 ratkaistiin käräjäoikeuksissa 1010 ulosottovalitusta, joista hyväksyttiin 161, hylättiin 510, sovittiin 14 ja jäi sillensä 362. Ratkaistuista asioista tehtiin hovioikeuksiin 229 valitusta, valitusprosentin ollessa 36,6. Vaikka luvut ovat jo reilun kahden vuoden takaa, vastannevat ne aika hyvin myös nykyistä tilannetta. Tilastokeskuksen internet-tilaston mukaan ulosottovalituksia ratkaistiin vuonna 2001 yhteensä 1026 ja vuonna 2003 yhteensä 1129.

⁷⁸ Riita-asioista seulottiin 12 % ja rikosasioista 25,4 prosenttia. Pääkäsittelyprosentti riita-asioissa oli 20,9 % ja rikosasioissa 22,0 %.

Tilastokeskuksen Oikeustilastollisen vuosikirjan 2003 mukaan vuonna 2002 ratkaistiin hovioikeuksissa 264 ulosottovalitusta, joista jätettiin tutkimatta 17, palautettiin 4, hylättiin kokonaan 152 ja muutettiin 74. Muulla tavalla päättyi 17. Vuonna 2003 ratkaistiin 284 ulosottovalitusta.

⁷⁹ Tilastokeskuksen Oikeustilastollisen vuosikirjan 2003. Mainittujen täytäntöönpanoriitojen lisäksi käräjäoikeuksissa käsiteltiin 4 asiaa, joissa oli kysymys omistusoikeudesta ulosmitattuun irtaimeen omaisuuteen, ja 20 muuta UL:iin perustuvaa asiaa. Hovioikeuksissa mainittuja asioita käsiteltiin 5 ja 2. Vuonna 2001 täytäntöönpanoriitoja oli ollut käräjäoikeuksissa tilastokeskuksen internet-tilastojen mukaan yhteensä 75 ja vuonna 2003 yhteensä 71. Hovioikeuksissa riitoja oli vuonna 2003 yhteensä 33.

3. Selvitystehtävän edellyttämät kannanotot

3.1. Aluksi

Selvitystehtävän aikana on käynyt hyvinkin selvästi ilmi, että vuonna 1996 toteutettu ulosoton muutoksenhakujärjestelmän uudistaminen on onnistunut pääosin hyvin. Ulosottovalitusten keskitäminen osaan käräjäoikeuksista on ollut toimiva ratkaisu, joka on taannut myös valitusten käsitteilymuotojen joustavan kehittymisen oikeudenkäyntiä käräjäoikeuksissa koskevien säännösten muuttuessa. Käräjäoikeudet ovat ilman liian suuria vaikeuksia pystyneet muuttumaan ulosottoasioissa muutoksenhakutuomioistuimeksi, jonka ratkaisujen taso on pystynyt täyttämään asianosaisten kohtuulliset oikeusturvaodotukset. Hovioikeusmenettelyä koskevien säännösten kehittyminen on osaltaan mahdollistanut ulosottovalitusten eriytyneen käsittelyn asian laadun mukaan. Vuoden 1996 muutoksenhaku-uudistuksen jälkeen ulosottolakiin on jo tehty eräitä muutoksia ja ulosottolain kokonaisuudistuksen 3. vaiheessa vuonna 2005 näiden muutosten tekemistä tultaneen jatkaamaan. Eräiltä osin muutokset ovat pyrkineet poistamaan juuri muutoksenhakujärjestelmässä havaittuja puutteita.

Selvitystehtävän painopiste ovat olleet ulosottovalituksen ja täytäntöönpanoriidan välisen suhteen selvittäminen sekä keskeytyssäännösten käytännön toimivuus. Jo edellä on käynyt ilmi ulosottovalituksen ja täytäntöönpanoriidan väliseen suhteeseen liittyvät osin melko vaikeatkin ongelmat. Toisaalta uuden käräjäoikeusprosessin ulosottovalitusten käsittelylle tarjoamat erilaiset vaihtoehdot näyttävät selvästi vähentäneen erillisten täytäntöönpanoriitaosoitusten tarvetta. Vallitsevassa tilanteessa on syytä pohtia tarvitaanko ja mihin erillisiä täytäntöönpanoriitaoikeudenkäntejä.

Täytäntöönpanon keskeytyssäännöksiin liittyvä vaikea ongelma ovat ulosoton lopputilityksistä aiheutuvat ulosottovalitusten tutkimatta jättämiset. On olemassa vaara, että valittaja tällaisessa tapauksessa menettää oikeutensa saada asia asianmukaiseen tuomioistuinkäsittelyyn, joka on oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin tärkeä osa. Vaikka keskeytyssäännökset näyttävätkin olevan pääosin toimivia, on tarpeen arvioida miten voitaisiin taata keskeytysmääräysten joustava kaikkien asianosaisten edut riittävässä määrin turvaava sisältö sekä tarvitaanko keskeytysmääräyksen edellytyksistä ulosottolakiin tarkempia säännöksiä.

Selvitystehtävän aikana on tullut esiin myös eräitä muita ulosottovalitusten ja täytäntöönpanoriitojen käsittelyyn liittyviä ongelmia, joihin voi olla syytä puuttua ulosottolain kokonaisuudistuksen 4 vaiheessa. Näistä voidaan mainita velallisen valitusoikeuteen ja ulosottomiehen asemaan

oikeudenkäynnissä liittyvät ongelmat sekä kysymys oikeudenkäyntikuluista ulosottovalitusasioissa. Selvityksessä otetaan kantaa myös näihin kysymyksiin.

3.2 Ulosottovalituksen ja täytäntöönpanoriidan suhteesta

Ulosoton muutoksenhaku-uudistuksen eräs tärkeä tavoite oli taata EIS:n mukainen oikeudenkäynti myös ulosottovalitusasioissa. Oikeudenkäyntimenettely kärjäoikeudessa, jossa noudatettiin aluksi soveltuvin osin hakemusasiain säännöksiä ja 1.1.2003 lukien OK 8 luvun hakemusasioiden käsittelyä koskevia säännöksiä, mahdollistaa ulosottovalitusasioiden eriytyneen asian laadun mukaisen käsittelyn. Kärjäoikeus pystyy tarvittaessa joustavasti järjestämään asian suullisen istutokäsittelyn ja ratkaisemaan asian yhden tuomarin tai asian laadun niin vaatiessa myös kolmen tuomarin kokoonpanossa. Hovioikeusmenettelyn uudistaminen mahdollistaa myös suullisen hovioikeuskäsittelyn, jos asianosaisen oikeusturva sitä vaatii ja/tai asiassa on kysymys kärjäoikeudessa vastaanotetun suullisen todistelun uskottavuudesta.⁸⁰ Toisaalta hovioikeudessa sovellettavat uudet OK 26:2:n seurantamenettelyä koskevat säännökset mahdollistavat, että hovioikeus pystyy vastausta valittajan vastapuolelta pyytämättä kirjallisessa menettelyssä ratkaisemaan huomattavan osan ulosottovalituksista.

Vuoden 1996 uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä katsottiin edellä alaviitteestä 13 ja sitä edeltävästä kirjoituksesta ilmenevällä tavalla, että ulosoton tiukasta attraktioperiaatteesta voitiin tinkiä asianosaisten oikeusturvan takaamiseksi epäselvien ja riitaisten tosiasiakysymysten käsittelyssä. HE:n mukaisilla ja eduskunnan sittemmin hyväksymillä säännöksillä haluttiin avata aikaisempaa yleisempi välioikeudenkäynnin (*täytäntöönpanoriidan*) mahdollisuus, mikäli laissa säädettyt kriteerit kuten väitteen todennäköisyys ja näytön epäselvyys täyttyvät. Ulosottomiehen ja tuomioistuimen antaman täytäntöönpanoriitaa koskevan osoituksen ohella asianosaiselle itselleen haluttiin antaa oikeusturvasyistä oikeus panna vireille täytäntöönpanoriitakanne ilman osoitustakin. Myös ulosottovalitusten nopean käsittelyn vaatimus puolsi HE:n mukaan epäselvien ja riitaisten näyttökysymysten erottamista ulosottovalitusasioista erikseen riita-asiana käsiteltäväksi.

Kärjäoikeus menettelyä koskevat säännökset ja niiden vuoden 1996 jälkeen tapahtuneet muutokset (mm. hakemusasiain kumoaminen 1.1.2003 lukien ja OK 8 luvun uudet säännökset) ovat kuitenkin mahdollistaneet ulosottoasioiden riita-asiamaisen käsittelyn kärjäoikeudessa, jolloin erillisten täytäntöönpanoriitaosoitusten tarve on selvästi vähentynyt. Ulosottovalituksen käsittely tarvittaessa kärjäoikeuden istunnossa suullisesti on erilliseen täytäntöönpanoriitaoikeudenkäyntiin

⁸⁰ Hovioikeusmenettelystä ks. edellä olevat KKO 1999:66 ja 2002:32.

nähdessä selvästi nopeampaa ja joustavampaa sekä halvempaa. Kun ulosottovalitus tutkitaan asiallisesti, vähenee myös todellisen asiantilan kanssa ristiriidassa olevien täytäntöönpanoriidassa annettavien yksipuolisten tuomioiden vaara.

Myös korkeimman oikeuden ratkaisuihin käy ilmi erillisten täytäntöönpanoriitakannetta koskevien osoitusten tarpeen vähentyminen (esim. KKO 2003:86). Erityisesti on kysymys sen seikan arvioimisesta voidaanko tarvittavaa *selvitystä hankkia* UL 9:6.1:n mukaisesti ulosottomenettelyssä. Ulosottovalitusten käsittelyn muutokset ovat enenevässä määrin mahdollistaneet tällaisen selvityksen hankkimisen ja esittämisen ulosottovalituksen käsittelyn yhteydessä. Vallitsevassa tilanteessa ei näytä olevan mitään erityistä perusteltua tai painavaa syytä vastustaa tällaista kehitystä ja sen voimistamista. Toisaalta ulosottovalitusmenettelyn muuttuminen eräissä - tosin kuitenkin pääosin melko pienessä osassa⁸¹ - tapauksissa riita-asiamaiseksi oikeudenkäynniksi edellyttää, että oikeudenkäyntiin osallistuvien asema pyritään määrittelemään mahdollisimman tarkasti. Erityisesti ulosottomiehen, mutta myös velallisen asema saattaa eräissä tapauksissa kaivata tarkempaa sääntelyä.

Täytäntöönpanoriitaa koskevat ulosottolain 9:6.1-13:n säännökset ovat yksityiskohtaisia ja osin myös vaikeasti tulkittavia. Korkeimman oikeuden oikeuskäytäntö on kuitenkin selventänyt eräitä tulkintaongelmia (ks. KKO 2003:132 ja 133). Vuoden 1996 uudistuksen jälkeenkin ulosottolain 4 lukuun on otettu uusia UL 9:n mukaista täytäntöönpanoriitaa koskevia viittauksia (mm. UL 4:6b.3, 4:9.5, 4:9b.1/muut. ja 4:10.1). Täytäntöönpanoriitakanteita ajetaan käräjäoikeuksissa vuosittain jonkin verran alle tai yli 100 kappaletta ja käräjäoikeuksien tuomioista valitetaan hovioikeuteen noin 30 tapauksessa. Pääosin täytäntöönpanoriitakanteet perustuvat ilmeisesti tuomioistuinten antamiin osoituksiin, joskin on esitetty epäilyjä siitä, että kanteita nostetaan ilman osoitusta myös täytäntöönpanon ja varojen tilityksen lykkäämiseksi.

Nyt kysymyksessä olevan selvityksen perusteella on kyseenalaista katsoa, että ulosottolain täytäntöönpanoriitakannetta koskevia säännöksiä ei lainkaan tarvittaisi. UL 9:6:n säännökset koskevat hyvin erilaisia tilanteita ja lähinnä sivullisen omistus- tai muuta oikeutta koskeviin ulosottovalitukseen liittyvät käytännön ongelmat eivät välttämättä poista muiden UL 9:6:ssa tarkoitettujen täytäntöönpanoriitaosoitusten tarvetta, joskin ulosottovalitusten käräjäoikeuskäsittelyn kehittyminen vaikuttaa todennäköisesti myös näiden viimeksi mainittujen asioiden käsittelyyn. UL 9:6-13:n säännökset saattavat kaivata kuitenkin joitakin muutoksia, mutta samalla on kuitenkin huomattava, että tuomioistuimet voivat itse kehittämällä entisestään ulosottovalitusten riita-asiamaista käsittelyä

⁸¹ Edellä olevista tilastoista ilmeni, että kirjallisissa menettelyissä ratkaistaan karkeasti arvioiden 75-95 % ulosottovalituksista.

vähentää (itse antamiaan tarpeettomia) täytäntöönpanoriitaosoituksia. Selvää on, että osoitusta ei esimerkiksi hovioikeudessa tulisi enää antaa kuin erityisessä poikkeustapauksessa siinä vaiheessa, kun ulosottovalitus on käsitelty käräjäoikeudessa suullisessa käsittelyssä, jossa on otettu vastaan kaikki riitaista tosiasiakysymystä koskeva näyttö.

Täytäntöönpanoriitoja koskevat uudet UL 9:11.1:n ulosottomiehen kuulemista ja UL 9:11.4:n oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevat säännökset ovat selkeyttäneet ulosottomiehen asemaa näiden riitojen käsittelyssä (ulosottomies on *kuultava*⁸²) ja mahdollistavat valtion varoista korvauksen sivulliselle, jonka nostama täytäntöönpanoriitakanne hyväksytään. Jos tuomioistuin ei keskeytä täytäntöönpanoa täytäntöönpanoriitakanteen johdosta, täytäntöönpano jatkuu. Saattaa olla, että ilman osoitusta nostettavien turhien kanteiden varalta UL 9:12.2:n säännöstä varojen tilittämisestä vain vakuutta vastaan (ennen kuin täytäntöönpanoriidassa annettu tuomio on saanut lainvoiman) olisi aihetta muuttaa esimerkiksi niin, että tuomioistuin voisi poikkeustapauksessa antaa luvan varojen nostamiseen vakuutta vaatimatta. Tällöin joudutaan ottamaan myös kantaa valtion mahdolliseen korvausvastuuseen siinä tapauksessa, että täytäntöönpanoriitakanne menestyy. Tilanne ei kuitenkaan välttämättä eroa viranomaistoimintaan yleisesti liittyvästä valtion velvollisuudesta korvata virkatoimesta aiheutuva vahinko: normaalilla huolellisuudella tulkinnallisessa lain soveltamistapauksessa suoritetuista virkatoimista ei seuraa valtiolle vahingonkorvausvastuuta.⁸³ Näissä tapauksissa kuten muissakin ulosottoon liittyvissä tapauksissa sivullisella saattaisi olla mahdollisuus hakea vahingonkorvausta tai perusteettoman edun palautusta täytäntöönpanotoimesta hyötyneiltä.

3.3 Täytäntöönpanon keskeyttäminen ja lopputilitys

UL 10:1.2:n säännös, jonka mukaan sen jälkeen kun kertyneiden varojen lopputilitys on tehty ja varat lähetetty velkojille, voidaan valittaa ainoastaan lopputilityksessä olevasta virheestä, on oikeuskäytännöstä ilmenevällä tavalla⁸⁴ johtanut eräissä tapauksissa tilanteeseen, jossa saatetaan loukata perustuslain 21 §:n mukaista oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Tällaisten tilanteiden syntymisen tiedostaminen ja niiden välttäminen olisi ilmeisen välttämätöntä. Täytäntöönpanon keskeyttämistä koskeviin UL 9:14-18:iin on tehty ulosottolain kokonaisuudistuksen 2. vaiheessa eräitä muutoksia.⁸⁵ Ulosottolain kokonaisuudistuksen 3. vaiheessa ehdotettaneen myös

⁸² Saattaisi olla perusteltua katsoa, että myös avustava ulosottomies, joka on osallistunut täytäntöönpanoriidan aiheuttaneeseen täytäntöönpanoon, olisi kuultavan eikä todistajan asemassa, jos hänet kutsutaan käräjäoikeuteen selvittämään asiaa.

⁸³ Ks. vahingonkorvauslaki 3:2.1

⁸⁴ Ks. edellä KKO 2001:50, 2001:71, 2001:115 ja 2004:62.

⁸⁵ Ks. edellä alaviite 21.

eräitä uusia muutoksia.⁸⁶ Tilityksestä aiheutuvien oikeudenmenetysten estämiseksi on tärkeää, että uuteen lakiin otetaan säännökset, joiden mukaan ulosottomiehen olisi pyynnöstä keskeytettävä varojen tilitys muutoksenhaun turvaamiseksi, jos pyynnön esittäjällä olisi ainakin jonkinlaisella todennäköisyydellä muutoksenhakuoikeus. Erikseen on kuitenkin harkittava riittääkö tällainen sääntely estämään vastaisuudessa ilmeisesti perustuslainkin kanssa ristiriidassa olevien tilanteiden syntymisen tai tarvitaanko tämän lisäksi muitakin säännöksiä: pitäisikö valitusmahdollisuus sallia tilityksestä huolimatta sekä miten ja keneltä tällaisen valituksen voittanut voisi saada tilitetyt varat itselleen tai niitä vastaavan korvauksen.

Selvitystehtävää koskevien kannanottojen mukaan saatettaisiin tarvita nykyistä yksityiskohtaisemmat säännökset täytäntöönpanon keskeytyspäätöksen perusteista. Kuten alaviitteestä 16 ilmenee, oikeusministeriön asettama muutoksenhakutyöryhmä esitti jo vuonna 1988 keskeytyspäätöksen perusteita koskevan säännöksen ottamista ulosottolakiin. Vuoden 1996 ulosottouudistuksen yhteydessä tällaisia säännöksiä ei kuitenkaan ehdotettu ulosottolakiin, koska keskeytyspäätöksen perusteita pidettiin siinä määrin eri suuntiin vaikuttavia, että niiden sijoittamista lakitekstiin ei pidetty hyvänä ratkaisuna. Hallituksen esityksen perusteluissa käsiteltiin kuitenkin melko yksityiskohtaisesti keskeytyspäätöksen perusteita.⁸⁷ Täytäntöönpanon keskeytyspäätöstä tehtäessä suoritettavaa punnintaa eri vaihtoehtojen välillä saattaisi syventää ulosottolain säännös, jossa yritettäisiin selvittää niitä perusteita, jotka keskeytyksestä päätettäessä on otettava huomioon.

Toisaalta UL 9:15:n säännös keskeytyspäätöksen sisällöstä mahdollistaa jo nykyisin melko hyvin kulloiseenkin tilanteeseen liittyvien erityispiirteiden huomioon ottamisen. Saattaa kuitenkin olla niin, että keskeytysmääräyksen antaja ei ole riittävästi perillä säännöksen antamista mahdollisista ja täytäntöönpanossa vallitsevasta tilanteesta, jolloin asianosaisten edut riittävästi ja mahdollisimman tasapuolisesti turvaavan keskeytysmääräyksen antaminen vaikeutuu. On ilmeisesti edelleen tarvetta ko. säännöksen sisältöä selvittävään koulutukseen ja täytäntöönpanomääräyksen antavan tuomarın ja ulosottomiehen yhteistyöhön. Selvitystä tehtäessä kävi hyvin ilmi, että tuomioistuimen ja ulosottomiehen yhteisesti sopimat "pelisäännöt" ovat eräs tapa turvata ulosottovalituksen asianmukainen käsittely.

⁸⁶ Ks. edellä alaviite 23.

⁸⁷ Ks. HE 106/1995 vp. s. 33 ja s. 87 ss. Keskeytyspäätöstä tehtäessä on otettava huomioon mm. 1) tuomion täytäntöönpanosta velalliselle ja täytäntöönpanon viipymisestä hakijalle aiheutuva haitta, 2) mahdollisuudet ja vaikeudet saattaa ennalleen hakijan ja velallisen olot, jos täytäntöönpano peruutetaan, 3) toimet, joita täytäntöönpanossa jo on suoritettu ja niiden keskeyttämisestä tai peruuttamisesta aiheutuvat kustannukset ja haitta, 4) ratkaisuun vaikuttavien oikeuskysymysten tulkinnanvaraisuus ja tosiasiakysymysten selvyys, 5) muut täytäntöönpanoon vaikuttavat tai siitä johtuvat seikat, joilla on hakijalle tai velalliselle olennainen merkitys sekä 6) jos epäselvässä asiassa täytäntöönpano tekisi muutoksenhaun hyödyttömäksi, täytäntöönpano olisi keskeytettävä, jollei viipymisestä aiheutuisi olennaista haittaa. Jos lykkäys tekisi tuomion hyödyttömäksi, täytäntöönpanoa ei keskeytettäisi.

3.4 Eräitä muita kannanottoja

Velallisen valitusoikeus:

Vuoden 1996 uudistuksen yhteydessä velallisen oikeus valittaa UL 10:1:1 nojalla sivullisen omaisuuteen kohdistuneesta täytäntöönpanotoimesta jätettiin oikeuskäytännön varaan.⁸⁸ Oikeuskäytännössä valitusoikeuteen on suhtauduttu suurin varauksin, joskin toisenlaistakin oikeuskäytännötä käräjäoikeus- ja hovioikeustasollakin on jo edellä selostetulla tavalla olemassa. Ratkaisussa KKO 2004:94⁸⁹, jossa velallinen on valittanut UL 9:4:n nojalla toimitetusta ulosmittauksesta katsoen sivullisen omistavan omaisuuden, korkein oikeus on katsonut, että kynnystä ulosottovelallisenkaan valitusoikeudelle ei ole syytä asettaa kovin korkealle. Muutenkin näyttää esitettyjen mielipiteiden valossa tarpeelliselta, että ulosottolain 10 lukuun otetaan nimenomainen säännös, jossa pyritään nykyistä tarkemmin määrittelemään velallisen valitusoikeus kysymyksessä olevassa tilanteessa: eri tahoilla näyttää olevan valmius sallia velallisen valittaa sivullisenkin omaisuuteen kohdistuneesta ulosmittauksesta, jos velallinen voi näyttää, että täytäntöönpanotoimi saattaa vaikuttaa riittävän välittömällä tavalla haitallisesti hänen oikeuksiinsa, niin että hänellä on perusteltu oikeudellinen tarve valittaa ulosmittauksesta. Erikseen on kuitenkin harkittava, kuinka laajaksi velallisen valitusoikeus voi säännöstasolla muodostua.

Ulosottomiehen asema:

Ulosottomiehen (ja avustavan ulosottomiehen) asemaa ulosottovalituksia käsiteltäessä on pidetty epäselvänä: onko ulosottomies asianosainen (partti), kuultava tai todistaja. Selvältä näyttää, että riippumattoman ja puolueettoman asianosaisten pyynnöstä täytäntöönpanoon ryhtyvän ulosottomiehen asemaa ei ole syytä pyrkiä kehittämään varsinaisen asianosaisten asemaksi. Toisaalta myös todistajan asema vaikuttaa sopivan huonosti virkamieheen, jonka suorittamia toimia koskevasta muutoksenhausta on kysymys. Luonnollisimmalta vaikuttaakin kuultavan asema, jota koskeva säännös olisi tarpeen sopivalla tavalla lisätä ulosottolain 10 luvun säännöksiin. Kuultavan asemassa ulosottomies ja avustava ulosottomies voisivat luontevalla tavalla osallistua myös ulosottovalituksen suulliseen käsittelyyn tuomioistuimessa. Asianmukaisella prosessinjohtolla oli mahdollista huolehtia siitä, että ulosottomiehen rooli säilyy riittävän selkeänä, vaikka valittajan vastapuoli ei ehkä aktiivisesti osallistuisikaan suulliseen käsittelyyn. Kuultavan asemassa oleva

⁸⁸ Ks. edellä alaviite 11.

⁸⁹ Ks. alaviite 27 ja sen edellä oleva teksti.

ulosottomies voitaisiin ilman ongelmia kutsua tuomioistuimen toimesta ulosottovalituksen suulliseen käsittelyyn, johon osallistumista voitaisiin pitää ulosottomiehen virkavelvollisuutena.

Eräitä valitusmenettelyä koskevia kannanottoja:

Ulosottovalituksen oikea-aikainen tekeminen saattaa olla asianosaiselle vaikeaa. KKO 2004:66:n mukaisessa tilanteessa sivullisella ei ollut oikeutta valittaa käräjäoikeuden päätöksestä, koska hän ei ollut käyttänyt käräjäoikeudessa puhevaltaa. Ehkä olisi syytä ainakin harkita, voitaisiinko ja millaisessa tapauksessa ja millä tavoin sallia sivullisen valitusoikeus tällaisessa tilanteessa. Näin voitaisiin välttää myös ylimääräisiä täytäntöönpanoriitoja, joihin sivullisen saattaisi olla pakko turvautua (väitetyn) oikeutensa puolustamiseksi.

UL 10:13.1:n mukaan muutoksenhakemuksen käsittelyssä käräjäoikeudessa noudatetaan soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännöksiä ja UL 10:17.1:n mukaan muutosta käräjäoikeuden päätökseen haetaan valittamalla hovioikeudelta. Viimeksi mainitussa säännöksessä on eräitä ulosottovalitusta koskevia erityisiä määräyksiä.⁹⁰ UL 10:17.2:n mukaan asian käsittelystä hovioikeudessa ja muutoksenhausta hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 26 ja 30 luvuissa säädetään. Käräjäoikeus toimii ulosottovalitusasioissa muutoksenhakutuomioistuimena eivätkä käräjäoikeudessa ensi asteena käsiteltäviä asioita koskevat OK 8 luvun säännökset sekä OK 8:13 viittaussäännöksen nojalla sovellettavat muut OK:n säännökset ehkä kaikilta osin parhaalla mahdollisella tavalla sovi valitusasioiden käsittelyyn. Käräjäoikeusmenettelyä koskevan riittävän yhtenäisen sääntelyn säilyttämisen kannalta ei kuitenkaan ole perusteita ehdottaa muutoksenhakuasioiden käsittelyä hovioikeudessa koskevan OK 26 luvun säännösten soveltamista käräjäoikeudessa, vaikka esimerkiksi OK 26:2:n seulontasäännökset saattaisivat paremmin kuin OK 5:6.2:n selvästi perusteettoman vaatimuksen hylkäämistä koskeva säännös sopia selvästi aiheettomien valitusten hylkäämiseen.⁹¹ Mahdollisuuksien mukaan lakitekstissä olisi kuitenkin otettava huomioon käräjäoikeuden tavallisia riita- ja rikosasioita ensiasteena käsittelevästä tuomioistuimesta poikkeava asema ulosottovalitusten käsittelijänä.⁹²

⁹⁰ Muutoksenhakemus on lähetettävä käräjäoikeudesta heti hovioikeuteen., täytäntöönpanon keskeytyspyyntö on ratkaistava heti ja muutoksenhakemus on käsiteltävä kiireellisenä. Säännöksessä ei viitata erikseen OK 25 lukuun, joka tulee sovellettavaksi UL 10:13:n kautta.

⁹¹ Oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa termi "*selvästi perusteeton*" on ymmärretty lähinnä selvänä oikeudellisena perusteettomuutena tai selvästi asiaan kuulumattoman vaatimuksen esittämisenä. Termin normaali tulkinta ei ehkä aivan hyvin ole kattanut tilannetta, jossa esitetty vaatimus on sinällään aivan järkevä, mutta esitetyn selvityksen pohjalta asiaa arvioiden ulosottomiehen asiassa tekemä ratkaisu on selvästi oikea.

⁹² Esimerkiksi ulosottovalituksia käsittelevien käräjäoikeuksien asiakirjapohjia laadittaessa olisi jo etukäteen otettava huomioon muun muassa asianosaisille asetettavien uhkien erityispiirteet - ja näin on jo varmaan meneteltykin. Lisäksi on otettava huomioon, että käräjäoikeus käsittelee muutoksenhakemusta, johon eivät kaikilta osin sovi hakemus- ja riita-asioiden käsittelysäännöt. Esimerkiksi yksipuolinen tuomio ei ole mahdollinen, vaikka valittajan vastapuoli ei antaisikaan pyydettyä vastausta. Asiaa ratkaistaessa on myös otettava huomioon toimitusmiehen selvitys ja ulosotto-

UL 10 luvun säännöksiä on eräiltä osin muutettu vuoden 1996 uudistuksen jälkeen ja myös ulosottolain kokonaisuudistuksen 3. vaiheessa ehdotettaneen eräitä lisämuutoksia. Näiltä osin viitataan edellä selostettuun.⁹³

Tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain (701/1993) 7 §:n 7a) - kohdan mukaan mainitun lain mukaisten maksujen suorittamisesta on vapaa muutoksenhakija käräjäoikeudessa, jos käräjäoikeus muuttaa ulosottomiehen päätöstä muutoksenhakijan eduksi. Eikö vastaavilla perusteilla olisi syytä vapauttaa muutoksenhakija oikeudenkäyntimaksun suorittamisesta hovioikeudessa ja korkeimmassa oikeudessa.

Oikeudenkäyntikulut:

UL 10:18:n mukaan valituksen käsitellyt tuomioistuin voi velvoittaa sen, jolle tuomioistuimen päätös on vastainen, korvaamaan vastapuolelleen muutoksen hakemisesta aiheutuneet kulut noudattaen soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännöksiä. Siitä huolimatta, että säännöksen tulkinnasta on olemassa korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiä,⁹⁴ voidaan arvioida, että soveltamiskäytäntö ei ole riittävän yhtenäinen. Myös valtion velvollisuus korvata ulosottovalituksesta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut on sääntelemättä (ks. edellä KKO 2004:97). Mainitut seikat huomioon vaikuttaa perustellulta, että UL10:18:n säännös pyritään muotoilemaan nykyistä yksityiskohtaisemmin ja että ulosottolakiin otetaan säännös, jonka nojalla valtio voidaan esimerkiksi hallintolainkäyttölain 74 §:stä ilmenevillä perusteilla velvoittaa korvaamaan ulosottovalituksesta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

4. Lopuksi

Ulosottolain 9 ja 10 luvuissa on selviä korjaustarpeita. Tarpeelliset korjaukset eivät ainakaan selvityksen tekijän arvion mukaan olisi välttämättä kovin suuria, mutta osa niistä olisi edellä selostetulla tavalla periaatteellisesti hyvinkin tärkeitä. Joillakin korjauksilla voitaisiin - kuten edeltä myös ilmenee - selkiinnyttää vallitsevaa oikeuskäytäntöä ja saattaa voimassa oleva lainsäädäntö vastamaan hyviksi ja tarkoituksenmukaisiksi koettuja käytäntöjä. Täytäntöönpanoriidan ja

miehen lausunto eikä valitusta voida ratkaista vaaditulla tavalla pelkästään sen vuoksi, että vastapuoli ei käytä puhevaltaa.

⁹³ Ks. edellä alaviitteet 18, 21 ja 23.

⁹⁴ Ks. edellä KKO 1999:5, 2001:114 ja 2004:97 ja alaviitteet 35 ja 36.

ulosottovalituksen suhdetta voitaisiin kehittää edelleen niin, että ulosottovalitusten riita-asiamainen käsittely vähentäisi entisestään erillisten täytäntöönpanoriitojen tarvetta. Toisaalta täytäntöönpanoriitoja koskeva säännöstö näyttää olevan niin moniulotteinen ja eri suuntiin vaikuttava kokonaisuus, että ainakaan tässä vaiheessa ei tämän selvityksen kirjoittajan näkökulmasta näytä mahdolliselta luopua erillisinä riita-asioina ajettavista täytäntöönpanoriitakanteista kokonaan.

Selvitys ulosotto- sekä täytäntöönpanoriitavalitusten käsittelystä Helsingin hovioikeuden 1.10.2003 - 30.10.2004 ratkaisemien tapauksen osalta

1. Ulosottoasiat

1.1. Yleistä

Tarkasteluajankohtana on hovioikeudessa ratkaistu 53 ulosotto-
diariin merkittyä asiaa. Tapauksista 19 on ratkaistu kärjäoikeu-
dessa ennen 1.10.2003, joten seulontamenettely ei ole niitä hovioi-
keudessa vielä koskenut. Tapauksista kolme liittyi turvaamistoi-
men täytäntöönpanoon (kts. kohta 1.4.1) ja viisi pakkohuutokaup-
pamenettelyyn. Tapaukset on referoitu kertaalleen lyhyesti pääosin
kohdassa 1.4. Tapausnumerointi viittaa hovioikeuden diaarinume-
rointiin.

1.2. Ulosottoasiat kärjäoikeusvaiheessa

1.2.1. Valittaja	33	tapauksessa velallinen
	3	tapauksessa velkoja
	14	tapauksessa sivullinen

Tilastoitu pääasiällisin valittajataho. Tilastoon eivät sisälly koh-
dassa 1.4.1 selostetut turvaamistoimiasiat.

1.2.2. Vastaukset ja ulosoton selvitykset

UL 10:9.1:n mukaisesti kaikissa tapauksissa toimitusmies on anta-
nut valituksen johdosta selvityksen ja ulosottomies lausunnon.

Valittajan vastapuolelta vastaus on pyydetty 15 tapauksessa.

Mikäli vastausta ei ole pyydetty, ei siitä kärjäoikeuden päätökses-
sä pääosin ole ollut erityistä merkintää. Tapauksessa U 04/951 on
kuitenkin maininta, että kärjäoikeus ei ole varannut velkojille ti-
laisuutta tulla kuulluksi, koska se on selvästi tarpeetonta. Tapauk-
sessa U 04/57 puolestaan on maininta, että kärjäoikeus ei ole pi-
tänyt tarpeellisenä kuulla velkoja asiassa.

1.2.3. Käsittelymuoto	42	tapauksessa ratkaistu kirjallisesti
	11	tapauksessa ratkaistu istunnossa

1.2.4. Käräjäoikeuden ratkaisu

Tapaukset on tilastoitu kertaalleen, eli mikäli valittajan valitus on esimerkiksi osin jätetty tutkimatta ja pääosin hylätty, on se tilastoitu hylättynä valituksena (mm. tapauksissa U 04/144 ja U 04/343 valitukset on osin jätetty tutkimatta lopputilityksen vuoksi).

8	tapauksessa valitus jätetty tutkimatta
5	näistä syynä varojen lopputilitys
37	tapauksessa valitus hylätty
8	tapauksessa valitus osin/kokonaan menestynyt

1.2.5. Täytäntöönpanon keskeytys

22	keskeytysmääräystä ennen asian ratkaisemista
14	näistä tapauksista keskeytyspäätös määrätty olemaan voimassa kunnes päätös on lainvoimainen ja/tai asiasta toisin määrätään.

1.2.6. Oikeudenkäyntikulut

Hävinnyt osapuoli on velvoitettu korvaamaan voittaneen osapuolen (silloin kun sellainen mukana) oikeudenkäyntikulut useimmiten ilman erityisiä lausumia.

Tapauksessa U 03/3047 käräjäoikeus on perustellut hävinneen valittajana olleen velallisen oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuutta sillä, että asia rinnastui dispositiiviseen riita-asiaan ja valittaja on tämän johdosta velvollinen OK 21:1:n mukaisesti korvaamaan velkojan kohtuulliset oikeudenkäyntikulut (ja koska asia ei ollut OK 21:8a:n tarkoittamalla tavalla oikeudellisesti epäselvä).

Tapauksessa U 03/207 (kts. kohta 1.4.4.) valituksensa hävinneet valittajat on velvoitettu korvaamaan vastapuolten oikeudenkäyntikulut, mutta korvauksia on soviteltu OK 21:8a-b:n perusteella ja alaikäinen valittaja on rajattu korvausvelvollisuuden ulkopuolelle.

Tapauksessa U 04/1084 on mainittu OK 21:1:n mukainen pääsääntö ja että valittajat eivät ole paljoksuneet vastapuolen oikeudenkäyntikuluvuolimusta.

Valtiota (ulosottoa) vastaan on esitetty jonkin verran vaatimuksia. Vaatimukset on käräjäoikeudessa hylätty.

1.2.7. Täytäntöönpanoriita- ja kanteluosoitukset

Käräjäoikeus ei ole antanut täytäntöönpanoriitaosoituksia. Vaatimuksia oli esitetty yhdessä tapauksessa.

Osoituksia UL 10:16:n mukaiseen kanteluun ulosottomiehen menettelystä käräjäoikeus on antanut neljä.

1.3 Ulosottoasiat hovioikeusvaiheessa

1.3.1. Valittaja Pääosin sama taho kuin käräjäoikeudessa.

Poikkeuksena tästä:

1	tapauksessa muutoksenhakija velallinen (käräjäoikeudessa valittajana ollut velkoja)
3	tapauksessa muutoksenhakijana on ollut velkoja (käräjäoikeudessa valittajana ollut velallinen)
2	tapauksessa muutoksenhakijana on käräjäoikeudessa valittaneiden sivullisen lisäksi velkoja
1	tapauksessa muutoksenhakijana on käräjäoikeudessa valittaneen velallisen lisäksi sivullinen

1.3.2. Vastaukset ja ulosoton selvitykset

Käytännössä mahdollisen lopputilityksen tarkistaminen edellyttää hovioikeudesta ainakin epävirallista yhteydenottoa ulosottoviranomaisiin, ellei käräjäoikeus ole määrännyt täytäntöönpanon keskeytyksen pysyvän voimassa kunnes ratkaisu saa lainvoiman. Näitä yhteydenottoja ei kirjattane hovioikeuden ratkaisuun, mikäli asia on ulosotossa edelleen vireillä.

Ulosottoviranomaiselta hovioikeus on pyytänyt lausuntoa/selvitystä kahdeksassa tapauksessa. Ainoastaan lopputilitystä koskevia ulosotolta pyydettyjä selvityksiä (kuten tapausta U 04/865) ei ole tilastoitu erikseen. Ulosoton aseman merkitseminen tuomioihin vaihteli. Tapauksessa U 03/3053 ulosottovirasto on merkitty valittajien yhdeksi vastapuoleksi ja siltä on pyydetty vastaus (kts. tapausselostus kohdassa 1.4.2.). Tapauksessa U 03/3838 ulosottovirasto on merkitty ainoaksi vastapuoleksi ja siltä on pyydetty vastaus (tapauksessa kysymys vapaakuukauden myöntämisestä kts. tapausselostus kohdassa 1.4.5.). Muissa tapauksissa ulosottovirasto on merkitty kuultavaksi tai ulosotolta pyydetty lausunto/selvitys on mainittu oman otsakkeen alla.

Valittajan vastapuolilta hovioikeudessa vastaus on pyydetty 21 tapauksessa.

Tapauksessa U 04/444 velallinen oli ilmeisesti omasta aloitteestaan toimittanut lausuman sivullisen valituksen johdosta/yhteydessä.

Yhdessä ratkaisussa (U 04/1754 ja U 04/1759) todetaan, että vastauksia ei ole hovioikeudessa pyydetty, koska vastapuolet ovat jo käräjäoikeudessa antamissaan lausumissa ottaneet kantaa valituksen kohteena olevaan kysymykseen.

Tapauksessa U 03/1150 todetaan, että OK 26:3:n (165/1998) nojalla valittajan vastapuolilta ei ole pyydetty vastausta. Tietääkseni mainitun kaltaisia merkintöjä on aikaisemmin käytetty laajemmaltikin.

Pääkäsittelyssä olleissa tapauksissa toisessa vastaukset on pyydetty valittajan vastapuolilta (velkojilta) ja puhevaltaa käyttäneet on myöhemmin kutsuttu istuntoon. Toisessa tapauksessa valittajan vastapuolille (velkojille) on varattu tilaisuus lausua asiassa ennen pääkäsittelyä kirjallisesti ja samassa yhteydessä heidät on kutsuttu pääkäsittelyyn. Kummassakaan tapauksessa ulosottoviranomaisilta ei ollut pyydetty erillistä lausumaa.

1.3.3. Käsittelymuoto	51	tapausta ratkaistu kirjallisesti
	9	näistä ratkaistu seulontamenettelyssä, niistä yhdessä (U 04/296, kts. kohdassa 1.3.4.2) valitus osin jätetty tutkimatta
	6	tapauksessa pääkäsittelypyyntö on hylätty
	2	tapausta ratkaistu istunnossa näistä toisessa asia oli ratkaistu käräjäoikeudessa kirjallisesti

1.3.4. Hovioikeuden ratkaisu

1.3.4.1. Yleistä

Tapaukset tilastoitu kertaalleen, eli mikäli valittajan valitus on esimerkiksi osin jätetty tutkimatta ja pääosin hylätty, on se tilastoitu hylättyinä valituksena. Joitakin erityistapauksia selostettu tarkemmin jäljempänä kohdassa 1.3.4.2.

12	tapauksessa valitus jätetty tutkimatta
5	loputilitys tehty
7	muu syy

33	tapauksessa valitus hylätty 9 niistä seulottu
7	tapauksessa valitus osin/kokonaan menestynyt
1	tapaus palautettu käräjäoikeuteen

1.3.4.2. Tutkimattajättämispäätöksistä

Lopputilitys on estänyt valituksen (asiallisen) tutkimisen viidessä tapauksessa. Tapauksen U 04/546 tutkimattajättämisen pääasiallisina syynä oli lopputilitys. Mainitussa tapauksessa, samoin kuin tapauksissa U 04/835 ja U4/865 sekä ilmeisesti myös U 03/1150, lopputilitys on tapahtunut ennen valituksen saapumista hovioikeuteen.

U 03/2978 sivullinen vaati toimitetun pakkohuutokaupan kumoamista menettelyvirheen takia, osoitusta täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen tai että valittajan oikeutta loukkaava ulosmittaus kumotaan. Käräjäoikeus hylkäsi valituksen ja velvoitti valittajan korvaamaan vastapuolen oikeudenkäyntikulut. Hovioikeus poisti käräjäoikeuden lausunnon ulosmittausvalituksen tutkimisen osalta katsoen valituksen tulleen myöhässä. Muilta osin hovioikeus (huutokauppa ja oikeudenkäyntikulut) ei muuttanut ratkaisua.

U 03/3342 velallinen valitti kuolinpesäosuutensa ulosmittauksesta muun muassa sillä perusteella, että hän oli luovuttanut perintöoikeutensa. Käräjäoikeus hylkäsi valituksen. Hovioikeus poisti päätöksen ja jätti valituksen tutkimatta, koska ulosmittattu omaisuus ei valittajan ilmoituksen perusteella kuulunut hänelle, eikä ulosmittaus siten loukannut hänen oikeuttaan. Vrt. kohdassa 1.4.4. ratkaisuun U 03/2881, jossa myös kysymys perintöosuuden luovutuksesta. Viimeksimainituksa tapauksessa valittajana ollut velallinen on kuitenkin esittänyt hänellä olevan valitusintressin (joutuisi suorittamaan saatavan, jonka oli suorittanut pesäosuuden luovutuksella).

U 03/1000 velallinen haki muutosta 8.588,90 euron ulosmittaukseen sillä perusteella että velkojana olevan eläinsuojeluyhdistyksen saatava ei ollut ulosmittauskelpoinen. Käräjäoikeus hylkäsi valituksen (käräjäoikeus oli jo aikaisemmin antamallaan päätöksellä jättänyt valituksen osin lopputilityksen vuoksi tutkimatta). Hovioikeus jätti valituksen pääosin tutkimatta sillä perusteella, että valittaja oli menettänyt valitusoikeutensa 8.315,08 euron osalta, koska hän ei tältä osin ollut ajoissa hakenut muutosta. Tutkimaltaan osin hovioikeus ei muuttanut ratkaisua. Korkein oikeus myöntänyt valitusluvan (VL 2004:184).

Kahdessa tapauksessa valitus peruutettiin myöhemmässä vaiheessa, jolloin lausunnon antaminen hovioikeudessa on rauennut.

U 04/296 kahden valittajan yhteisen valituksen osalta valitus toisen valittajan osalta jätetty tutkimatta, koska hänen asiamiehenään esiintynyt toinen valittaja ei ollut toimittanut valtakirjaa. (Tapausselostus muilta osin kohdassa 1.4.5)

U 04/2301 kolmen valittajan yhteisen valituksen osalta valitusta ei tutkittu kahden (sivullisen) valituksen osalta, koska he eivät olleet valittaneet ulosmittauksesta käräjäoikeuteen. (Tapausselostus muilta osin kohdassa 1.4.5)

1.3.5. Täytäntöönpanon keskeytys

4	tapauksessa täytäntöönpano on määrätty keskeytettäväksi ennen pääasian ratkaisemista.
3	näistä määräys peruttu pääasialkai-
sun myötä
1	palautuspäätöksessä U 03/2881 täytän-
töönpanon keskeytys on määrätty ole-
maan voimassa kunnes käräjäoikeus an-
taa asiassa ratkaisunsa.

Osin hovioikeus on pääasialkai-
kaisen myötä kumonnut käräjäoi-
keuden määräämän (ja hovioikeusvaiheessa voimassaolleen) täy-
töntöönpanon keskeytyksen, näin ainakin tapauksissa U 03/2978,
U 03/2980 ja U 03/3281. Osin taas hovioikeuden päätöksiin on sis-
ällytetty lausuma, jonka mukaan käräjäoikeuden määräämä täy-
töntöönpanonkeskeytys jää voimaan kuten tapauksissa U 03/1000,
04/1084 sekä U 04/444.

1.3.6. Oikeudenkäyntikulut

Hovioikeuden ratkaisussa on hävinnyt osapuoli velvoitettu kor-
vaamaan vastapuolen oikeudenkäyntikulut yleensä ilman erityisiä
lausumia kuten esimerkiksi tapauksissa U 03/1000 ja U 04/144 se-
kä pääkäsittelyssä olleessa U 03/3127.

Tapauksessa U 03/207 oikeudenkäymiskulujen korvausvelvolli-
suutta on perusteltu asian voittamisella ja asiassa puhevaltaa käyt-
täneet vastapuolet velvoitettiin korvaamaan oikeudenkäyntikuluja.
Asiassa U 03/3444 hovioikeus puolestaan on tuominnut osan vaa-
dituista kuluista perustellen kulujen karsimista asian laadulla (kts.
kohta 1.4.1.) samoin kuin asiassa U 03/3058 (kts. kohta 1.4.4.).
Pääkäsittelyratkaisussa U 04/1463 (kts. kohta 1.4.3.) hovioikeus
on todennut UL 10:18:ään ja OK 21 lukuun viitaten tuomioistui-
men voivan velvoittaa asian hävinneen osapuolen korvaamaan
vastapuolen oikeudenkäyntikulut. Oikeudenkäyntikulujen määrän
osalta hovioikeus on ottanut huomioon, että velkoja on pääosin
voinut nojautua ulosottoviranomaisten hankkimaan viranomais-
selvitykseen mutta että toisaalta tuo selvitys ja valittajan kirjelmät
ovat olleet varsin laajoja.

Muista ratkaisusta poiketen tapauksessa U04/2713 (kts. kohta
1.4.5.) hovioikeus muutti käräjäoikeuden ratkaisua oikeudenkäyn-
tikulujen osalta ja vapautti hävinneen osapuolen oikeudenkäynti-
kulujen korvausvelvollisuudesta sekä määräsi asianosaiset pitä-
mään heillä hovioikeudessa olleet kulut vahinkonaan (valittaja to-
sin myös voitti hovioikeudessa oikeudenkäyntikulujen osalta).
Ratkaisun perusteluissa todetaan Linna-Leppäsen Ulosottomenet-
tely-teokseen viitaten ulosottovalituksissa pääsäännön olevan, että

asianosaiset vastaavat itse kuluistaan. Tapauksessa prosessi on ollut kirjallista.

Valtiota (ulosottoa) vastaan on jonkin verran esitetty oikeudenkäyntikuluvaatimuksia myös hovioikeudessa. Vaatimukset on hylätty. Tapauksessa U 04/546 lausutaan erikseen, ettei ulosottolaisissa ole säännöstä, jonka nojalla valtio voitaisiin velvoittaa korvaamaan muutoksenhakijalle ulosottovalituksesta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut. Tapauksessa U 03/3150:n todetaan, ettei Suomen valtio ole valittajan vastapuoli eikä valtio siten ole velvollinen korvaamaan hänen oikeudenkäyntikulujaan asiassa.

Tapauksessa U 03/3058 on ulosottovirastoon kohdistettu oikeudenkäyntikuluvaatimus on puolestaan jätetty tutkimatta, koska ulosottovirasto ei ole asiassa valittajien vastapuoli.

1.3.7. Täytäntöönpanoriita- ja kanteluosoitukset

Hovioikeus ei ole antanut täytäntöönpanoriitaosoituksia. Vaatimuksia oli esitetty kolmessa tapauksessa.

Hovioikeus ei ole antanut UL 10:16:n mukaisia osoituksia kanteen ulosottomiehen menettelystä.

1.4. Tapausselostukset ulosottoasioissa

1.4.1. Tapausselostukset liittyen turvaamistoimien täytäntöönpanoon

U 03/3444 kysymys väliaikaisen turvaamistoimen täytäntöönpanossa vaaditun hakijavakuuden määrästä (UL 7:16), jota turvaamistoimen kohde on vaatinut korotettavaksi. Käräjäoikeus hylkäsi vaatimuksen sekä esitetyt oikeudenkäyntikuluvaatimukset. Hovioikeus hylkäsi ensisijaisen palauttamista koskevan vaatimuksen ja äänestyksen jälkeen jätti valituksen muilta osin tutkimatta, koska valittajalla ei ollut oikeudellista tarvetta saada vahvistetuksi, että ulosottovalitus sen hylkäämisen asemesta jää käräjäoikeuden mainitsemilla perusteella sillensä. Hovioikeus velvoitti valittajayhtiöt korvaamaan vastapuolen vastauskulut hovioikeudessa. Ratkaisussa mietintö.

U 04/592 kysymys turvaamistoimen täytäntöönpanosta, jonka kumoamista täytäntöönpanon kohteena ollut henkilö vaati. Käräjäoikeus jätti tutkimatta turvaamistoimesta aiheutuneiden kulujen korvaamista koskevan vaatimuksen ja muilta osin hylkäsi valituksen. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua.

U 04/2300 kysymys turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanosta, omaisuuden takavarikosta saamisen turvaamiseksi. Sivullisyhtiö valitti sillä perusteella, että velallisen tilille oli maksettu myös sille kuuluvia arvonlisäveron ennakkopalauksia. Käräjäoikeus hylkäsi valituksen ja jätti valtiota (ulosottoviranomaista) vastaan esitetyn oikeudenkäyntikuluvaatimuksen tutkimatta. Valitus hovioikeuteen myöhemmässä vaiheessa peruttu.

1.4.2. Tapausselostukset käräjäoikeuden istunnossa ratkaisemista jutuista

U 03/207 selostettu kohdassa 1.4.4.

U 03/3053 sivullinen vaati ulosmittausten (UL 4:9.4) kumoamista siltä osin kuin ne kohdistuivat puoleen osuuteen autosta ja vuokraoikeuteen tontista rakennuksineen. Käräjäoikeus toimitti pääkäsittelyn ja kuuli valittajaa ja sekä kuultavina velallista sekä avustavaa ulosottomiestä. Velkojista kaksi on antanut asiassa lausumansa, päätöksen perusteella ei ole selvää ovatko he olleet läsnä istunnossa. Käräjäoikeus kumosi ulosmittauksen auton osalta, mutta hylkäsi valituksen muilta osin. Oikeudenkäymiskulut asianosaiset saivat pitää vahinkonaan OK 21:3:n oikeusohjeen perusteella. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua.

U 03/3058 selostettu kohdassa 1.4.4.

U 03/1148 sivullisyhtiö valitti velallisen hallussa olleen omaisuuden (UL 4:10) ulosmittauksesta. Käräjäoikeus toimitti asiassa pääkäsittelyn ja pääosin hylkäsi valituksen. Läsnä valittajayhtiö, velallinen, kuultavina kaksi avustavaa ulosottomiestä sekä kihlakunnanvouti sekä yksi todistaja. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua. Käräjäoikeuden päätöksestä ei ilmene, onko siihen merkityiltä velkojilta pyydetty asiassa lausumia. Valittaja on kohdistanut oikeudenkäyntikuluvaatimuksensa valtioon, vaatimus on hylätty sekä käräjä- että hovioikeudessa.

U 03/3127 selostettu kohdassa 1.4.3.

U 04/343 velallinen valitti elatusapurästien ulosmittauksesta katsoen velan olevan perusteeton, koska hän oli jo suorittanut elatusmaksut. Käräjäoikeus toimitti asiassa pääkäsittelyn ja kumosi ulosmittauksen siltä osin kuin varoja ei ollut tilitetty. Läsnä valittaja ja velkoja. Todistajina kuultu kahta henkilöä. Hovioikeus ei velkojan valituksen perusteella muuttanut ratkaisua. Hovioikeudessa käsitellyt ratkaisut preklusiosta ja pääkäsittelyn toimittamisesta.

U 04/444 sivullinen valitti ulosmittauksesta katsoen ulosmitatun auton kuuluvan hänelle. Käräjäoikeus hylkäsi valituksen. Käräjäoikeudessa toimitettu ilmeisesti pääkäsittely. Käräjäoikeuden päätöksestä eivät ilmene paikallaolijat, ilmeisesti läsnä ovat olleet ainakin valittaja ja yksi velkojista. Avustavaa ulosottomiestä kuultu kuultavana. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua (seulonta).

U 04/1084 sivulliset valittivat kiinteistöjen ulosmittauksesta (UL 4:9.4). Käräjäoikeus toimitti pääkäsittelyn ja hylkäsi valitukset. Kuultu yhtä valittajista, velallista sekä kahta todistajaa. Päätöksen perusteella vaikuttaa, että läsnä olisi ollut avustava ulosottomies sekä yksi velkojista. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua.

U 04/1099 sivullinen valitti osakkeiden ulosmittauksesta (UL 4:9.4). Velallinen katsoi, että valitus tuli hyväksyä myös siksi, että sivullista tai velallista ei ollut kuultu ulosottomenettelyssä ennen ulosmittauksen toimittamista. Läsnä valittaja, velallinen (kuultavana), tulkki ja kuultavina ulosottomies sekä avustava ulosottomies. Velkoja ei vastannut valitukseen, eikä ollut läsnä istunnossa. Käräjäoikeus toimitti asiassa pääkäsittelyn ja hylkäsi valituksen. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua.

U 04/1383 sivullinen valitti ulosmittauksesta katsoen velallisen hallusta ulosmittattujen varojen kuuluvan hänelle. Käräjäoikeus toimitti asiassa pääkäsittelyn ja hylkäsi valituksen. Valittajan lisäksi kuultu ilmeisesti kolmea todistajaa. Käräjäoikeuden päätöksestä ei ilmene muiden tahojen läsnäolo pääkäsittelyssä tai sitä onko velkojilta pyydetty vastauksia. Päätöksessä on maininta, että käsittelystä on ilmoitettu kahdelle velkojalle kolmesta. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua (seulonta).

1.4.3. Tapausselostukset hovioikeuden istunnossa ratkaisemista jutuista

U 03/3127 sivullinen valitti veneen ulosmittauksesta (UL 4:9.4) sillä perusteella että ulosmittaus loukkasi hänen oikeuttaan ja koska ulosottomenettelyssä oli tapahtunut virhe. Käräjäoikeus toimitti pääkäsittelyn ja kumosi ulosmittauksen koskien 2/3 veneestä. Esitetyt oikeudenkäyntikuluvaatimukset käräjäoikeus hylkäsi lopputulokseen nähden. Päätöksestä ei suoraan ilmene olivatko velkojat istunnossa läsnä, velkojista kaksi kuitenkin on käyttänyt puhevaltaa. Kuultu sivullista, velallista, avustavaa ulosottomiestä sekä kahta muuta henkilöä. Hovioikeus toimitti edelleen sivullisen valituksen johdosta asiassa pääkäsittelyn ja kuuli siinä sivullista. Istunnossa läsnä kaksi velkojaa, muut velkojat eivät olleet käyttäneet asiassa puhevaltaa (vastanneet kirjallisesti). Kuultavien tahojen väheneminen käräjäoikeudessa järjestetystä istunnosta selittyy sillä, että valittaja pääosin menestyi valituksessaan käräjäoikeudessa ja asian arvioimisessa nimenomaan sivullisen oman kertomuksen uskottavuus on korostunut. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua ja velvoitti valittajan korvaamaan asiassa puhevaltaa käyttäneiden velkojien oikeudenkäyntikulut.

U 04/1463 sivullinen valitti asunto-osakkeiden ja myöhemmin niiden sijaan tulleen kauppahinnan sekä kiinteistön määräosan ulosmittauksesta (UL 4:9.4). Käräjäoikeus hylkäsi valituksen sekä pyynnön pääkäsittelyn toimittamisesta. Valituksessa hovioikeuteen vaadittiin asian palauttamista käräjäoikeuteen pääkäsittelyn toimittamista varten tai pääkäsittelyn toimittamista hovioikeudessa. Hovioikeus toimitti asiassa pääkäsittelyn. Läsnä sivullisen lisäksi kaksi velallista sekä yksi velkojien edustaja. Istunnossa kuultu lisäksi neljää todistajaa. Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden ratkaisua ja velvoitti sivullisen korvaamaan velkojan oikeudenkäyntikuluja.

1.4.4. Tapausselostukset hovioikeuden muuttamista jutuista

U 03/207 sivulliset valittivat kiinteistöön sekä asunto-osakeyhtiön osakkeisiin kohdistuneista ulosmittauksista (UL 4:9.4). Kihlakunnanvoudin selvityksen mukaan asunto-osakeyhtiön omistaman kiinteistön ulosmittaus oli tapahtunut asunto-osakeyhtiöllä olevan omaisuuden turvaamiseksi, koska ilman kyseistä toimenpidettä asunto-osakeyhtiötä tosiasiallisesti hallinnoivalla velallisella olisi mahdollisuus pantata tai hävittää omaisuus luovuttamalla se kolmannelle. Käräjäoikeus toimitti pääkäsittelyn ja hylkäsi valitukset. Istunnossa kuultu todistelutarkoituksessa sivullista ja lisäksi entistä sekä nykyistä avustavaa ulosottomiestä. Velkojat lienevät olleet läsnä, läsnäolo istunnossa ei kuitenkaan suoraan ilmene käräjäoikeuden päätöksestä. Hovioikeus kumosi kiinteistön ulosmittauksen, koska siltä osin ei ollut osoitettu kysymyksessä olevan UL 4:9.4:n mukainen järjestely ja koska asunto-osakeyhtiön omistama kiinteistö oli ulosmitattu velallisen omaisuutena. Hovioikeus muutti ratkaisua lisäksi oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuuden osalta. Muilta osin hovioikeus ei muuttanut ratkaisua.

U 03/2446 velalliset valittivat pakkohuutokauppaa (UL 5:41.3) koskevasta menettelystä. Käräjäoikeus hylkäsi valituksen. Hovioikeus kumosi käräjäoikeuden päätöksen ja toimitetun pakkohuutokaupan ja velvoitti ulosottomiehen ryhtymään toimenpiteisiin tilan uudelleenmyymiseksi.

U 03/2881 velallinen valitti kuolinpesäosuutensa ulosmittauksesta sillä perusteella, että hän oli luovuttanut osuutensa. Käräjäoikeus jätti valituksen tutkimatta. Hovioikeus kumosi ratkaisun ja palautti asian käräjäoikeuteen käsiteltäväksi, koska asiassa oli jäänyt selvittämättä kenelle ulosmitattu pesäosuus kuuluu ja koska asiassa ei ollut selvitetty ulosmittausvelkojien kantaa velallisen esittämään väitteeseen pesäosuuden luovutuksesta ja siitä, että pesäosuuden ulosmittaus saattaisi aiheuttaa myös hänelle itselleen haitallisia seuraamuksia. Vrt. osin

vastaava U 03/3342 kohdassa 1.3.4., jossa valittaja ei kuitenkaan ollut väittänyt hänellä olevan erityistä valitusintressiä.

U 03/2980 velallinen valitti irtaimen ulosmittauksesta sekä menettelystä toimituksessa pakkohuutokaupassa. Käräjäoikeus hylkäsi valituksen. Hovioikeus poisti lausuman ulosmittauksesta ja jätti valituksen tutkimatta sillä perusteella, että valitusta ei ollut tehty määräajassa ja koska valittajalla ei ollut muutoksenhakuintressiä. Pakkohuutokaupan osalta käräjäoikeuden ratkaisua ei muutettu.

U 03/3058 velallinen ja sivullinen valittivat kiinteistön ja määräalan ulosmittauksen kumoamista sillä perusteella, että ulosmittaus oli suoritettu velallista ja sivullista kuulematta ja että velallinen ei omistanut ulosmitattua omaisuutta. Käräjäoikeus toimitti pääkäsittelyn, jätti valituksen velallisen tekemänä tutkimatta ja hylkäsi sivullisen valituksen. Hovioikeus ensinnäkin muutti käräjäoikeuden tutkimatta jättämiskäytännön siten, että velallisen valitus tutkitaan siltä osin kuin siinä on vaadittu ulosmittauksen kumoamista menettelyvirheen perusteella. Pääasian osalta hovioikeus kumosi ratkaisun ja ulosmittauksen virheellisen ulosotto-menettelyn vuoksi.

U 03/3150 velallinen valitti kirjastoapurahalautakunnan hänelle myöntämän apurahan ulosmittauksesta. Käräjäoikeus hylkäsi valituksen. Hovioikeus katsoi apurahan rinnastuvan UL 4 luvussa mainittuihin tuloeriin, joihin sovelletaan palkan ulosmittausta koskevia säännöksiä, ja kumosi käräjäoikeuden päätöksen ja ulosmittauksen.

U 03/3281 velallinen valitti eläkkeensä ulosmittauksesta katsoen ulosmitatun osan liian suureksi. Käräjäoikeus hyväksyi valituksen. Toinen velkojista valitti hovioikeuteen, hovioikeus kumosi käräjäoikeuden päätöksen ja hylkäsi ulosottovalituksen.

U 04/2 velkoja valitti ulosottomiehen ratkaisusta olla ryhtymättä täytäntöönpanoon kuin osasta saatavaa sillä perusteella, että saatava oli vanhentunut päävelallista kohtaan ja velallinen oli takaajana muilta osin vapautunut vastuusta. Käräjäoikeus kumosi ulosottomiehen päätöksen siltä osin kuin täytäntöönpanoon ei ollut ryhdytty. Hovioikeus kumosi käräjäoikeuden päätöksen ja hylkäsi valituksen.

U 04/144 selostettu kohdassa 1.4.5.

1.4.5. Tapausselostukset muilta osin

Tässä ryhmässä ensiksi selostetuilla tapauksilla **U 04/144**, **U 04/295**, **U 04/296**, **U 04/546**, **U 04/1754** ja **U 04/1759** on kiinteä liitännä toisiinsa. Tapaukset **U 04/1754** ja **U 04/1759** on hovioikeudessa käsitelty ja ratkaistu yhdessä ja niistä on annettu yksi päätös. Tapaukset on myös käräjäoikeudessa käsitelty yhdessä, vaikkakin asioissa on annettu erilliset päätökset. Tässä selvityksessä tapaukset on tilastoitu kahtena erillisenä ratkaisuna.

U 04/144 velallinen valitti osasta toimitettuja ulosmittauksista sillä perusteella, että niissä on ulosmitattu elinkeinotuloa UL 4:8a.1:n 1/6 osuuden ylittävästi. Lisäksi velallinen on valittanut osasta ulosmittauksia sillä perusteella, että niiden kohteena on UL 4:4:n tai UL 4:5:n mukaisesti velalliselle erotettava omaisuus. Käräjäoikeus toimitti asiassa pääkäsittelyn. Läsänä valittaja, yksi velkojista, kuultavana kihlakunnanvouti ja avustava ulosottomies. Lisäksi kuultu todistajana/kuultavana kahta henkilöä. Neljän kohdan osalta käräjäoikeus kumosi ulosmittauksen, tilitettyjen osalta valitus jätetty tutkimatta. Velkoja valitti

hovioukuteen kahden kohdan osalta sekä oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuudestaan. Hovioukudessa kysymys myös mahdollisuudesta valittaa kärjäoikeuden kumoamista ulosmittauksista, kun varat on palautettu velalliselle. Hovioukeus hyväksyi valituksen ja kumosi kärjäoikeuden ratkaisun valitetuilta osin sekä velvoitti velallisen korvaamaan velkojan oikeudenkäyntikulut sekä kärjättä hovioukudessa.

U 04/295 velkoja vaati pakkohuutokaupan kumoamista, koska edellytyksiä huutokaupan toimittamiselle ei ollut ollut sekä vahingonkorvausta ulosottomiehen aiheuttamasta vahingosta. Kärjäoikeus jätti vahingonkorvausvaatimuksen tutkimatta ja muutoin hylkäsi valituksen. Hovioukeus ei muuttanut ratkaisua (seulonta).

U 04/296 sivulliseksi katsottavat henkilöt valittivat velallisen kiinteistöjen ulosmittauksista vaatien muun muassa itsensä katsomista velkojiksi. Kärjäoikeus jätti valitukset tutkimatta, koska valittajat eivät olleet olleet velallisen velkojia valituksenalaisen ulosmittauksen suorittamisen aikaan tai ulosmittauksen valitusajan kuluessa eikä ulosmittaus siten koskenut heidän oikeuttaan. Hovioukeus ei muuttanut ratkaisua (seulonta).

U 04/546 sivullisyhtiö vaati suoritetun pakkohuutokaupan kumoamista ainakin siltä osin kuin se kohdistui valittajan omaisuuteen ja että yhtiön omistusoikeus kyseiseen omaisuuteen vahvistetaan. Kärjäoikeus hylkäsi valituksen. Sivullisyhtiö valitti hovioukuteen katsoen, että asiassa tuli ainakin antaa täytäntöönpanoriitaosoitus. Hovioukeus jätti valituksen tutkimatta huutokaupassa kertyneiden varojen jo tultua pääosin tilitetyksi ja osin palautetuksi velalliselle.

U 04/1754 ja **U 04/1759** velallinen vaati näiden kahden ulosottoasian käsittelemistä yhdessä sekä asiassa S 04/1759 kasvihuonetuesta virheellisesti ulosmitattujen varojen palauttamista, asiassa S 04/1754 kiinteistöjen myyntihinnan ulosmittauksessa saatujen varojen osittaista palauttamista liittyen edellä mainittuun virheelliseen ulosmittaukseen ja loppuvarojen kohdistamista valittajan arvonnäverosaataville. Kärjäoikeus on hylkäsi yhdessäkäsitteilyvaatimuksen ja valituksen U 04/1754:n osalta ja U 04/1759 osalta jätti valituksen muutoin tutkimatta tapahtuneen lopputilityksen sekä alueellisen toimivallan puuttumisen vuoksi (väärä forum). Hovioukeus ei muuttanut kärjäoikeuden ratkaisuja.

U 03/1150 sivullinen valitti auton ulosmittauksesta (UL 4:9.4). Kärjäoikeus hylkäsi valituksen. Hovioukeus jätti valituksen lopputilityksen vuoksi tutkimatta.

U 03/2835 velallinen valitti ulosmittauksesta (ulosmittausmenettelystä) katsoen, ettei palkka ylittänyt ulosoton suojaosuutta. Kärjäoikeus jätti valituksen lopputilityksen vuoksi tutkimatta. Hovioukeus ei muuttanut ratkaisua.

U 03/3025 velallinen vaati ulosmittauksen kumoamista (“ilmoitan, että en tule hyväksymään eläkkeeni ulosottotoimenpidettä”) sillä perusteella että suuren lainamäärän johdosta hän ei tule selviytymään kaikista menoistaan. Kärjäoikeus hylkäsi valituksen. Hovioukeus ei muuttanut ratkaisua.

U 03/3047 velallinen valitti autonsa ulosmittauksesta sillä perusteella että auton arvo oli vähäinen ja hän tarvitsi sitä lapsensa sairauden takia. Kärjäoikeus hylkäsi valituksen. Hovioukeus ei muuttanut ratkaisua.

U 03/3186 velallinen valitti ulosmittauksesta sillä perusteella, että saatava oli perusteeton. Kärjäoikeus jätti valituksen lopputilityksen vuoksi tutkimatta. Hovioukeus ei muuttanut ratkaisua.

U 03/3829 velallinen ja sivullinen valittivat ulosmittauksesta sillä perusteella, että velallisen omaisuutena ulosmitattu saatava oli ennen ulosmittausta siirretty sivulliselle. Käräjäoikeus määräsi ensin täytäntöönpanon väliaikaisesti keskeytettäväksi. Myöhemmin käräjäoikeus jätti valituksen tutkimatta (ja peruutti täytäntöönpanon keskeytysmääräyksen), koska varat oli tilitetty velkojille jo ennen käräjäoikeuden antamaa täytäntöönpanon keskeytysmääräystä. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua (seulonta).

U 03/3838 velallinen valitti ulosoton päätöksestä hylätä toistuvaistulon ulosmittauksen keskeytyspyyntö (pyynnön kolmesta vapaakuukaudesta) ja sekä pyysi käräjäoikeutta mikäli mahdollista vapauttamaan hänet kaikista hänelle tuomituista veloista. Käräjäoikeus hylkäsi valituksen. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua.

U 04/57 velallinen valitti autonsa ulosmittauksesta katsoen sen työnsä kannalta välttämättömäksi. Käräjäoikeus hylkäsi valituksen. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua.

U 04/532 velallinen valitti autonsa ulosmittauksesta katsoen pystyvänsä hankkimaan auton avulla riittävästi ulosmittauskelpoista tuloa velallisten saatavan suorittamiseksi. Käräjäoikeus hylkäsi valituksen. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua.

U 04/650 velallinen vaati ulosmittauksen kumoamista ulosottomenettelyn virheellisyyden vuoksi. Käräjäoikeus totesi valituksen saapuneen kihlakunnanvoudin antaman selvityksen mukaan myöhässä, mutta kuitenkin tutkivansa ulosmittauksen oikeellisuuden. Käräjäoikeus hylkäsi valituksen. Hovioikeus jätti valituksen lopputilityksen vuoksi tutkimatta.

U 04/651 sivullinen valitti lähinnä ulosottomenettelystä. Käräjäoikeus jätti valituksen lopputilityksen vuoksi tutkimatta. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua (seulonta).

U 04/752 sivullisyhtiö valitti ulosmittauksesta (UL 4:9.4). Käräjäoikeus hylkäsi valituksen ja esitetyn oikeudenkäyntikuluvaatimuksen. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua (seulonta).

U 04/835 velallinen vaati ulosmittauksen kumoamista tai ainakin kohtuullistamista, koska ulosmitatut varat kuuluivat hänen omistamalleen toiminimelle. Käräjäoikeus hylkäsi valituksen. Hovioikeus jätti valituksen lopputilityksen vuoksi tutkimatta.

04/865 velallinen vaati ulosmittauksen kumoamista ulosottomenettelyn virheellisyyden vuoksi. Käräjäoikeus hylkäsi valituksen. Hovioikeus jätti valituksen lopputilityksen vuoksi tutkimatta.

U 04/873 hovioikeus oli 21.10.2002 antamallaan ratkaisulla kumonnut käräjäoikeuden 18.1.2002 antaman päätöksen ja palauttanut asian muilta kuin ulosottomiehen suorittamien täytäntöönpanotoimien osalta käräjäoikeuteen uudelleen käsiteltäväksi. Käräjäoikeudessa käsiteltävänä on ollut erityisesti velallisen tekemä väite ulosottooperusteen vanhentumisesta. Käräjäoikeus katsoi, ettei saatava ollut vanhentunut ja ettei ulosmittauksessa muutenkaan ollut menetelty virheellisesti. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua.

U 04/951 velallinen valitti autonsa ulosmittauksesta, koska osamaksulla ostettu auto ei ollut hänen omistamansa ja koska hän tarvitsi autoa työssään. Käräjäoikeus hylkäsi valituksen. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua.

U 04/1070 velallinen valitti hallussaan olleiden varojen ulosmittauksesta

katsoen, ettei varoja olisi saanut RTL 3:14 säännös huomioon ottaen ulosmitata ja koska osa varoista kuului sivulliselle. Käräjäoikeus jätti valituksen osin tutkimatta (valittajalla ei muutoksenhakuinnostia sivullisen väitetyn oikeuden osalta) ja muutoin hylkäsi valituksen. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua.

U 04/1087 velallinen valitti ulosoton ratkaisusta olla keskeyttämättä ulosottoa kuukaudeksi. Käräjäoikeus hylkäsi valituksen. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua.

U 04/1344 velkoja (olisi ollut sivullinen, mutta vahvistetun sovinnon perusteella tullut myös velkojan asemaan) vaati ulosmittauksen (UL 4:10) kumoamista, koska velallisen hallusta ulosmitatut varat kuuluivat hänelle. Käräjäoikeus toimitti pääkäsittelyn ja kumosi ulosmittauksen. Käräjäoikeus jätti tutkimatta valittajan vaatimuksen ulosmitattujen varojen palauttamisesta hänelle, miltä osalta velkoja lienee valittanut hovioikeuteen. Myöhemmin velkoja peruutti hovioikeuteen tekemänsä valituksen. Läsnäolijat käräjäoikeuden istunnossa eivät ilmene käräjäoikeuden päätöksestä yksiselitteisesti, mutta läsnä lienevät olleet valittaja, velallinen sekä kaksi todistajaa. Päätökseen on kirjattu, että velkojat ovat ilmoittaneet kirjallisesti, etteivät osallistu asian käsittelyyn istunnossa.

U 04/1563 sivullinen vaati ulosmittauksen kumoamista ja ulosmitatun auton palauttamista hänelle. Käräjäoikeus jätti valituksen määräajan jälkeen tehtynä tutkimatta. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua.

U 04/1855 velallinen vaati ulosmittausten kumoamista ulosottomenettelyn virheellisyyden perusteella. Käräjäoikeus hylkäsi valituksen. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua.

U 04/2301 velallinen vaati ulosmittausten kumoamista ulosottomenettelyn virheellisyyden vuoksi ja koska osa ulosmitatusta omaisuudesta kuului sivullisille. Käräjäoikeus hylkäsi valituksen ulosottomenettelyä koskevilta osin ja muilta osin jätti valituksen tutkimatta. Hovioikeus jätti vasta hovioikeusvaiheessa tehdyt sivullisten valitukset tutkimatta ja hylkäsi velallisen valituksen.

U 04/2713 velallinen vaati ulosmittauksen kumoamista. Kysymys pääosin mahdollisuudesta ulosmitata yhteisvastuullisen korvausvelvollisuuden perusteella lisää yhden velallisen omaisuutta niin paljon, että se kattaa velkojan saatavat siltä osalta kuin ne ovat jääneet toistaiseksi sille tilittämättä muiden velallisten muutoksenhaun johdosta. Käräjäoikeus hylkäsi valituksen. Hovioikeus pysytti päätöksen muutoin.

U 04/2842 velkoja valitti kihlakunnanvoudin päätöksestä lopettaa velallisten takausvastuuseen perustuvan velan täytäntöönpano. Käräjäoikeus hylkäsi valituksen. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua (seulonta).

2. Täytäntöönpanoriita-asiat

2.1. Yleistä

Tarkasteluajankohtana hovioikeudessa on ratkaistu 12 täytäntöönpanoriitaa. Tutkimusaineistoa koottaessa hovioikeuden ratkaisua ei ollut vielä annettu asiassa S 03/3215, eikä se siten sisälly selvitykseen edes tilastollisesti. Selvityksessä käsitellyistä tapauksista neljä on ratkaistu käräjäoikeudessa ennen 1.10.2003, joten seulontamenettely ei ole niitä hovioikeudessa vielä koskenut.

2.2. Kanteiden käsittely Käräjäoikeus on toimittanut pääkäsittelyn kaikkien tapausten

osalta, näistä neljän osalta sen on tehnyt myös hovioikeus. Seitsemästä kirjallisesti ratkaistusta valituksesta hovioikeus on seulonut kolme valitusta.

Ainoastaan yksi kanne on kärjäoikeudessa osittain menestynyt, mutta kantajan vastapuolen (velkoja) valituksen johdosta kärjäoikeuden tuomio on tältä osin myöhemmin hovioikeudessa kumottu. Muut valitukset eivät hovioikeudessa menestyneet.

Kuudessa tapauksessa kärjäoikeus on määrännyt ennen asian ratkaisemista täytäntöönpanon keskeytettäväksi, näistä kolmessa täytäntöönpano on määrätty pääasiallisen yhteydessä jäämään voimaan, kunnes kärjäoikeuden tuomio saa lainvoiman. Lisäksi kolmessa tapauksessa on ollut ennen kanteen käsittelemistä voimassa hovioikeuden antama määräys täytäntöönpanon keskeyttämisestä; näiden osalta kärjäoikeus määräsi tuomiossaan keskeytysmääräykset päättymään.

Hovioikeus on ennen asian ratkaisemista määrännyt täytäntöönpanon keskeytettäväksi yhdessä tapauksessa, määräys raukesi pääasiallisen yhteydessä. Kahdessa muussa tapauksessa hovioikeus on määrännyt tuomion yhteydessä kärjäoikeuden määräämän (ja edelleen voimassaolleen) täytäntöönpanon keskeytyksen raukeamaan.

2.3. Tapausselostukset

Tapaukset **S 04/519**, **S 04/521** ja **S 04/522** (ainoat seulotut) muodostavat käytännössä yhden juttukokonaisuuden, jossa kanteiden kohteena olivat ulosmitatut rahavarat, taulut, osakkeet sekä henkilöauto. Näissä velallinen sekä velkoja ovat samat ja kantajana on velallisen puoliso sekä yritys. Jutut lienee koko ajan käsitelty yhdessä. Kaikkien juttujen taustalla alun perin kärjäoikeuden hylkäävät päätökset ulosottovalituksista, mitkä päätökset hovioikeus 9.10.2002 on kumonnut ja antanut osoitukset täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen. Myöhemmin osoitusten perusteella nostetut kanteet käsitellyt kärjäoikeus toimitti asioissa pääkäsittelyn ja hylkäsi kanteet pääosin UL 4:9.4:n perusteella ja S 04/522:n osalta käsittääkseni myös UL 4:10:n. Hovioikeudessa valittajina esiintyneiden kantajien täytäntöönpanon kieltämistä koskeviin pyyntöihin ei suostuttu ja myöhemmässä vaiheessa valitukset seulottiin.

S 02/1889 kanne nostettu kärjäoikeuden antaman osoituksen perusteella. Sivullinen vaati vahvistettavaksi, että hän omisti velallisen omaisuutena ulosmitatut rahasto-osuudet. Vastaajina viisi velkojaa sekä velallinen. Kärjäoikeus toimitti pääkäsittelyn. Kärjäoikeus katsoi, että menettely rahasto-osuuksien ostamisessa viittasi pikemminkin UL 4:9.4:n mukaiseen menettelyyn ja hylkäsi kanteen. Hovioikeus ei toimitetun pääkäsittelyn perusteella muuttanut ratkaisua.

S 02/3883 kanne nostettu kärjäoikeuden antaman osoituksen perusteella. Kantaja vaati vahvistettavaksi, että hän omisti velallisen omaisuutena ulosmitatun taulun ostettuaan sen taulun omistajana esiintyneeltä henkilöltä. Kärjäoikeus toimitti pääkäsittelyn. Vastaajina kaksi velkojaa sekä velallisen konkurssipesä. Kärjäoikeus katsoi, että taulu ei ollut siirtynyt kantajan omistukseen pätevän kaupan kautta ja hylkäsi kanteen. Hovioikeus ei toimitetun pääkäsittelyn perusteella muuttanut ratkaisua.

S 03/930 käsitellessään kantajan ulosottovalitusta, oli kärjäoikeus antanut UL 9:6:ssa tarkoitetun osoituksen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen. Kantaja vaati vahvistettavaksi, että hän (sivullisena) omisti ulosmitatut asunto-osakkeet. Vastaajina neljä velkojaa sekä velallinen. Kärjäoikeus toimitti pääkäsittelyn ja hylkäsi kanteen. Ratkaistu kolmen tuomarin kokoonpanossa. Kärjäoikeus katsoi, että kantajan väitetyn omistusoikeuden perusteena esitetyn ositusopimuksen oikeusvaikutuksia ei voitu sivuuttaa UL 4:9.4:n nojalla, mutta että se oli mahdollista velkojan väitteen perusteella takaisinsaantina UL 3:35:n (764/1991) ja takaisinsaantilain 5 §:n perusteella. Hovioikeus ei toimitetun pääkäsittelyn perusteella muuttanut ratkaisua, joskin katsoi tapaukseen soveltuvan takaisinsaantilain 9 §.

S 03/1186. Kärjäoikeuden tuomio on salainen tuomiolauselmaa lukuunottamatta. Hovioikeuden tuomio puolestaan on julkinen. Sivullinen vaati vahvistettavaksi, että hän omisti yksin ulosmitatut (UL 4:9.4) kaksi kiinteistöä ja kaksi toiseen kiinteistöön liittyvää määrää alaa, henkilöauton sekä luotollisen shekkitilin. Vastaajina velkoja ja velallinen. Kärjäoikeus hyväksyi kanteen toisen kiinteistön sekä siihen liittyvien määräälojen osalta. Kärjäoikeus lienee toimittanut pääkäsittelyn. Hovioikeus toimitti pääkäsittelyn kantajan ja toisen vastaajan (velkoja) valitusten johdosta ja hylkäsi kanteen kokonaisuudessaan.

S 03/1786 kanne nostettu kärjäoikeuden antaman osoituksen perusteella. Kantaja vaati vahvistettavaksi, että hän omisti velallisen omaisuutena ulosmitatun moottoriveneen. Vastaajina kolme velkojaa sekä velallinen. Kärjäoikeus hylkäsi kanteen. Asiassa ei liene vastaanotettu henkilötodistelua. Kärjäoikeuden päätöksestä ilmenee, että kantaja oli jäänyt saapumatta pääkäsittelyyn. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua. Hovioikeudessa käsittelyratkaisu pääkäsittelyn toimittamisesta.

S 04/244 Kantajayhtiö vaati vahvistettavaksi, että se omisti velallisen omaisuutena ulosmitatut (UL 4:9.4) kiinteistöt. Vastaajina 12 velkojaa sekä velallinen. Kärjäoikeus toimitti pääkäsittelyn ja hylkäsi kanteen. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua. Hovioikeudessa käsittelyratkaisu pääkäsittelyn toimittamisesta.

S 04/383 ilman osoitusta nostettu kanne, jossa sivullinen vaati UL 4:10:n nojalla ulosmitatun kuorma-auton ulosmittauksen kumoamista sekä omistusoikeutensa vahvistamista kyseiseen autoon. Vastaajina kolme velkojaa sekä velallinen. Ulosottomies on lausuntonaan katsonut muun muassa, ettei kannetta voida tutkia täytäntöönpanoriitakanteena. Kärjäoikeus toimitti pääkäsittelyn ja hylkäsi kanteen. Kuultu todistelutarkoituksessa velallista sekä avustavaa ulosottomiestä (ei kantajaa!). Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua. Hovioikeudessa käsittelyratkaisu pääkäsittelyn toimittamisesta.

S 04/1023 käsitellessään kantajan ulosottovalitusta, oli kärjäoikeus antanut UL 9:6:ssa tarkoitetun osoituksen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen. Sivullinen vaati vahvistettavaksi, että hän omisti osuuden eräästä kuolinpesästä. Vastaajina yhdeksän velkojaa sekä velallinen. Kärjäoikeus toimitti pääkäsittelyn. Kärjäoikeus katsoi pesäosuuden kaupassa olleen kysymys UL 4:9.4:n mukaisesta järjestelystä ja hylkäsi kanteen. Hovioikeus ei muuttanut ratkaisua.